

Broj 3/2017.

SLUŽBENI VJESNIK

BISKUPIJÂ
MOSTARSKO-DUVANJSKE
I TREBINJSKO-MRKANSKE

SLUŽBENI VJESNIK

Biskupijâ
Mostarsko-duvanjske i
Trebinjsko-mrkanske

Nakladnik
Biskupski ordinarijat Mostar
Ulica nadbiskupa Čule b.b., 88000 Mostar

Glavni urednik
Don Željko Majić
generalni vikar

Grafička obrada
Crkva na kamenu

Tisak
Suton, Široki Brijeg

Slika na naslovnici
Katedrala i Biskupski ordinarijat u Mostaru

Slika na zaslovnici
Katedrala u Trebinju

Sadržaj

Biskupova Božićna čestitka	263
Božić "u punini vrèmena"	263
I. DOKUMENTI SVETE STOLICE	265
Poruka pape Franje za Svjetski misijski dan 2017.	266
Papina poruka za 1. Svjetski dan siromašnih, 19. studenoga 2017.	268
Poruka pape Franje za 51. Svjetski dan mira	271
II. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE	275
Priopćenje sa 71. zasjedanja BK BiH	276
Poruka predsjednika Caritasa BiH kardinala Vinka Puljića uz Nedjelju Caritasa u BiH	277
Priopćenje za javnost Biskupske konferencije BiH u povodu presude u Den Haagu	278
III. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA	279
Imenovanja i razrješenja	280
OKRUŽNICE	281
Ususret božićnim blagdanima - pastoralne smjernice	281
Božićna čestitka biskupa Ratka	282
Obveze župnih ureda prema Ordinarijatu	283
<i>Calendarium missarum pro iuventute et familia christiana anno 2017.</i>	284
Izvješće sa skupštine svećeničke uzajamnosti	285
Raspored dijeljenja sv. krizme u 2018. godini	287
Tečajevi priprave za sakramentalni brak	289
OBLJETNICE I SLAVLJA	290
Stoljetnica rotimske župe	290
Dijamantna Misa svećenika Goluba	291
Tri čestitke	294
Komemoracija poginulih vjeroučenica	295
19 diplomiranih i 27 prvostupnika	297
Kristovi smo - ili živi ili mrtvi	299
Jubilarna godina Kćeri Božje ljubavi	301
VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR	305
Sveti Vinko - direktor "caritasa"	305
Jeronim je našao blago	307
Sv. Mala Terezija i časni sluga Božji Petar	308
Religiozni prizori uz prvi petak velike devetnice	309
O, dođi Stvorče Duše Svet!	311

Zadar - Ludbreg - Lepoglava - Zagreb - Tezno	314
Stepinčev dan u organizaciji Tropleta	317
Za duše sestara franjevki	318
Talent	319
Krist Kralj u Svetoj Obitelji	320
Izjava biskupskoga ordinarijata	321
Mrtvima, Gospodine, vječni mir, a živima snage za život daj!	322
PREDSTAVLJANJE KNJIGA	325
Kako shvatiti Međugorje?	325
O učovječenju, raspeću i preobraženju	326
Vrijedna knjiga, štoviše priručnik	329
Odgovor na fra Robertov prigovor	333
OBAVILI SU DUHOVNE VJEŽBE	337
BISKUPOVA KRATKA KRONIKA	338

BISKUPOVA BOŽIĆNA ČESTITKA

BOŽIĆ "U PUNINI VRËMENA"

Godine 54. poslije Krista apostol Pavao šalje Poslanicu kršćanima u Galaciju, u kojoj čitamo: "A kada dođe punina vrëmena, odasla Bog Sina svoga: od Žene bi rođen, Zakonu podložan da podložnike Zakona otkupi te primimo posinstvo. A budući da ste sinovi, odasla Bog u srca vaša Duha Sina svoga koji kliče: 'Abba!'" (Gal 4,4-6). Što je to punina vrëmena? - To je ono doba u kojem je čovječanstvo ili barem skupina osoba tako dozrela, da primi Boga onako kako to Bog želi. Tj. barem neke osobe koje su tako nesebične i vjerne da prime Sina Božjega u povijesti rođena od Žene, kako se on predstavlja: U jaslama - u jaslama! U patnji - u patnji!

Marija: Nazaretska djevica, "puna milosti", koju sam Bog priprema za doček svoga Sina. Ona prihvata suradnju s milošću. Otvorena Božjemu zovu i provjeri. Svojim pristankom odgovara anđelu Gabrielu: Neka se ispuni Božja sveta volja, i u miru i u križu! Po takvoj osobi vrijeme poprima svoju "puninu"!

Josip: Bog Josipa ne priprema za zemaljskog oca svomu Sinu nego za skrbnika, koji preuzima svu očinsku brigu za Dijete do punoljetnosti. On prihvata i djevičanski odnos prema Mariji, koja ne pozna muža, doduše zaručena za njega, ali se istodobno Bogu obećala da će po Božjem nadahnucu živjeti puninom djevičanske čistoće. Josip poštije to obećanje i zato se iznenađuje kada se nađe da je "trudna", ne znajući da je po Duhu Božjem, pa je kani potajice otpustiti. Anđeo sve tako uređuje da Josip može samo zahvaljivati Bogu kako je ušao u Svetu Obitelj.

Zaharija: starozavjetni svećenik moli od Boga da sa zakonitom suprugom ima dijete, ali zna da nema pravo na to, osim ako Bog dadne milost. I Bog dao. Uslišana mu molitva. On jest bio malo pokleknuo u vjeri jer je želio veću sigurnost, čudo, ali zato podnosi devetmješevnu kaznu stroge šutnje. I njegov odnos prema Bogu jest prihvatanje volje Božje. Sve izražava u veličanstvenu hvalospjevu "Blagoslovjen Gospodin Bog Izraelov" (Lk 1,67).

Elizabeta: Vjerna mužu Zahariji, još vjernija Bogu opslužujući Njegove zapovijedi u pravednosti i besprijeckornosti. I sama puna "Duha Svetoga" pozdravlja Mariju, Majku Isusovu, i izriče joj naslov "Bogorodice": Otkuda mi da "Majka Gospodina" mojega dođe k meni? (Lk 1,43). Zaharija i Elizabeta odgajaju sina Ivana koji se stavlja u službu Mesije pokazujući ga narodu. Eto punine vremena!

Starac Simun: U Hramu očekuje i dočekuje Mesiju i, ugledavši ga, izjavljuje da sada može mirno otici s ovoga svijeta jer su oči njegove vidjele spasenje Božje (Lk 2,30). Ispunjeno život.

Ana proročica: Evanđelist ne zapisuje nijedne njezine riječi, ali je prikazuje kao moliteljicu, isposnicu, punu nade u Božje providjenje. Ne napušta Hrama. Zato ima sreću zagrliti maloga Isusa i o njemu pripovijedati svima (Lk 2,37-38).

Mnoštvo pastira: Anđeo javlja i običnim pastirima radosnu vijest da im se rodio Spasitelj. Oni razdragani trče pokloniti mu se. I pozdraviti Mariju i Josipa (Lk 2,8-20). Priznaju Spasitelja u jaslama!

Mudraci s Istoka: Oni nemaju Svetoga Pisma, nego čitaju Božju Knjigu prirode, proučavaju zvijezde. Očekuju pojavu Boga na zemlji. Prate "zvijezdu Njegovu" (Mt 2,2) i dolaze do Betlehema da se poklone i dare mu podare. Spremni su prijeći stotine kilometara, podnijeti ljute nevolje samo da slijede Njegovu zvijezdu i budu obasjani njenom svjetlošću.

Dosta je ova skupina iskrenih i mudrih osoba da dadnu smisao vremenu u kojem su spremne Boga primiti u svoj život kako to Bog hoće. To je punina vremena: u Nazaretu, u Betlehemu, u Jeruzalemu, u Ain Karimu, na Istoku!

- I mi smo u toj "punini vremena" ako smo kao ove biblijske jednostavne osobe otvoreni Božiću koji postaje jednim od nas, nama u svemu čovječtvu jednak, osim u grijehu. Zato nam i može pomoci darom patnje i uskrsnuća. Put je spasenja nesebičnost. Božić znači bližnji moj!

Početkom Došašća, 2017.

† Ratko Perić, biskup

I.
DOKUMENTI SVETE STOLICE

PORUKA PAPE FRANJE ZA SVJETSKI MISIJSKI DAN 2017.

Misija u srcu kršćanske vjere

Draga braćo i sestre!

I ove nas godine Svjetski misijski dan okuplja oko Isusove osobe "prvog i najvećeg blagovješnika",¹ koji nas neprestano šalje da naviještamo Evandelje ljubavi Boga Oca u snazi Duha Svetoga. Ovaj nas dan poziva da ponovno razmišljamo o misiji u srcu kršćanske vjere. Naime, Crkva je misijska po svojoj naravi; u protivnom ne bi više bila Kristova Crkva, nego tek jedna od zajednica koja bi brzo prestala služiti svojoj svrsi te bi nestala. Stoga smo pozvani postaviti si određena pitanja o našem kršćanskom identitetu i odgovornostima nas kao vjernika, u svijetu obilježenom zbumjenostima, razočaranjem i frustracijom i rasstrganom brojnim bratoubilačkim ratovima, koji nepravedno pogađaju poglavito nedužne. Koji je temelj našega poslanja? Što je središte našega poslanja? Koji su temeljni pristupi koje trebamo poduzeti u obavljanju svojeg poslanja?

Misija i preobražavajuća snaga evandelja Krista, Puta, Istine i Života

1. Misija Crkve, namijenjena svim ljudima dobre volje, temelji se na snazi preobraženja koju ima evandelje. Evandelje je Radosna vijest koja u sebi sadrži zaraznu radost i nudi novi život: život uskrsloga Krista koji, darujući nam svoga životnogoga Duha, postaje za nas Put, Istina i Život (usp. Iv 14,6). On je onaj koji nas poziva da ga slijedimo s povjerenjem i hrabrošću. U nasljedovanju Isusa kao našeg Puta, doživljavamo njegovu Istinu i primamo njegov Život, koji je punina zajedništva s Bogom Ocem, u sili Duha Svetoga. Taj nas život oslobođa od svake sebičnosti i izvor je kreativnosti u ljubavi.

2. Bog Otac želi ovu egzistencijalnu preobrazbu svojih sinova i kćeri. Ta preobrazba nalazi svoj izraz u klanjanju u duhu i istini (usp. Iv 4,23-24), po životu oživotvorenim Duhom Svetim u nasljeđovanju Isusa Sina na slavu Boga Oca. "Božja slava je živi čovjek".² Naviještanje Evandelja postaje tako živa i djelotvorna riječ koja ostvaruje ono što razglašava (usp. Iz 55,10-11), to jest Isusa Krista, koji se neprestano utjelovljuje u svakoj ljudskoj situaciji (usp. Iv 1,14).

Misija i Kristov kairos

3. Misija Crkve, dakle, nije širenje neke vjerske ideologije, a još manje predlaganje nekog uzvišenog etičkog nauka. Mnogi su pokreti u svijetu sposobni pobuditi uzvišene ideale ili načine življenja smislenog života. No, kroz misiju Crkve sâm Isus Krist nastavlja evangelizirati i djelovati. Njegova misija tako u povijesti uprisutnjuje kairos, pogodno vrijeme spasenja u povijesti. Propovijedanjem evandelja, Uskrsli Isus postaje uvijek iznova naš suprmenik, tako da oni koji ga prihvate s vjerom i ljubavlju doživljavaju preobražavajuću snagu njegova Duha koji čovječanstvo i stvorene čini plodnim, kao što kiša čini zemlju plodnom. "Njegovo uskrsnuće nije nešto što pripada prošlosti, već sadrži neku životnu snagu koja je prožela svijet. Tamo gdje se sve čini da je mrtvo, sa svih se strane iznenada ponovno javljuju klice uskrsnuća. To je neodoljiva sila".³

4. Imajmo uvijek na umu da "biti kršćanin nije rezultat neke etičke odluke ili neke velike ideje, već je to susret s događajem, s Osobom, koja životu daje novi obzor i time konačni pravac".⁴ Evandelje je Osoba, koja se neprestano nudi i stalno pozi-

¹ PAVAO VI., Evangelii nuntiandi, 7.

² IRENEJ, Adversus haereses IV, 20, 7.

³ Evangelii gaudium, 276.

⁴ BENEDIKT XVI., Deus caritas est, 1.

va one koji ju prihvaćaju s poniznom i djelatnom vjerom i povjerenjem dijeliti njezin život stvarnim dioništvom u vazmenom otajstvu Kristove smrti i uskrsnuća. Evanđelje postaje tako, po krštenju, izvorom novog života, oslobođenog vladavine grijeha, prosvijetljenog i preobraženog Duhom Svetim, po potvrdi postaje okrjepljuće pomazanje koje, po istome Duhu, pokazuje nove putove i strategije svjedočenja i praćenja, a po euharistiji postaje hrana za novi život, "lijek besmrtnosti".⁵

5. Svjetu je nasušno potrebno evanđelje Isusa Krista. On, po Crkvi, nastavlja svoje poslanje Dobrog Samarijanca, vidajući krvareće rane čovječanstva i kao Dobri Pastir neprestano traži one koji bescijlno lutaju krivudavim stazama koje nikamo ne vode. Hvala Bogu, mnoga značajna iskustva i dalje svjedoče o preobražavajućoj snazi evanđelja. Tu mislim na gestu studenta Dinke koji je, po cijenu vlastitog života, zaštitio studenta od pripadnika neprijateljskog plemena Nuer koji su ga htjeli ubiti. Mislim također i na ono euharistiski slavlje u Kitgumu, u sjevernoj Ugandi, gdje je, nakon okrutnog pokolja koje je počinila skupina pobunjenika, misionar poticao narod da ponavlja Isusove riječi na križu: "Bože moj, Bože moj, zašto si me napustio?", kao izraz očajničkog vapaja braće i sestara raspetoga Gospodina. Za narod je to slavlje bilo veliki izvor utjehe i ohrabrenja. Možemo također podsjetiti na bezbrojna svjedočanstva o tome kako evanđelje pomaže u prevladavanju uskogrudnosti, sukobâ, rasizma, plemenskih sukoba te svugdje i među svima promiče pomirenje, bratstvo i uzajamnu razmjenu iskustva i dobara.

Misija nadahnjuje duhovnost stalnog izlaska, hodočašća i progonstva

6. Misija Crkve oživljuje duhovnost stalnog izlaska. Pred nas se postavlja izazov "izići iz vlastite udobnosti i imati hrabrosti poći na sve periferije koje trebaju svjetlo evanđelja".⁶ Misija Crkve nas potiče na trajno hodočašće po različitim bespućima života, kroz različita iskustva gladi i žeđi za istinom i pravednošću. Misija Crkve nadahnjuje iskustvo stalnog progonstva, kako bismo, u svojoj žeđi za beskonačnošću, postali svjesni da smo prognanici koji putuju prema svojoj konač-

noj domovini, smještenoj između "već" i "još ne" Kraljevstva nebeskog.

7. Misija podsjeća Crkvu da ona nije svrha samoj sebi, već ponizno sredstvo i posredovanje Kraljevstva. Crkva koja je autoreferencijalna i zadovoljava se zemaljskim uspjehom, nije Kristova Crkva, njegovo raspeto i slavno Tijelo. Zato bismo trebali više voljeti "Crkvu koja je doživjela nezgodu, koja je ranjena i prljava zato što je izišla na ulice, nego Crkvu koja je bolesna zbog zatvorenosti i komocije hvatanja za vlastite sigurnosti".⁷

Mladi, nada misije

8. Mladi su nada misije. Osoba Isusa Krista i Radosna vijest koju je proglašio i dalje oduševljavaju mnoge mlade ljude. Oni traže načine da se hrabro i s oduševljenjem stave u službu čovječanstva. "Mnogi mladi pružaju svoju solidarnu pomoć s obzirom na probleme u svijetu i posvećuju se raznim aktivnostima i različitim oblicima volonterskog rada [...]. Kako je lijepo vidjeti da su mladi 'putujući propovjednici' (*callejeros de la fe*), radosno noseći Isusa na sve ulice, na sve trgrove, u svaki kutak zemlje!"⁸ Sljedeća opća redovita skupština Biskupske sinode, koja će se održati 2018. godine, na temu "Mladi, vjera i razlučivanje poziva" predstavlja providnosnu priliku za uključivanje mladih u zajedničku misijsku zadaću u kojoj je potrebna njihova bogata mašta i kreativnost.

Služba papinskih misijskih djela

9. Papinska misijska djela dragocjeno su sredstvo buđenja želje za nadilaženjem vlastitih granica i sigurnosti, kako bismo svima navijestili evanđelje, u svakoj kršćanskoj zajednici. U njima, zahvaljujući dubokoj misionarskoj duhovnosti koju treba svakodnevno njegovati, kao i stalnoj predanosti u podizanju misionarske svijesti i oduševljenja, mladi ljudi, odrasli, obitelji, svećenici, biskupi te redovnici i redovnice rade na tome da se kod sviju odnjeguje misijsko srce. Svjetski misijski dan, koji promiče Djelo za širenje vjere, dobra je prilika da misijsko srce kršćanskih zajednica sudjeluje s molitvom, svjedočanstvom života i zajedništvom dobara kako bi se odgovorilo na velike i prijeke potrebe evangelizacije.

⁵ IGNACIJE ANTIOHIJSKI, Epistula ad Ephesios, 20, 2.

⁶ Evangelii gaudium, 20.

⁷ Isto, 49.

⁸ Isto, 106.

Ostvarivanje naše misije s Marijom, Majkom evangelizacije

10. Draga braćo i sestre, u ostvarivanju svojega poslanja, nadahnjujmo se na Mariji, Majci evangelizacije. Ona je, potaknuta Duhom, u dubini svoje ponizne vjere prihvatile Riječ života. Neka nam Djevica Majka pomogne izreći svoj "da", svjesni prijeke potrebe da Isusova Radosna vijest odzvanja

u našem vremenu. Neka nam svima isprosi obnovljenu revnost u donošenju svima Evandelja života koje pobjeđuje smrt. Neka nas zagovara da stekнемo svetu odvažnost, potrebnu pri iznalaženju novih načina donošenja dara spasenja svakoj osobi.

Iz Vatikana, 4. lipnja 2017., Svetkovina Duhova
Papa Franjo

PAPINA PORUKA ZA 1. SVJETSKI DAN SIROMAŠNIH, 19. STUDENOGA 2017.

Ne ljubimo riječima, već djelima

1. "Dječice, ne ljubimo riječju i jezikom, već djelom i istinom" (1 Iv 3,18). Ove riječi apostola Ivana izražavaju zapovijed prema kojoj nijedan kršćanin ne smije biti ravnodušan. Ozbiljnost kojom "ljubljeni učenik" predaje Isusovu zapovijed sve do naših dana još je snažnije naglašena suprotstavljanjem između praznih riječi koje su često na našim usnama i konkretnih djela koja smo si naprotiv pozvani postaviti kao mjerilo. Ljubav ne dopušta izgovore. Tko želi ljubiti kao što je Isus ljubio, mora se povesti njegovim primjerom, poglavito kada je riječ o ljubavi prema siromašnjima. Način na koji je Sin Božji ljubio, uostalom, dobro je poznat, a Ivan na to jasno podsjeća. Ta ljubav počiva na dva nosiva stupa: Bog nas je prvi ljubio (usp. 1 Iv 4,10.19), i ljubio nas je predavši potpuno samoga sebe, čak dotle da je položio svoj život za nas (1 Iv 3,16).

Takva ljubav ne može ostati bez odgovora. Iako se nudi jednostrano i ne traži ništa zauzvrat, ona ipak rasplamsava srce takvim žarom da se svaki onaj koji to u srcu očuti osjeća dužnim uvratiti na tu ljubav unatoč svojim ograničenjima i grijesima. A to se može dogoditi samo ako Božju milost, njegovu milosrdnu ljubav prihvatimo, što je više moguće, u svome srcu tako da ona potakne našu volju pa i naša čuvstva na ljubav prema Bogu samome i prema bližnjemu. Na taj način milosrđe koje izvire, tako reći, iz srca Presvetoga Trojstva može pokrenuti naš život i uroditи samilošću i djelima milosrđa prema braći i sestrama koji se nalaze u potrebi.

2. "Jadnik vapi, a Jahve ga čuje" (Ps 34,7). Crkva je oduvijek shvaćala važnost ovog vapaja. Tome u

prilog govori veliko svjedočanstvo koje nalazimo već na prvim stranicama Djela apostolskih, gdje Petar traži da se izabere sedmorici ljudi, "punih Duha i mudrosti" (6,3), da preuzmu na sebe službu pomaganja siromašnjima. To je zasigurno jedan od prvih znakova kojima se kršćanska zajednica predstavila svijetu: služenje siromašnjima. Prva je zajednica shvatila da biti Isusov učenik znači pokazati bratstvo i solidarnost, kao odgovor na glavno Učiteljevo učenje koji je proglašio siromašne blaženima i baštinicima Kraljevstva nebeskog (usp. Mt 5,3).

"Sva bi imanja i dobra prodali i porazdijelili svima kako bi tko trebao" (Dj 2,45). U ovim riječima jasno uočavamo koliko su prvi kršćani bili time zaokupljeni. Evangelist Luka, koji više nego bilo koji drugi sveti pisac govori o milosrđu, ne pretjeruje kada opisuje praksu dijeljenja u prvoj zajednici. Naprotiv, njegove su riječi upućene vjernicima svih naraštaja, a time i nama, kako bi nas podupro u našem svjedočenju i potaknuo našu brigu za one najpotrebnije. Istu poruku prenosi s jednakim uvjerenjem apostol Jakov koji u svojoj poslanici upotrebljava snažne i prodorne riječi: "Čujte, braćo moja ljubljena: nije li Bog one koji su svijetu siromašni izabrao da budu bogataši u vjeri i baštinici Kraljevstva što ga je obećao onima koji ga ljube? A vi prezreste siromaha! Ne tlače li vas upravo bogataši? Ne vuku li vas baš oni na sudove? [...] Što koristi, braćo moja, ako tko rekne da ima vjeru, a djelâ nema? Može li ga vjera spasiti? Ako su koji brat ili sestra goli i bez hrane svagdanje pa im tkogod od vas rekne: 'Hajdete u miru, grijte se i sitite', a ne dadnete im što

je potrebno za tijelo, koja korist? Tako i vjera: ako nema djelâ, mrtva je u sebi" (2,5-6.14-17).

3. Bilo je, međutim, razdoblja u povijesti kada kršćani nisu u potpunosti poslušali taj poziv i kada su dopustili da ih zarazi svjetovni način razmišljanja. No, Duh Sveti nije propuštao dozivati im u pamet da moraju svoj pogled držati čvrsto upravljen u ono što je bitno. Podizao je, naime, muškarce i žene koji su na različite načine posvetili svoj život služenju siromašnima. Koliko su samo stranica, tijekom ove dvije tisuće godina povijesti, napisali kršćani koji su, u krajnjoj jednostavnosti i poniznosti te velikodušnom i kreativnom ljubavlju, služili najsrodašnijoj braći i sestrama!

Najistaknutiji primjer nam pruža Franjo Asiški, kojeg su slijedili mnogi drugi sveti muškarci i žene tijekom stoljeća. On se nije zadovoljio time da zagrli gubavce i dadne im milostinju, već je odlučio poći u Gubbio da boravi s njima. On sâm video je u tome susretu prekretnicu na svom putu obraćenja: "Dok sam bio u grijesima, bilo mi je veoma mrsko i gledati gubavce. I Gospodin sam doveđe me među njih i ja sam im iskazivao milosrđe. I kad sam odlazio od njih, ono što mi se činilo mrskim pretvorilo mi se u duhovnu i tjelesnu slast".¹ Ovo svjedočanstvo pokazuje preobrazavajuću snagu ljubavi i kršćanskog načina života.

Ne možemo razmišljati o siromašnima jednostavno kao o korisnicima našeg povremenog volonterskog rada kojeg obavljamo jednom tjedno ili improviziranih djela velikodušnosti koja umiruju našu savjest. Ta iskustva, koja su svakako vrijedna i korisna da probude u nama osjetljivost za potrebe ljudi i nepravde koje su često njihov uzrok, morala bi zapravo voditi pravom susretu sa siromašnima i prerasti u dijeljenje koje postaje način života. Naša molitva i naš put učeništva i obraćenja potvrđuju svoju evanđeosku vjerdostojnost upravo u takvoj ljubavi i zajedništvu. Ovakav način života donosi radost i mir duše, jer dotičemo vlastitim rukama Kristovo tijelo. Ako zaista želimo susresti Krista, moramo doticati njegovo tijelo u ranjenom tijelu siromašnih, kao odgovor na sakramentalno zajedništvo koje je darovano u euharistiji. Tijelo Kristovo, razlomljeno u svetoj liturgiji, može se vidjeti, po ljubavi i dijeljenju, na licima i osobama najranjivijih od naše braće i sestara. Opomena sv. Ivana Zlatoustog

ostaje trajno aktualna: "Ako želite častiti Kristovo tijelo, nemojte ga prezirati kad je golo; ne častite euharistijskog Kristu svilenom odjećom, a zatim, pošto odete iz crkve, zanemarivati onog drugog Krista koji trpi hladnoću i golotinju".²

Pozvani smo stoga pristupiti siromašnima, susretati ih, gledati ih u oči, zagrliti ih i tako im dati da osjete toplinu ljubavi koja razbija samoću. Njihova ispružena ruka također je poziv izaći iz naših sigurnosti i udobnosti i priznati vrijednost koju siromaštvo ima samo po sebi.

4. Nikada ne zaboravimo da je za Kristove učenike siromaštvo prije svega poziv da slijedimo Isusa siromašna. To znači ići za njim i uz njega, putom koji vodi do blaženstva Kraljevstva nebeskoga (usp. Mt 5,3; Lk 6,20). Biti siromašan znači imati ponizno srce koje zna prihvati vlastito stanje ograničenog i grešnog stvorenja kako bismo pobijedili napast svemoći, koja nas zavarava da smo besmrtni. Siromaštvo je stav srca koji prijeći gledati na novac, karijeru, luksuz kao na ciljeve života i uvjete za sreću. Siromaštvo stvara uvjete za slobodno preuzimanje vlastitih osobnih i društvenih odgovornosti, unatoč svojim ograničenjima, uz povjerenje u Božju bliskost i pomoć njegove milosti. Tako shvaćeno siromaštvo je mjerilo koje nam omogućuje prosuditi kako najbolje koristiti materijalna dobra i izgrađivati odnose s drugima koji neće biti egoistični i posesivni.³

Povedimo se, stoga, za primjerom svetoga Franje, toga svjedoka istinskog siromaštva. Upravo zato što mu je pogled bio čvrsto uperen u Krista, znao ga je prepoznati i služiti mu u siromašnima. Ako želimo dati djelotvorni doprinos promjeni povijesti i promicanju stvarnog razvoja, moramo poslušati vapaj siromašnih i zalagati se za to da se oslobole svoga stanja marginaliziranosti. Pozivam, istodobno, siromašne koji žive u našim gradovima i našim zajednicama da ne izgube osjećaj evanđeoskog siromaštva koje je dio njihove svakodnevice.

5. Poznato nam je koliko je teško u suvremennom svijetu jasno definirati siromaštvo. No, ono nas na bezbroj načina svakodnevno proziva, u tisućama lica obilježenih patnjom, isključenošću, zlostavljanjima, nasiljima, mučenjima i zatvaranjima, ratom, lišavanjem slobode i dostojanstva, neznanjem i nepismenošću, izvanrednim zdrav-

¹ Oporuka, 1-3: Fonti Francescane, 110.

² Hom. in Matthaeum, 50.3: PG 58.

³ Usp. Katekizam Katoličke Crkve, br. 25-45.

stvenim situacijama i nezaposlenošću, trgovinom robljem i ropstvom, progonstvom i bijedom, prisilnom migracijom. Siromaštvo ima lice žena, muškaraca i djece izrabljivanih zbog niskih interesa, gaženih izopačenom logikom moći i novca. Kakav samo nemilosrdan i beskrajan popis možemo sastaviti kada tome pridodamo siromaštvo nastalo kao plod društvene nepravde, moralne degeneracije, pohlepe nekolicine izabranih i opće ravnodušnosti!

U našem vremenu, nažalost, dok se silno bogatstvo gomila u rukama povlaštene nekolicine, često kao plod ilegalnih aktivnosti i užasnog iskoristišavanja ljudskog dostojanstva, prava je sablazan porast siromaštva u širokim slojevima društva u čitavom svijetu. Pred svim tim ne možemo ostati pasivni, a još se manje smijemo miriti s takvim stanjem. Na siromaštvo koje guši duh inicijative tolikih mladih ljudi, sprječavajući ih da nađu posao; na siromaštvo koje umrtvljuje osjećaj osobne odgovornosti, prebacujući odgovornost na drugoga i tražeći pogodnosti; na siromaštvo koje truje vrutke sudjelovanja i sužava prostore stručnosti, umanjujući tako zasluge onih koji rade i proizvode; na sve te oblike siromaštva moramo odgovoriti novom vizijom života i društva.

Svi siromasi - kao što je volio reći blaženi Pavao VI. - pripadaju Crkvi po "evanđeoskom pravu"⁴ i obvezuju nas na temeljno opredjeljenje za siromašne. Blagoslovljene ruke koje se šire da prime siromaha i da im pomognu: to su ruke koje donose nadu. Blagoslovljene ruke koje nadilaze svaku barijeru kulture, vjeroispovijesti i nacionalnosti, izlijevajući ulje utjehe na rane čovječanstva. Blagoslovljene ruke koje se otvaraju ne tražeći ništa za užrat, bez ikakvih "ako", "ali" i "možda": to su ruke po kojima na braću silazi Božji blagoslov.

6. Na kraju Jubileja milosrđa želio sam Crkvi predložiti Svjetski dan siromašnih, tako da u cijelom svijetu kršćanske zajednice postaju sve više i sve bolje konkretni znak Kristove ljubavi prema posljednjima i najpotrebnijima. Svjetskim danima koje su pokrenuli moji prethodnici, koji su već zaživjeli u životu naših zajednica, želim da se doda i taj Dan, koji im pridodaje izvrsnu evanđeosku puninu, to jest Isusovu povlaštenu ljubav prema siromašnima.

Pozivam čitavu Crkvu kao i muškarce i žene dobre volje da se na taj dan okrenu svima oni-

ma koji pružaju svoje ruke i traže našu pomoć i solidarnost. Oni su naša braća i sestre, stvoreni i ljubljeni od jednog Nebeskog Oca. Ovaj Dan želi potaknuti u prvom redu vjernike da reagiraju na kulturu odbacivanja i rasipanja, te da usvoje i prigrle kulturu susreta. Istodobno, taj je poziv upućen svima neovisno o vjerskoj pripadnosti; svi su pozvani na otvorenost i dijeljenje sa siromašnima kroz konkretnе znakove solidarnosti i bratstva. Bog je stvorio nebo i zemlju za sve; nažalost, ljudi su podigli barijere, zidove i ograde, izdajući izvorni dar namijenjen cijelom čovječanstvu, bez ikakve iznimke.

7. Moja je želja da kršćanske zajednice, u tjednu koji prethodi Svjetskom danu siromašnih, koji ove godine pada na 19. studenoga, to jest Trideset i treću nedjelju kroz godinu, ulože napore kako bi omogućili trenutke susreta i prijateljstva, solidarnosti i konkretnе pomoći. Mogu pozvati siromašne i volontere da sudjeluju zajedno u euharistiji te nedjelje, tako da učine još autentičnjom proslavu svetkovine Gospodina našega Isusa Krista, Kralja svega stvorenja, koja se slavi slijedeće nedjelje. Kristovo kraljevstvo pokazuje se u svem svom značenju upravo na Golgoti, kada Nevini prikovan na križu, siromašan, gol i lišen svega, utjelovljuje i otkriva puninu Božje ljubavi. Isusovo potpuno prepustanje Ocu izražava njegovo krajnje siromaštvo i ujedno pokazuje moć te Ljubavi koja ga uskrišava na novi život na dan uskrsnuća.

Ako u našim četvrtima ima siromašnih ljudi koji traže zaštitu i pomoć, približimo im se te nedjelje: to će biti pogodan trenutak da se susret-nemo s Bogom kojeg tražimo. Držeći se onoga što uči Sveti pismo (usp. Post 18,3-5, Heb 13,2), prigrlimo ih kao časne goste za našim stolom; oni mogu biti učitelji koji nam pomažu dosljednije živjeti svoju vjeru. Svojim povjerenjem i spremnošću da prihvate pomoć, pokazuju nam na miran i često radostan način koliko je nužno živjeti jednostavno i prepustiti se Božjoj providnosti.

8. U srcu mnogih konkretnih inicijativa koje će se moći provoditi na taj Dan treba uvijek biti molitva. Ne zaboravimo da je Oče naš molitva siromašnih. Naše traženje kruha, naime, izražava naše povjerenje u Boga za naše osnovne potrebe u životu. Sve što nas je Isus učio u toj molitvi izražava i objedinjuje vapaj svih onih koji pate zbog nesigurnosti života i manjka onoga što im je po-

⁴ Govor na otvaranju drugog dijela Drugoga vatikanskog koncila, 29. rujna 1963.

trebno. Kada su učenici zamolili Isusa da ih nauči moliti, odgovorio je riječima siromašnih koji se obraćaju jednom Ocu u kojem se svi prepoznaju kao braća i sestre. Oče naš je molitva koja se izražava množini: kruh za koji molimo je "naš", a to podrazumijeva dijeljenje, sudjelovanje i zajedničku odgovornost. U toj molitvi svi prepoznaјemo potrebu za prevladavanjem svakog oblika sebičnosti, kako bismo ušli u radost uzajamnog prihvaćanja.

9. Pozivam subraću biskupe, sve svećenike i đakone, koji po svom pozivu imaju zadaću pomagati siromašne, kao i sve Bogu posvećene osobe i sve udruge, pokrete i volontere diljem svijete

ta, da se zauzmu da ovaj Svjetski dan siromašnih postane tradicija koja će biti konkretni doprinos evangelizaciji u današnjem svijetu.

Neka ovaj novi Svjetski dan, stoga, postane snažan podsjećaj našoj vjerničkoj savjesti, omogućujući nam sve više rasti u uvjerenju da nam dijeljenje sa siromasima omogućuje shvatiti najdublju istinu evanđelja. Siromašni nisu problem: oni su izvor na kojem se moramo napajati u našem nastajanju da prihvaćamo i živimo bît evanđelja.

Iz Vatikana, 13. lipnja 2017.

Spomen svetog Antuna Padovanskog

Papa Franjo

PORUKA PAPE FRANJE ZA 51. SVJETSKI DAN MIRA

MIGRANTI I IZBJEGLICE - MUŠKARCI I ŽENE U POTRAZI ZA MIROM

1. Želja za mirom

Mir svim ljudima i svim narodima na zemlji! Mir, koji su anđeli navijestili pastirima u božićnoj noći (Lk 2,14.) duboka je težnja svakog pojedinca i svih naroda, a osobito onih koji najviše trpe zbog njegove odsutnosti. Od ovih potonjih, koje stalno nosim u svojim mislima i molitvama, ponovno bih spomenuo više od 250 milijuna migranata diljem svijeta, od čega 22,5 milijuna čine izbjeglice. Papa Benedikt XVI., moj dragi predšasnik, govorio je o njima kao "muškarcima i ženama, djeci, mladima i starijim osobama koji traže mjesto na kojem će se skrasiti i živjeti u miru".¹ Da bi pronašli taj mir, mnogi su od njih spremni izložiti opasnosti vlastiti život na putovanju koje je često dugotrajno i opasno, podnosići teškoće i patnje i suočavati se s ogradama i zidovima izgrađenim kako bi ih se držalo daleko od njihova cilja.

Milosrdna duha zagrlimo sve one koji bježe od rata i gladi ili su zbog diskriminacije, progonstva, siromaštva i srozavanja okoliša prisiljeni napustiti svoja ognjišta.

Svjesni smo da nije dovoljno otvoriti svoja srca za druge koji pate. Mnogo će se toga još trebati učiniti prije nego što naša braća i sestre uzmognu ponovno mirno živjeti u sigurnom domu. Prihvaćanje drugih traži konkretno zaganje, mrežu pomoći i dobročinstva, budnu i susjećajnu pažnju, odgovorno upravljanje novim i složenim situacijama koje se katkad pridodaju brojnim drugim već postojećim problemima, kao i resursima koji su uvijek ograničeni. Provođenjem u djelo kreposti razboritosti, čelnici vladâ trebali bi poduzeti praktične korake kako bi ih primili, promicali, zaštitili i integrirali, "i koliko to dopušta nepatvoreno dobro njihove zajednice, i[šli] na ruku onima koji bi se možda htjeli uključiti u novu zajednicu".² Oni imaju jasnou odgovornost prema vlastitim zajednicama, legitimna prava i skladan razvoj kojih moraju osigurati, da ne bi postali poput ludog graditelja koji je pogrešno izračunao i nije uspio dovršiti kulu koju je počeo graditi (usp. Lk 14,28-30).

¹ Angelus, 15. siječnja 2012.

² IVAN XXIII., Enc. Pacem in terris, 106.

2. Zašto tako mnogo izbjeglica i migranata?

Uoči Velikog jubileja kojim se obilježavalo dve tisuće godina od anđeoskog proglašenja mira u Betlehemu, sveti Ivan Pavao II. ubrojio je sve veći broj izbjeglica među posljedice "beskrajnog i užasnog slijeda ratova, sukobâ, genocidâ i etničkih čišćenja"³ koji su obilježili dvadeseto stoljeće. U ovom novom stoljeću nije se dogodio pravi preokret: oružani sukobi i drugi oblici organiziranog nasilja i dalje uzrokuju seljenje ljudi unutar nacionalnih granica i šire.

No, ljudi migriraju također iz drugih razloga, u prvom redu zato što "svim srcem žude za boljim životom i nerijetko pokušavaju ostaviti iza sebe "očaj" jedne bezizgledne budućnosti".⁴ Kreću na put jer se žele pridružiti svojim obiteljima ili zato što traže priliku za zaposlenje ili obrazovanje: oni koji ne mogu uživati ta prava ne žive u miru. K tome, kao što sam primjetio u enciklici Laudato si', došlo je do "tragičnog porasta broja migranata koji pokušavaju pobjeći od sve veće bijede uzrokovane uništavanjem okoliša".⁵

Većina ljudi koji žele migrirati prolazi redovne procedure. Neki se, međutim, odlučuju na druge putove, prije svega iz očaja, kada njihove zemlje ne nude nikakvu sigurnost ni priliku, a svi pravni putovi su nedostupni, onemogućeni ili prespori.

U mnogim odredišnim zemljama uzela je velikog maha retorika u kojoj se ističu opasnosti po nacionalnu sigurnost ili visoki troškovi primanja novih pridošlica, iskazujući time prijezir prema ljudskom dostojanstvu koje se mora priznati svima kao Božjim sinovim i kćerima. Svi koji, možda i zbog političkih razloga, namjesto da grade mir raspiruju strah od migranata, siju nasilje, ransnu diskriminaciju i ksenofobiju, što izaziva veliku zabrinutost kod svih onih kojima je na srcu sigurnost svakog čovjeka.⁶

Svi pokazatelji kojima raspolaže međunarodna zajednica ukazuju na to da će globalne migracije nastaviti označavati našu budućnost. Neki to smatraju prijetnjom. Ja vas, naprotiv, pozivam da

na to gledate s povjerenjem, kao na priliku za izgrađivanje budućnosti mira.

3. Gledati kontemplativnim pogledom

Mudrost vjere hrani taj kontemplativni pogled, koji je kadar prepoznati da smo svi "dio iste obitelji, doseljenici i mjesno pučanstvo koje ih prima, i svi imaju jednakopravo koristiti prirodna dobra, koja su namijenjena svima, kao što to uči socijalni nauk Crkve".⁷ Ove riječi ponovno pred nas stavljaju biblijsku sliku novog Jeruzalema. U knjizi proroka Izajie (pog. 60) i Otkrivenju (pog. 21) opisan je kao grad s uvijek otvorenim vratima, kako bi u njega mogli ući ljudi iz svakog naroda, koji mu se dive i ispunjavaju ga bogatstvom. Mir je vrhovni vladar koji ga vodi a prava da načelo koje upravlja suživotom u njemu.

Trebamo ovim kontemplativnim pogledom promatrati također grad u kojem živimo, "odnosno pogledom ispunjenim vjerom koji otkriva onoga Boga koji stanuje u njegovim kućama, na njegovim ulicama, na njegovim trgovima [...] promičući solidarnost, bratstvo, želju za dobrom, istinu, pravdu"⁸ - drugim riječima, ostvarujući obećani mir.

Kada upravimo taj pogled na migrante i izbjeglice, otkrivamo da ne dolaze praznih ruku. Oni donose svoju hrabrost, vještine, energiju i težnje, kao i blaga vlastite kulture; i na taj način obogačuju živote naroda koji ih primaju. Vidimo jednako tako kreativnost, ustrajnost i duh žrtve bezbrojnih pojedinaca, obitelji i zajednica širom svijeta koji otvaraju svoja vrata i srca migrantima i izbjeglicama, čak i tamo gdje se ne obiluje dobrima.

Tim se kontemplativnim pogledom trebaju također voditi u svom razlučivanju oni koji su odgovorni za javno dobro, tako da nastave poticati politike prihvatanja "koliko to dopušta nepotvoreno dobro njihove zajednice",⁹ imajući u vidu potrebe svih članova ljudske obitelji i dobrobit svakog pojedinog od njih.

Oni koji se nadahnjuju tim pogledom moći će prepoznati sjeme mira koje već klija i pobrinuti se

³ Poruka za Svjetski dan mira 2000., 3.

⁴ BENEDIKT XVI., Poruka za Svjetski dan selilaca i izbjeglica 2013.

⁵ Br. 25.

⁶ Usp. Obraćanje nacionalnim ravnateljima pastoralna za migrante, sudionicima Susreta održanog u organizaciji Vijeća Europskih biskupskih konferencija (CCEE), 22. rujna 2017.

⁷ BENEDIKT XVI., Poruka za Svjetski dan selilaca i izbjeglica 2011.

⁸ Apost. pob. Evangelii gaudium, 71.

⁹ IVAN XXIII., Enc. Pacem in terris, 106.

za njegov rast. Naši će se gradovi, često podijeljeni i polarizirani sukobima oko prisutnosti migranata i izbjeglica, tako pretvoriti u gradilišta mira.

4. Četiri miljokaza za djelovanje

Pružiti tražiteljima azila, izbjeglicama, migrantima i žrtvama trgovine ljudima priliku da pronađu mir koji traže zahtjeva strategiju koja objedinjuje u sebi četiri djelovanja: primiti, zaštiti, promicati i integrirati.¹⁰

"Primiti" doziva u svijest potrebu širenja pravnih putova za ulazak i da se više migrante i izbjeglice ne tjeru prema zemljama gdje ih očekuju progoni i nasilje. To također traži da se naša briga o nacionalnoj sigurnosti dovede u ravnotežu sa zaštitom temeljnih ljudskih prava. Sveti pismo nas podsjeća: "Gostoljublja ne zaboravljajte: njime neki, i ne znajući, ugostiše anđele!" (Heb 13,2).

"Zaštiti" se tiče naše dužnosti da prepoznamo i branimo nepovredivo dostojanstvo onih koji bježe od stvarnih opasnosti u potrazi za azilom i sigurnošću, te da spriječimo njihovo izravljanje. Tu posebno mislim na žene i djecu koji se nalaze u situacijama u kojima su više izloženi opasnostima i zlouporabama koje mogu čak ići dotele da ih se pretvori u roblje. Bog ne diskriminira: "Jahve štiti tuđince, sirote i udovice podupire" (Ps 146,9).

"Promicati" podrazumijeva podupiranje cjelovitog ljudskog razvoja migranata i izbjeglica. Među mnogim sredstvima koja mogu pomoći u toj zadaći, naglasio bih važnost da se djeci i mlađima osigura pristup svim razinama obrazovanja. Tako će ne samo odnjegovati i ostvariti svoje potencijala, već će ujedno biti bolje osposobljeni za susret s drugima i jačati duh dijaloga, a ne zatvaranja ili sukoba. Biblija uči da Bog "ljubi pridošlicu, daje mu hranu i odjeću". Stoga poziva: "Ljubite i vi pridošlicu, jer ste i sami bili pridošlice u zemlji egipatskoj" (Pnz 10,18-19).

"Integrirati", na kraju, znači omogućiti izbjeglicama i migrantima potpuno sudjelovanje u životu društva u koje su primljeni, kao dio procesa uzajamnog obogaćivanja i plodne suradnje u službi cjelovitog ljudskog razvoja lokalnih zajednica. Sveti Pavao to izražava u ovim riječima:

"više niste tuđinci ni pridošlice, nego sugrađani ste svetih i ukućani Božji" (Ef 2,19).

5. Prijedlog za dva međunarodna sporazuma

Od srca se nadam da će taj duh nadahnjivati proces koji će tijekom 2018. godine voditi do definiranja i odobravanja dvaju svjetskih sporazuma od strane Ujedinjenih naroda, od kojih se jedan odnosi na sigurnu, uređenu i redovnu migraciju, a drugi na izbjeglice. Kao zajednički sporazumi na globalnoj razini, ovi sporazumi će predstavljati referentni okvir za političke prijedloge i praktične mjere. Zato je važno da budu nadahnuti suosjećanjem, dalekovidnošću i hrabrošću, kako bi se iskoristilo svaku priliku za unaprjeđenje procesa izgrađivanje mira. Jedino tako nužni realizam koji se traži od međunarodne politike neće podleći cinizmu i globalizaciji ravnodušnosti.

Dijalog i koordinacija su nužnost i jasna dužnost međunarodne zajednice. Izvan granica pojedine zemlje, i manje bogate zemlje mogu primiti - ili bolje prihvati - veći broj izbjeglica, ako im međunarodna suradnja osigura potrebna sredstva.

Odjel za migrante i izbjeglice Dikasterija za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja objavio je dvadeset točaka djelovanja¹¹ kao konkretne pravce za provođenje u djelo ovih četiriju glagola u državnim politikama kao i u vladanju i postupanju kršćanskih zajednica. Tim i drugim doprinosima želi se izraziti zanimanje Katoličke Crkve za proces koji će dovesti do usvajanja dva UN-ova svjetska sporazuma (Global Compact). To zanimanje je pokazatelj općenitije pastoralne skrbi koja ima svoje korijene u samim počecima Crkve a nastavila se u njezinim mnogim djelovanjima sve do naših dana.

6. Za naš zajednički dom

Neka nam za nadahnuće posluže riječi sv. Ivana Pavla II. "Ako je "san" o svijetu u kojem vlada mir zajednički mnogima, ako se prepozna vrijednost doprinosa izbjeglicâ i migranata, tada čovječanstvo može sve više postajati obitelj sviju a naša zemlja pravi "zajednički dom".¹² Mnogi su tijekom

¹⁰ Poruka za Svjetski dan selilaca i izbjeglica 2018., 15. kolovoza 2017.

¹¹ "Dvadeset točaka pastoralnog djelovanja" i "Dvadeset točaka djelovanja prema Svjetskim sporazumima" (2017); vidi također Dokument UN-a A/72/528.

¹² Poruka za Svjetski dan selilaca i izbjeglica 2004., 6.

povijesti vjerovali u ovaj "san", a njihova postignuća svjedoče o tome da to nije puka utopija.

Među njih se ubraja i sv. Franciska Ksaver Cabrini, čija se stota obljetnica smrti obilježava ove godine. Ovog trinaestog dana mjeseca studenog mnoge crkvene zajednice slave njezin spomendan. Ta izvanredna žena, koja je svoj život posvetila služenju migrantima i postala kasnije njihovom nebeskom zaštitnicom, naučila nas je kako možemo

primiti, zaštititi, promicati i integrirati tu našu braću i sestre. Neka Gospodin, po njezinu zagovoru, udijeli svima nama da iskusimo kako se "plod pravednosti u miru sije onima koji tvore mir".

Iz Vatikana, 13. studenog 2017.

Spomendan sv. Franciske Ksaver Cabrini, zaštitnice migranata

Papa Franjo

II.

BISKUPSKA KONFERENCIJA

BOSNE I HERCEGOVINE

PRIOPĆENJE SA 71. ZASJEDANJA BK BIH

Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine održala je, 3. i 4. studenog 2017. u prostorijama Nadbiskupskog ordinarijata vrhbosanskog u Sarajevu, svoje 71. redovito zasjedanje pod predsjedanjem nadbiskupa metropolita vrhbosanskog kardinala Vinka Puljića, predsjednika BK BiH. Sudjelovali su svi članovi Biskupske konferencije te delegat Hrvatske biskupske konferencije mons. Tomislav Rogić, biskup šibenski, koji je upoznao biskupe s najvažnijim temama 55. plenarnog zasjedanja HBK održanog od 10. do 12. listopada 2017. u Zagrebu.

Tijekom zasjedanja s biskupima se susreo apostolski nuncij u Bosni i Hercegovini mons. Luigi Pezzuto. Razgovarao je s biskupima, između ostaloga, o pastoralnom usmjerenu prema jačanju kulturnog identiteta vjernika katolika kroz bolje poznavanje vlastite prošlosti i kršćanskih korijena na koje se oslanja važnost ekumenskog djelovanja i međureligijskoga dijaloga u multireligijskoj stvarnosti Bosne i Hercegovine.

Pošto su saslušali izvješće biskupa banjolučkog mons. Franje Komarice o njegovim brojnim susretima tijekom nedavnog boravka u Sjedinjenim Američkim Državama, biskupi su razmišljali o načinu traženja potpore povratku prognanih i izbjeglih katolika iz BiH, a osobito iz banjolučke regije i Bosanske Posavine. Biskupi su također saslušali izvješća svojih delegata: s Redovničkog dana, održanog 9. rujna 2017. na Humcu, zatim s Međunarodnog simpozija o temeljnim odredbama o svećeničkom odgoju i izobrazbi Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis koji je održan od 4. do 7. listopada 2017. u Castel Gandolfu pokraj Rima, sa zasjedanja Međunarodne BK, održanog 24. i 25. listopada 2017. u Novom Sadu, te s plenarnog zasjedanja Vijeća europskih biskupske konferencijsa (CCEE), održanog od 27. rujna do 1. listopada 2017. u Minsku u Bjelorusiji.

Razmotriviši Poruku pape Franje za 1. Svjetski dan siromašnih od 13. lipnja 2017., biskupi pod-

sjećaju sve članove biskupijskih zajednica u Bosni i Hercegovini na želju Svetoga Oca "da kršćanske zajednice, u tjednu koji prethodi Svjetskom danu siromašnih, koji ove godine pada na 19. studenoga, to jest Trideset i treću nedjelju kroz godinu, ulože napore kako bi omogućili trenutke susreta i prijateljstva, solidarnosti i konkretne pomoći". Podsjećaju sve članove krajevne Crkve u Bosni i Hercegovini na svakovrsnu oskudicu u teškim ratnim vremenima te s papom Franjom potiču da Svjetski dan siromašnih "postane snažan podsjećaj našoj vjerničkoj savjesti, omogućujući nam sve više rasti u uvjerenju da nam dijeljenje sa siromasima omogućuje shvatiti najdublju istinu evanđelja". Budući da se Nedjelja Caritasa već godinama u biskupijskim zajednicama obilježava na Treću nedjelju Došašća, biskupi su odlučili da se te nedjelje u predbožićnom vremenu darivanja nastave organizirati i provoditi konkretne karitativne akcije pomoći siromašnima i potrebnima. Tako će se i cijela Crkva u Bosni i Hercegovini molitveno i na druge načine uključiti u Papinu inicijativu za Svjetski dan siromašnih, a na Nedjelju Caritasa u Treću nedjelju Došašća nastaviti organizirati konkretne akcije pomoći siromašnim i potrebnima.

U skladu s temeljnim odredbama BK BiH za televizijski, radijski i internetski prijenos liturgijskih slavlja, biskupi su odlučili "ustanoviti stručno tijelo koje će u suradnji s pojedinim predstavnicima biskupija i provincija te s vodstvom programa religijske kulture javnih televizija i radija na razini BiH, odnosno mjerodavnih tijela medijskih kuća, izraditi godišnji raspored prijenosa liturgijskih slavlja, pazeći na zastupljenost svih krajeva BiH te vodeći brigu o posebnim slavljima i prigodama".

Pošto su razmotrili apostolsko pismo u obliku motuproprija pape Franje Magnum principium u vezi s pripremom i odobravanjem prijevodâ bosanskih knjiga, biskupi su dali potrebne smjer-

nice Vijeću za liturgiju BK BiH imajući u vidu Papine riječi da se "ne smije zaboraviti ni pravo ni dužnost biskupskih konferencija koje, zajedno s biskupskim konferencijama krajeva u kojima se govori istim jezikom i sa Apostolskom Stolicom moraju zajamčiti i odrediti da se, čuvajući karakter svakog pojedinog jezika, potpuno i vjerno čuva smisao izvornog teksta i da prevedene bogoslužne knjige, i nakon prilagodbi, uvijek jasno odražavaju jedinstvo rimskog obreda".

Nakon što su upoznati s dugogodišnjim neuспјешnim traženjem lokacije za izgradnju katoličke crkve u župi Banjolučke biskupije Drvar, srušene nakon Drugog svjetskog rata, biskupi pozivaju mjerodavne vlasti da napokon riješe to pitanje i omoguće katoličkoj zajednici u tom gradu da ima

svoju crkvu. Također izražavaju očekivanje da mjerodavne vlasti u Goraždu i Zvorniku dadnu lokacije za ponovnu izgradnju katoličkih crkava srušenih tijekom ili nakon Drugog svjetskog rata.

U petak, 3. studenog 2017. u 18 sati biskupi su slavili Svetu misu u katedrali Srca Isusova. Predsjedao je kardinal Puljić, a prigodnu propovijed uputio je dopredsjednik Biskupske konferencije BiH mons. Tomo Vukšić, vojni biskup u BiH.

U subotu, 4. studenog biskupi su slavili Euharistiju u kapeli Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa i susreli se s bogoslovnom zajednicom. Predsjedao je kardinal Puljić, a prigodnu propovijed uputio je biskup Rogić.

Sarajevo, 4. studenoga 2017.

Tajništvo BK BiH

PORUKA PREDSJEDNIKA CARITASA BIH KARDINALA VINKA PULJIĆA UZ NEDJELJU CARITASA U BIH

Idi pa i ti čini tako! (Lk 10,37)

Treća nedjelja došašća: Dan Caritasa u BiH, 17. prosinca 2017.

Dragi prijatelji i dobročinitelji Caritasa!

Kada je jedan zakonoznanac upitao Isusa da ga iskuša: "Učitelju, što mi je činiti da život vječni baštim?", Isus ga upućuje na zakon koji donosi zapovijed ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu. Kaže Sveti pismo da se htio opravdati pa upita Isusa: "Tko je moj bližnji?" Tada mu Isus iznese prispodobu o milosrdnom Samaritancu. On se sagnuo nad ranjenikom i pomogao mu. Zato Isus pita zakonoznanca: "Što ti se čini, koji je od ove trojice bio bližnji onomu koji je upao među razbojnike?" On odgovori: "Onaj koji mu iskaza milosrđe!" Na to mu Isus reče: "Idi pa i ti čini tako!" (Lk 10,25-37)

Ovdje Isus jasno ukazuje na činjenicu da je moj bližnji onaj komu trebam iskazati milosrđe i ljubav. Tako nas Isus upućuje da to činimo. Dakle svaki čovjek koji treba moju pomoć, potporu i izraze milosrđa jest moj bližnji, jer mu ja postajem bliz svojom kršćanskom ljubavlju. Time svjedočim svoj kršćanski identitet i spremnost ići Isusovim putem i njegovom milosrdnom ljubavi.

Svi smo pozvani odgajati svoja srca u kršćanskoj ljubavi. Onaj tko istinski upozna ljubav i živi ljubav, taj ispravno živi. Istina je da je najveća avantura biti dobar, a nema dobrote bez iskrene ljubavi.

Sveti Augustin, neumorni tražitelj Boga, kaže: "Kasno sam te uzljubio, ljepoto tako stara i tako nova, kasno sam te uzljubio, a eto ti si bio u meni, a ja izvan sebe!"

Nedjelja Caritasa u Bosni i Hercegovini je izazov i poziv da nađemo sebe i u sebi susretnemo Boga, koji je ljubav, i prepoznamo da smo voljena bića, i da tu ljubav trebamo ostvarivati živeći jedni s drugima i jedni za druge.

Živeći tu kršćansku ljubav, svjedočeći je svojim životom, otkrivajući tko je moj bližnji, ostvarujući tu Isusovu poruku, «Idi i ti čini tako!», tkamo ljudsku povijest vidljivim nitima Božje ljubavi. Postajemo graditelji ljudskog društva čiji je konačni čin prijateljstvo s Bogom koje ulijeva radost života.

Isti sveti Augustin kaže: "U mjeri u kojoj ljubav u tebi raste, raste i tvoja ljepota, jer je ljubav ljepota tvoje duše!"

Slaveći Nedjelju Caritasa, želimo svi poći u školu kršćanske ljubavi, prepoznati one koji nas trebaju, bilo našom topлом ljudskom i vjerničkom riječju, bilo iskrenom molitvom ili našim skromnim darom ili bilo kojom pomoći.

Na Nedjelju Caritasa skupljat ćemo svoje prijave kojim želimo pomoći potrebnima. Uz taj prijedlog neka naše srce zrije u kršćanskoj ljubavi. Nikada nismo tako siromašni da ne možemo pružiti znakove i darove kršćanske ljubavi, niti smo tako bogati da nam nije potrebna ruka naših bližnjih. Nitko nije za sebe otok, jer smo upućeni jedni na druge i jedni s drugima hoditi ovom zemljom u susret Gospodinu!

Božić je Utjelovljena i očitovana Božja ljubav. Idemo u susret Božiću i valja srce pripraviti da se u njemu dogodi Božić, rođenje Isusa Krista koji nas upućuje da i mi idemo i tako činimo. Kao što nam se On približio rodivši se kao malo dijete, da se i mi znamo približiti onima koji trebaju naše milosrđe i našu ljubav.

U toj kršćanskoj ljubavi neka se dogodi radost Božjeg rođenja u nama i po nama ostvarujući milosrdnu ljubav svima koji nas trebaju!

Uz pozdrav i blagoslov!

Vinko kardinal Puljić,
nadbiskup metropolit vrhbosanski
i predsjednik Caritasa BiH

PRIOPĆENJE ZA JAVNOST BISKUPSKE KONFERENCIJE BIH U POVODU PRESUDE U DEN HAAGU

Iako osjećamo da bi, nakon jučerašnje presude i tragične smrti generala Slobodana Praljka u Den Haagu, skrušena molitva za Pokojnika i sve žrtve rata i šutnja bile najprikladniji izraz naših osjećaja, znamo da, možda i s pravom, svi dobromjerni ljudi ove zemlje, a napose katolici očekuju i naše javljanje. Naime, i ovim povodom ponavljamo, ono što smo tijekom cijelog rata govorili, da se protivimo i osuđujemo svaki i svačiji zločin i da za svaki treba odgovarati. Ponavljamo i to da su nas tijekom rata najviše boljeli zločini koje su počinili ljudi koje je oprala *krsna voda u Katoličkoj crkvi*. Dosljedni tome i svjesni u kakvome svjetu živimo, te kakvih su sve interesa i nepravdi, napose cijeli mali narodi žrtve bili i ostali, ne želimo komentirati presude Haškoga suda.

Ali, ne možemo i ne smijemo zatvarati oči pred očitom činjenicom da su se od Washingtonskoga i Daytonskoga mirovnog sporazuma, napose pred načinom njihove implementacije, pripadnicima domicilnog hrvatskoga naroda, na različite načine, slale i nastavljaju slati poruke da Bosna i Hercegovina nije i njihova domovina i da za njih u njoj nema mjesta. Smije li postaviti pitanje nije li, možda, i ova presuda dio toga plana i programa?! E, to smatramo nemoralnim i neprihvatljivim, te zato, opasnim i nedopustivim za budućnost ove zemlje i svih njezinih ljudi i naroda. To je svojevrstan zločin za koji bi mnogi, od onih koji domicilnom hrvatskom narodu upućuju takve poruke i prijetnje,

trebali odgovarati. Ali vjerujemo da, nažalost, oni ne će odgovarati za taj zločin kao što u Den Haagu nisu odgovarali mnogi za zločine počinjene nad pripadnicima hrvatskoga naroda.

Unatoč toj gorkoj i bolnoj činjenici, snagom vjere u Boga, koji poznaje svacija djela i proniće i skrivene nakane, u ime Katoličke crkve, ostajemo otvoreni za svaku plodnu suradnju sa svima kojima je stalo do pravednjega i čovjeka dostoјnjega općeg stanja u ovoj zemlji. Pozivamo i potičemo naše sunarodnjake Hrvate-katolike da ne gube nadu i da se ne plaše budućnosti u ovoj zemlji. Podsjecamo da je bilo i nepravednijih vremena i težih bremena, ali su naši preci pa i mi sami snagom pouzdanja u Boga i ljubavlju prema rodnoj grudi, sve izdržali i preživjeli. Sve će ove nepravde i nevolje proći a ostat će samo dobro što smo ga iz vjere u Boga i iz ljubavi prema čovjeku činili. Za vas i za sve ljude ove zemlje, za sve poginule i pokojne upućujemo svoje molitve dobrome i milosrdnome Bogu!

Vinko kardinal Puljić, nadbiskup metropolit vrhbosanski

mons. Tomo Vukšić, vojni biskup u BiH
mons. Franjo Komarica, biskup banjolučki
mons. Ratko Perić, biskup mostarsko-duvanjski
mons. Pero Sudar, pomoćni biskup vrhbosanski
mons. Marko Semren, pomoćni biskup banjolučki

III.
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja msgr. Ratka Perića izvršena su sljedeća imenovanja i razrješenja:

- **Don Bariša Čarapina**, razriješen je službe župnika župe Rođenja Blažene Djevice Marije - Vinica i umirovljen, br. 1377/2017., od 4. listopada 2017.

- **Don Jakov Renić**, razriješen je službe župnika župe Rođenja Blažene Djevice Marije - Polog i imenovan je župnikom župe Rođenja Blažene Djevice Marije - Vinica, br. 1378/2017., od 4. listopada 2017.; obred uvođenja u posjed župe, 29. listopada 2017.

- **Don Pero Marić**, razriješen je službe župnika župe Krista Kralja - Hutovo i imenovan je župnikom župe Rođenja Blažene Djevice Marije - Polog, br. 1379/2017., od 4. listopada 2017.; obred uvođenja u posjed župe, 1. studenoga 2017.

- **Don Andelko Planinić**, razriješen je službe župnika župe Svetoga Mihovila Arkandela - Prenj i imenovan je župnikom župe Krista Kralja - Hutovo, br. 1380/2017., od 4. listopada 2017.; obred uvođenja u posjed župe, 22. listopada 2017.

- **Don Mile Vidić**, razriješen je službe župnika župe Bezgrješnoga Začeća Blažene Djevice Marije - Jablanica i službe župnog upravitelja župe Svih Svetih - Drežnica i imenovan je župnikom župe Svetoga Mihovila Arkandela - Prenj, br. 1381/2017., od 4. listopada 2017.; obred uvođenja u posjed župe, 22. listopada 2017.

- **Don Marko Šutalo**, razriješen je službe župnika župe Svih Svetih - Aladinići te imenovan župnikom župe Bezgrješnoga Začeća Blažene Djevice Marije - Jablanica i župnim upraviteljem župe Svih Svetih - Drežnica, br. 1382/2017., od

4. listopada 2017.; obred uvođenja u posjed župe, 22. listopada 2017.

- **Don Stipe Gale**, razriješen je službe župnoga pomoćnika župe Gospe od Zdravlja - Neum i imenovan župnikom župe Svih Svetih - Aladinići, br. 1383/2017., od 4. listopada 2017.; obred uvođenja u posjed župe, 1. studenoga 2017.

- **Don Ante Čarapina**, razriješen je službe župnoga vikara u župi Svih Svetih - Aladinići i imenovan župnim vikarom župe Gospe od Zdravlja - Neum, br. 1384/2017., od 4. listopada 2017.

- **Don Željko Majić**, imenovan je župnim upraviteljem župe Presvetoga Srca Isusova - Crnač, br. 1339/2017., od 2. listopada 2017.

- **fra Pero Čuić**, razriješen dužnosti župnika u župi sv. Ilike proroka Veljaci, br. 1649/2017., od 30. studenoga 2017.

- **fra Stipan Klarić**, imenovan je privremenim župnim upraviteljem župe sv. Ilike proroka Veljaci, br. 1650/2017., od 30. studenoga 2017.

Vinko kard. Puljić, vrhbosanski nadbiskup i veliki kancelar Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Sarajevu izdao je dekrete za službenike Teološko-katehetskog instituta Mostar.

- **Don Ante Pavlović**, razriješen je službe Predstojnika Teološko-katehetskog instituta Mostar, br. 744-A/2017., od 31. kolovoza 2017.

- **Don Marko Šutalo**, imenovan je Predstojnikom Teološko-katehetskog instituta Mostar, br. 744/2017., od 31. kolovoza 2017.

OKRUŽNICE

USUSRET BOŽIĆNIM BLAGDANIMA - PASTORALNE SMJERNICE

Mostar, 9. studenoga 2017.
Prot.: 1558/2017.

ŽUPNICIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

Velečasni župniče!

Približavaju se sveti Božićni dani. Razumljiva je sva pastoralna zauzetost svakoga svećenika napose. Stoga molimo Boga da nam svima udjeli dovoljno duhovne i fizičke snage kako bismo potpuno mogli odgovoriti istinskim potrebama vjernika u duhu i praksi Crkve poštujući sve liturgijske propise i zakonske odredbe o slavlju svetih vremena. Znana nam je i sva sakramentna zahtjevnost vremena koje je pred nama kao i godišnjega obilaska obitelji - susreta i blagoslova. Čini se korisnim i potrebnim, idući ususret ovim svetim vremenima, podsjetiti na neke Bogu ugodne i vjernicima blagotvorne čine, ali i upozoriti na neke prakse koje nisu u duhu pozitivnih crkvenih propisa što samo po sebi iziskuje i potrebu ispravka.

1. Svetе Mise zornice. Euharistijska i biblijska priprema na slavlje Božića ponovo su zaživjele u većini naših župa i vjernici ih rado prihvaćaju. Stoga, gdje je god to moguće, neka se sv. Mise slave svakoga jutra, osim nedjelje, u dane Došašća. A gdje to nije moguće, neka se barem slave u Osmini prije Božića, od 17. prosinca, ili kao Devetnica Božiću, od 16. prosinca. Na ovim sv. Misama, ako nije moguće svako jutro održati kratku homiliju, onda je svakako dobro izreći koju prigodnu duhovnu misao kao uvod u sv. Misu.

2. Velika božićna isповijed. Pozivam sve svećenike, jednako župnike i kapelane, kao i one zakonite svećenike koji nemaju pastoralnoga dekreta za ove službe, da se stave na raspolaganje vjernicima u njihovoј potrebi sakramentnog iz-

mirenja i pripreme na svetkovinu Božića. Neka se župnici pobrinu, gdje je to moguće, da se prije svake isповijedne skupine, kao bliža priprava na sakrament sv. isповijedi, upriliči pokorničko bogoslužje s ispitom savjesti. A svećenike isповjednike da imaju vremena za penitenta pa ne znam koliko požurivao broj vjernika koji čekaju na sv. isповijed. Sv. isповijed ima prednost u svakom slučaju. I da svećenici isповjednici budu svećenički obučeni s talarom i štolom!

3. Božićno kićenje. Crkva određuje da oltar, na kojem se slavi sv. Misa, mora biti glavni i vidljivi dio sa svake strane u crkvi. Stoga je nedopustivo takvo kićenje crkava i oltara, koje ponegdje počinje čak s Prvom nedjeljom Došašća, kićenje borovima i treperećim šarenih žaruljama, da samo odvraćaju vjerničku pozornost od Isusove Žrtve i žrtvenika. Zakon je: neka sve bude jednostavno i ukusno!

4. Blagoslov obitelji. Praksa je da se obilazak i blagoslov obitelji obavlja u božićno-novogodišnjem vremenu. Nastojanja su župnika da se blagoslov obavi u što kraćem roku. Tako, nije rijedak slučaj da za ovaj pastoralni čin župnici većih župa angažiraju, ne samo druge svećenike i đakone, što je u redu, nego i bogoslove, što nije u redu.

Blagoslov obitelji trebao bi biti blagoslovljeno vrijeme susreta župnika i župnih vikara s povjerenim im vjernicima u njihovim domovima kako bi bolje upoznali i razumjeli svoje župljane promatrajući izbliza njihovu životnu svakidašnjicu. Nekada se u takvim susretima rješavaju važni obiteljski problemi.

Ako ovako gledamo na blagoslov obitelji, onda se samim time isključuje i brzina vremena blagoslova, ali i smisao neovlaštena pomoćnika, pa čak i svećenika sa strane. Stoga, ostavljajući slobodu župnicima da, ako moraju, za blagoslov obitelji pozovu druge svećenike i đakone, ovim ne dopuštam da uobičajeni godišnji blagoslov obitelji po župi obavljuju bogoslovi, pa ni akoliti, koji primanjem liturgijske službe nisu ovlašteni obavljati blagoslov ni osobâ, ni kućâ, ni predmetâ. Akolit nema nikakvih kleričkih prava ni obveza.

I neka se nitko ne poziva na praksu susjednih ili drugih župa i biskupija, jer i za njih vrijede isti crkveni zakoni; mi se nastojmo držati liturgijskih pravila, odgovorni i pred Crkvom i pred Bogom.

S obzirom na novčane priloge, treba sve poduzeti da se izbjegne dojam da svećenik dolazi u obitelj radi godišnje birovine. Na prvom je i glavnom mjestu duhovna dimenzija blagoslova: susret i molitva s obiteljima. Vjernici će obvezu materijalnoga pomaganja svoje župe i brigu za dolično uzdržavanje svećenika rješavati u župnom urednu.

Želeći vam svima, kao i povjerenim vjernicima, blagoslovljenu pripremu za svetkovinu Utjelovljenja Riječi po kojoj je sve stvoreno i bez koje ništa ne postade, iskreno vas i s poštovanjem pozdravljam.

† Ratko Perić, biskup

BOŽIĆNA ČESTITKA BISKUPA RATKA

Mostar, 11. prosinca 2017.
Prot.:1686 /2017.

SVIM ŽUPNIM UREDIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE i TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

Velečasni župnič!

U prilogu Vam dostavljamo Božićnu čestitku našega dijecezanskog biskupa, msgr. Ratka Perića. Čestitku ćete pročitati vjernicima na glavnoj sv. Misi svetkovine Božića, a na drugim sv. Misama prenesite iz nje vjernicima one dijelove i misli s čestitkom koje sami odaberete.

Šalje Vam se također raspored podmirivanja obveza župnih ureda prema Ordinarijatu i Calendarium missarum pro iuventute et familia christiana za 2018.

Sretan Božić i blagoslovljenu Novu 2018. godinu želi Vam osoblje Ordinarijata.

Uz iskrene pozdrave

don Željko Majić
generalni vikar

OBVEZE ŽUPNIH UREDA PREMA ORDINARIJATU

Mostar, 11. prosinca 2017.
Prot.: 1687/2017.

SVIM ŽUPNIM UREDIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

1. - polu(godišnji) blagajnički obračun: VII. - XII. mjesec 2017.

2. - statističko izvješće,

3. - prijepisi svih Matica za 2017. godinu i

4. - detaljno pisano izvješće o važnim događajima u župi: stanje vjerskoga života, vjernika, osoblja, objekata (gradnja: obnove, novogradnje). Molimo da prigodom blagoslova kuća, dakako koliko je moguće, utvrđite koliko je vjernika s područja župe u 2017. godini odselilo i taj podatak uvrstite u Izvješće o stanju vjerskoga života.

Uobičajeni pohod župnika Ordinarijatu radi sređivanja župničkih poslova i obveza za 2017. godinu predviđen je kako slijedi:

ponedjeljak, 15. siječnja 2018. Trebinjski i Stolački dekanat

utorak, 16. siječnja 2018. Broćanski i Grudski dekanat

srijeda, 17. siječnja 2018. Duvanjski i Posuški dekanat

četvrtak, 18. siječnja 2018. Ljubuški i Širokobriješki dekanat

petak, 19. siječnja 2018. Mostarski i Čapljinski dekanat

Pozivam velečasne župnike i župne upravitelje da na Ordinarijat dođu osobno, u vrijeme označeno prema rasporedu za vlastiti Dekanat. Neka župnici ne donose dokumente drugih župnika, osim u dogovoru s biskupom.

Neka se polugodišnje uplate vrše **isključivo** preko žiroračuna, i to općom uplatnicom koju ćete naći u prilogu uz ovo pismo, a koju ćete - nakon ovjere s banke - priložiti prilikom pohoda Ordinarijatu.

Važno: Nemojte uplate obveza vršiti prije 1. siječnja 2018.!

Dijecezanski svećenici na isti ovaj način - putem banke - podmiruju i svoje osobne obveze prema zajedničkim fondovima: *Seminaristicum* i *Svećenička uzajamnost*.

Molim sve župnike da za tu prigodu uredno pripreme sva tražena izvješća i dokumente. Nedopustivo je da se prijepisi i drugi spisi s nekih župa iščekuju mjesecima. Kancelarija također ima obveze prema višim ustanovama i mora njima dostaviti na vrijeme svoja izvješća.

*don Željko Majić
generalni vikar*

**CALENDARIUM MISSARUM PRO IUVENTUTE
ET FAMILIA CHRISTIANA ANNO 2017.**

Mostar, 11. prosinca 2017.
Prot.: 1688/2016.

**SVIM ŽUPNIM UREDIMA
MOSTARSKO-DUVANJSKE i TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE**

13.01.	Mostar: Katedrala	07.07.	Sutina i Vinjani
20.01.	Mostar: sv. Petar i Pavao	14.07.	Gorica i Šuica
27.01.	Goranci i Polog	21.07.	Tihaljina i Gorica - Struge
03.02.	Jare i Ljuti Dolac	28.07.	Široki Brijeg
10.02.	Čapljina i Dračevo	04.08.	Posušje
17.02.	Blagaj i Stolac	11.08.	Prisoje i Duvno
24.02.	Nevesinje	18.08.	Ledinac i Raskrižje
03.03.	Neum i Gradac	25.08.	Grabovica i Drinovci
10.03.	Hrasno i Hutovo	01.09.	Vir
17.03.	Stjepan Krst i Rotimlja	15.09.	Kočerin,
24.03.	Prenj i Domanovići	15.09.	Izbično i Crnač
07.04.	Čeljevo i Aladinići	22.09.	Gradac Posuški
14.04.	Čitluk i Međugorje	29.09.	Grljevići i Grude
21.04.	Ploče-Tepčići i Potoci	06.10.	Bukovica i Roško Polje
28.04	Gabela i Trebinja	13.10.	Gradac Mostarski
05.05.	Gabela Polje i Šipovača-Vojnići	20.10.	Rakitno i Zagorje
12.05.	Drežnica i Jablanica	27.10.	Seonica i Vinica
19.05.	Veljaci i Klobuk	03.11.	Rašeljke i Kongora
26.05.	Gradnici i Čerin	10.11.	Rasno i Buhovo
02.06.	Humac i Gradina	17.11.	Mostar: sv. Toma
09.06.	Vitina i Kruševo	24.11	Ravno i Trebinje
16.06.	Konjic i Glavatičevo	01.12.	Mostar: sv. Matej, ap. i ev.
23.06.	Studenci	15.12.	Mostar: sv. Marko i sv. Luka, ev.
30.06.	Ružići	22.12	Mostar: sv. Ivan, ap. i ev.

Molimo sve župnike da odmah, po primitku ove Okružnice, unesu u svoje Kalendare (Direktorije) dan u koji je njegova župa određena za slavljenje sv. Mise za mladež. Preporučuje se da župnik, u nedjelju prije dolične subote, vjernike pozove na tu sv. Misu kako bi oni koji mogu, a posebno mlađi, u što većem broju sudjelovali u misnom slavlju i molili na tu nakanu naše mjesne Crkve. Kao i do sada, sve su sv. Mise određene na dan subotni. Ako je netko spriječen subotom, dužan je odslužiti ovu Misu u neki drugi dan.

*Don Željko Majić
generalni vikar*

IZVJEŠĆE SA SKUPŠTINE SVEĆENIČKE UZAJAMNOSTI

Potoci, 29. studenoga 2017.

Molitvom Srednjeg časa, u Caritasovu duhovno-kulturnom centru "Emaus" u Potocima, u srijedu 29. studenoga 2017., započela je redovita godišnja Skupština Svećeničke uzajamnosti. Skupštini je predsjedao don Đuro Bender, župnik s Gradine. Nakon pozdrava predsjednika, usvojen je zapisnik s prošlogodišnje Skupštine, bez primjedbi. Zapisnik je prethodno bio poslan poštom svakomu svećeniku.

Od prošle skupštine Uzajamnosti, koja je održana u Potocima, 30. studenoga 2016., preminuo je član Uzajamnosti don Aleksandar Boras. Po-zdravljen je novi član Uzajamnosti: don Marin Krešić. Nakon isteka trogodišnjega mandata, jednoglasno su ponovo potvrđeni: don Đuro Bender za predsjednika i don Davor Berezovski za tajnika Uzajamnosti.

U Svećeničkom domu trenutačno se nalazi 9 svećenika: don Mijo Bosankić, don Bariša Črapina, don Srećko Čulina, don Nedjeljko Galić, don Stipe Ivančić, don Slavko Maslać, don Mate Šola, don Ivan Zovko i don Mihovil Zrno. Dvojica svećenika: don Nedjeljko i don Slavko nalaze se trenutačno u Caritasovu centru "Sveta Obitelj".

O fondu Uzajamnosti i svim novčanim pitanjima govorio je don Ante Luburić, biskupijski ekonom i ekonom fonda Svećenike Uzajamnosti. Na početku izvješća izrazio je zahvalnost biskupu Ratku što je 28. kolovoza 2017., dekretom br. 1170/2017., radi što boljeg obavljanja poslova u našim biskupijskim uredima i ustanovama, vlc. don Ivana Zovku imenovao zamjenikom (pomoćnikom) Ravnatelja Svećeničkoga doma u Mostaru, podjeljujući mu ovlasti da u okviru važećega Statuta Svećeničkog doma, pogl. IV., tč. 14, a u trajnoj povezanosti s Ravnateljem, preuzme brigu oko organizacije i nadzora redovita funkcioniranja svakodnevnih poslova i potreba u Domu, na svim područjima i u svim oblicima.

Istaknuo je kako naš Biskupski ordinariat, kao administrativni ured Biskupije, vodi posebnu brigu o životu i funkcioniranju Svećeničkoga doma, čiji je vlasnik. Nakon 14-godišnje uporabe Doma, izvršeni su radovi kako općega servisiranja, tako i potrebne obnove onih prostorija u Domu gdje je to bilo potrebno. Sve prijavljene kvarove brzo otklanaju djelatnici ili vanjski suradnici. Dom pruža usluge i onim svećenicima koji to zatraže na određeno vrijeme.

Nadzor zdravstvena stanja korisnika Doma vrlo je uspješan. "Obiteljski liječnik" Doma jest dr. Zdenko Klarić, s kojim medicinske sestre Danica i Marinka dobro surađuju i svoje poslove obavljaju na zadovoljstvo korisnika Doma. Dr. Klarić redovito dolazi u vizite svakoga prvog u mjesecu, propisuje terapije, piše recepte i uputnice te se kontinuirano zanima za stanje svakoga pacijenta. Odaziva se na svaki poziv i u svakom je trenutku spremna doći na intervenciju, a ako je spriječen, pošalje drugoga doktora ili auto hitne pomoći, ako je stvar žurna.

Don Ante je zahvalio svima koji nađu vremena da posjete svećenike umirovljenike, kao i one koji se sjete da ponekad donesu ono što je potrebno "u naturi" za potrebe kuhinje Doma, kao i onima koji doniraju i novčane priloge za potrebe Doma.

U ime svih članova Uzajamnosti, don Ante je izrazio i veliku zahvalnost ravnatelju Biskupijskoga caritasa don Anti Komadini i osoblju Rehabilitacijskog centra "Sveta Obitelj" za sve usluge koje pružaju primanjem i posluživanjem svećenika, koji zbog posebna zdravstvenog stanja trebaju te usluge.

Opet je bilo riječi o zdravstvenom osiguranju svećenika. Odlukom Vlade HNŽ, na račun Mostarsko-duvanjske biskupije, 17. srpnja 2017. uknjižena je doznaka uplate za tzv. 'dobrovoljno' zdravstveno osiguranje svećenika. Pravo na ovo

Mostarsko-duvanjska i trebinjsko-mrkanska biskupija

osiguranje imaju svećenici koji djeluju na području Hercegovačko-neretvanske županije. Ustanovljeno je da su 24 dijecezanska svećenika već u sustavu ili se trebaju prijaviti, te 10 članova provincije.

U akademskoj godini 2017./2018. - Bogu hvala, imamo: 17 bogoslova i 10 sjemeništaraca:

- 1 bogoslov - Josip Radoš na praktikumu u župi Studenci.

- 5 bogoslova u Rimu u Papinskom zavodu Germanicum-Hungaricum: Domagoj Markić (V. godina), Ivan Aničić i Vinko Nenadić (III. godina); u Papinskom Lateranskom zavodu: Marko Brzović i Zvonimir Rezo (I. godina).

- 4 bogoslova u Sarajevu: Mato Puljić i Sven Skender (II. godina), Branimir Bevanda i Tomislav Rajić (III. godina).

- 7 bogoslova u Zagrebu: David Bebek i Nikša Pavlović (II. godina), Goran Žabčić (III. godina),

Ante Jukić, Antonio Krešić, Mate Pehar (IV. godina), Petar Filipović (V. godina).

- 4 sjemeništarca u Travniku: Tomislav Čarpina i Stjepan Puljić (2. razred), Mate Galić (3. razred), Andrej Džajić (4. razred).

- 6 sjemeništarca u Zadru: Daniel Rajić (1. razred), Stipe Gabrić i Marko Pavlović (2. razred), Ivan Martić i Luka Martić (3. razred), Gabrijel Pavlović (4. razred).

Nakon pauze slijedilo je misno slavlje za pokojne svećenike u 12.00 sati koje je predslavio don Đuro Bender. Od uspostave redovite crkvene uprave 1881. do danas 83 su pokojna svećenika.

Poslije misnoga slavlja bio je ručak bratskoga zajedništva u blagovaonici "Emausa".

*don Davor Berezovski,
tajnik*

RASPORED DIJELJENJA SV. KRIZME U 2018. GODINI

Travanj

2. travnja - Uskrsni pondjeljak	Čapljina
7. travnja - subota	Drinovci
8. travnja - II. vazmena	Gabela
14. travnja - subota	Humac Ljuti Dolac - gen. vikar
15. travnja - III. vazmena	Domanovići
21. travnja - subota	Čitluk
22. travnja - IV. vazmena - Dobri Pastir	Cim-Ilići Jare - gen. vikar
21. travnja - subota	Kruševo Sv. Ivan Mostar 16.00 h
29. travnja - V. vazmena	Stolac Sv. Toma Mostar - gen. vikar

Svibanj

1. svibnja - Sv. Josip Radnik	Grljevići
5. svibnja - subota	Posušje Goranci, gen. vikar
6. svibnja - VI. vazmena	Široki Brijeg
12. svibnja - subota	Kočerin Zagorje - gen. vikar
13. svibnja - VII. vazmena - Kraljica mira Hrasno	Klobuk - gen. vikar
19. svibnja - subota	Duvno
20. svibnja - Duh Sveti	Katedrala
26. svibnja - subota	Međugorje Aladinići i Prenj - biskupski vikar
27. svibnja - Presveto Trostvo	Sv. Petar i Pavao Mostar Gabela Polje - gen. vikar
31. svibnja - Tijelovo	Blagaj-Buna

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

Lipanj

2. lipnja - subota	Sv. Matej Mostar <i>Seonica - gen. vikar</i>
3. lipnja - IX. nedjelja kroz godinu	Gradina <i>Rasno - gen. vikar</i>
9. lipnja - subota	Čerin <i>Vinjani - gen vikar</i> <i>Šuica u 17.30 - gen. vikar</i>
10. lipnja - X. nedjelja kroz godinu	Polog - gen. vikar
13. lipnja - Sv. Ante Padovanski	Grabovica (<i>Grabovica, Prisoje, Rašeljke, Vinica</i>) Ploče-Tepčići
16. lipnja - subota	Rakitno <i>Hrasno - biskupski vikar</i>
17. lipnja - XI. nedjelja kroz godinu	Ledinac

Kolovoz

26. kolovoza - Gospa od zdravlja	Neum

TEČAJEVI PRIPRAVE ZA SAKRAMENTALNI BRAK

u hercegovačkim središta i Imotskom za 2018. godinu

Mjesec	MOSTAR Sv. Petar i Pavao	MOSTAR Katedrala	HUMAC	ŠIROKI BRIG	TOMISLAV- GRAD	POSUŠJE	DEKANATI Stolački i Čapljinski	IMOTSKI
Siječanj	8. - 12.	12., 13. i 14.	15. - 19.					
Veljača				19. - 22.	5. - 9.	19. - 23.	Čapljina - Past. centar 16., 17. i 18. u 19 sati	3. - 4.; 10. - 11., 17. - 18.
Ožujak	12. - 16.	2., 3. i 4.	5. - 9.				Stolac - Past. cen. 9., 10. i 11. u 19 sati	
Travanj			23. - 27.			9. - 13.		
Svibanj	14. - 18.	4., 5. i 6.	21. - 25.	7. - 10.				
Lipanj						4. - 8.		2. - 3.; 9. - 10. 16. - 17.
Srpanj								
Kolovoz			27. - 31.					
Rujan	10. - 14.	7., 8. i 9.		17. - 20.	17. - 21.	10. - 14.	Stolac - Past. cen. 14. 15. i 16. u 19 sati	
Listopad								6. - 7.; 13. - 14. 20. - 21.
Studeni	12. - 16.	2., 3. i 4.	5. - 9.	19. - 22.				
Prosinac								

Ovdje su upisana sva hercegovačka središta koja imaju raspored Tečaja za cijelu godinu. Dodali smo i Imotski (fra Jakov Udovičić, 021 841 791) kao najbliže središte izvan Hercegovine (Župni ured D. Vinjani, 21260 Imotski). Satnica početka predavanja ustaljena u Tomislavgradu, na Humcu, na Širokom Brigu i u Posušju u viјek je u 18.00 sati, a u Imotskom, kao i u Mostaru u Katedrali i u Samostanu u 19.00 sati. Stolački dekanat svaki tečaj mijenja mjesto održavanja, a svake večeri imaju po dva predavanja i započinju u 19.00 sati. Prijedlog je da sudionici na Tečaju, za troškove Tečaja, dadnu svoj prilog u vrijednosti jedne (1) misne nakane (20 KM), u Imotskom 100 kuna.

OBLJETNICE I SAVLJA

STOLJETNICA ROTIMSKE ŽUPE

Rotimlja, 29. lipnja 2017. - Don Damjan Raguž, župnik župe Rotimlja i upravitelj župe Stjepan Krst, od prošle godine spremi se sa svojim župljanim na proslavu Stote obljetnice osnivanja rotimske župe 1917. - 2017.

Od Hrguda do Huma. O Rotimlji je, uključujući i župu Stjepan Krst, godine 1999. objavljena solidna monografija pod uredništvom Mirka Pažina Lovrića (1926.-2016.), koji je proživio 90 godina u tom označenu stoljeću. Sam je urednik od 415 stranica napisao više od polovice knjige, oko 220 stranica: o selima i prezimenima, o ratovima i žrtvama, o statistikama; o školstvu i svim vrstama zanimanja na selu, čak i o dosjetkama i šalama.

BIOS - Zbornik radova u povodu Stote obljetnice župe Rotimlja (1917.-2017.). Župnik je naumio ažurirati monografiju od prije dvadesetak godina i cio svoj godišnjak, nazvan BIOS [Budi i ostani svoj! Čuvaj identitet!], posvetiti joj prvoj Stogodišnjici. U pomoć je pritekao dr. Marinko Marić s Donjega Brštanika, koji živi i napreduje u Dubrovniku. Postigao je nedavno naslov Voditelja Studija Povijest Jadrana i Mediterana, u rangu dekana fakulteta. Marinko je dobro došao župniku don Damjanu koji je u njega imao puno povjerenje u odabiru sudionika i članaka. Zbornik je izšao ovoga mjeseca, sadrži 240 stranica, i predstavljen je narodu u ponedjeljak, 26. lipnja uvečer, u vrijeme Trodnevnicе u čast Apostolskih prvaka sv. Petra i Pavla u crkvenom Domu na Rotimlji. Sve je nazočne, nakon župnika don Damjana, pozdravio biskup Ratko, a o zborniku su govorili: don Luka Pavlović, don Ivica Puljić i Marinko Marić.

Što kaže župnik o današnjoj župi? - «U župi je oko 710 duša, a na nedjeljnim Misama bude 350 do 400 vjernika. Kad odbijemo oko 60 staraca koji u crkvu ne mogu doći, te one koji su prisiljeni i

nedjeljom raditi u raznim firmama, onda možemo reći da na sv. Misu redovito dolazi oko 70 po sto vjernika», piše don Damjan u *Biosu*, str. 198.

Župa Stjepan Krst (1974.-2014.). Marinko ima iskustva sa zbornikom *Župa Stjepan Krst*, koji je objavljen i predstavljen prije tri godine na Stjepan Krstu o Ivandanu, 2014.

Zbornik Pere Marijanovića. Marinko je sudjelovao i u zborniku *U njegovoj se blizini moglo rasti*, o pok. Peri Marijanoviću, kojemu pripada 60 godina iz ove Stoljetnice (1950.-2010.). Prezentacija toga zbornika bila je na Domu u Hodovu, 27. svibnja prošloga. Naroda puna dvorana.

Centralna proslava. Župnik je u proslavi Stoljetnice uključio i svetkovinu sv. Petra i Pavla, naslovnike crkve i zaštitnike župe. Uključio je i dvadeset krizmanika osmoga osnovne i prvoga razreda srednje škole, i biskupa koji je podrijetlom iz župe. U koncelebraciji dvadeset svećenika: biskupski vikar, dekan, župnici, kapelani, među njima i jedan mladomisnik, don Dejvis Martinović, koji je rodom iz Borovice, protjeran s drugima u vrijeme rata, na Rotimlji krizman, proslijedio s roditeljima u Istru, gdje se prijavio biskupu kao kandidat za svećeništvo, tri posljednje godine bio je na studiju u Rimu (2013.-2016.) i do ove godine uzrastao za mladomisnika. On je čitao Evanđelje i pričestio krizmanike da se i sam svoje sjeti krizme prije desetak godina u rotimskoj crkvi.

Biskupa Ratka pozdravio je travnički prvoškolac Stjepan, sjemeništarac, s jednom krizmanicom i njezinim buketom cvijeća. Biskupu je darovana i umjetnička rotimska crkva, uz koju je vezan od najmladih svojih dana.

Homilija. Biskup je u homiliji počeo s biskupskim križem koji je biskup Albana kod Rima u vrijeme Koncila (1962.-1965.) darovao biskupu

Petru Čuli. Na jednoj je strani mozaičan golub - simbol Duha Svetoga, a na drugoj Isus s Petrom koji tone u Genezaretu. Isus ga vadi iz vode i kori zbog malovjernosti. Danas Crkva govori o Petru kao onomu koji je između svih apostola prvi, po Očevu nadahnuću, otkrio Kristovo mesijanstvo i božansko sinovstvo. A Krist je njemu obećao na zemlji prvenstvo i vlast nad cijelim svojim vjernim stadom i nad svojom Crkvom. Crkva danas slavi i sv. Pavla. Tko smije stati uz bok sv. Petra? Evo smije sv. Pavao kojega je uskrsli Gospodin pozvao da se obrati od svoga puta progona i uništenja kršćanstva te da bude «oruđe izabrano» koje će donijeti Isusovo ime pred kraljeve i careve ovoga svijeta. Petar, ispovjednik vjere, od židova je formirao početke Crkve, a Pavao, propovjednik vjere, od pokrštenih pogana ispunio je prvu Crkvu novim vjernicima. Obojica su iste 67. godine, pod Neronovim progonstvom, dali svoje živote za Krista: Petra su zakucali na križ, a Pavlu je mačem odrubljena glava.

Biskup je u ovom luku od Stotinu godina istaknuo jednu žalosnu i jednu radosnu. Žalosna je da su se na ovim područjima obiju župa, i Rotimlje i Stjepan Krsta, odvijala tri svjetska rata: Prvi, od 1914. do 1918., u kojem je 51 čeljade izgubilo živote; Drugi, od 1941. do 1945., kada je nestalo, tj. poginulo 362 čeljadi, i k tomu 85 djece pomrlo od bolesti i gladi; i Domovinski rat, od 1991. do 1995., u kojem je nastradalo 39 vjernika

jedne i druge župe. Ljudi se ipak nisu dali mrtvilu, nego su se obnavljali i graditeljski i životno i obiteljski. U svemu tomu - ovo je radosna - osobito je uočljiv odaziv dječaka u sjemeništa i djevojčica u samostane. Od onih koji su pošli sedamnaest je svećenika, a redovnica ima četrnaest, dakle svega 31 duhovno zvanje. To znači da je, u prosjeku, svake treće godine, u ovih Stotinu godina, bila jedna Mlada Misa ili vječno zavjetovanje. Bogu hvala. Biskup je pozvao krizmanike da barem neki od njih dobro razmisle zove li ih Bog da ga izbliza, nepodvojena srca i nesebično slijede.

Župnici i kapelani. U Stotinu godina u Rotimlji se izmijenilo devet župnika: Don Martin Krešić iz Hrasna (1917.-1942.), don Lovro Konjevod iz Hutova (1943.-1944.), don Ivan Kordić iz Grljevića (1949.-1984.), don Ivan Zovko iz Pologa (1984.-1993.), don Zdravko Ivanković sa Stjepanom Krsta (1993.-1998.), don Bariša Čarapina iz Drežnice (1998.-2001.), don Boško Obradović iz Hrasna (2001.-2003.), don Gordan Božić s Gradine (2003.-2009.), don Damjan Raguž iz Prenja (2009. do danas). Izmijenilo se i devet kapelana: don Srećko Bošnjak, don Jozo Radišić, don Vinko Majić, don Srećko Majić, don Petar Vuletić, mlađi, don Jozo Ančić, don Slavko Maslać, koji je promaknut u novoosnovanoj župi Stjepan Krst, 1974., don Đuro Bender i don Ivan Barišić (BIOS, str. 45-81).

S blagoslovom Božjim u nove obljetnice!

DIJAMANTNA MISA SVEĆENIKA GOLUBA

Kalinovac, 29. listopada 2017. - Vjernici Kalinovca, župe u Varaždinskoj biskupiji, u nedjelju 29. listopada 2017. u župnoj crkvi sv. Luke, sagrađenoj 1867., prije 150 godina, prisustvovali su dijamantnoj Misi svoga sužupljanina svećenika, teologa, pjesnika, akademika Ivana Goluba. Župu vodi vlč. Mladen Gorupić. Crkva je bila ispunjena vjernicima, među kojima brojna rodbina misnika Goluba (r. 1930.), koji je 15. dijete u oca Luke zvanog Lukač i majke Barbare rod. Kovač. Sva su braća i sestre s roditeljima na boljem svijetu, a samo je Ivan na ovom.

Slavljenik je pozvao mostarskoga biskupa Ratka Perića na 60. obljetnicu svoga misništva i da govoriti koju riječ za vrijeme sv. Mise. A biskup, sjećajući se ne samo da je prof. Golub došao njemu na

biskupsko ređenje u Neum prije 25 godina, 1992., nego i višedesetljetnoga prijateljstva, rado je odgovorio na poziv. Prolazeći kroz Rovišće, svoje mjesto rođenja, svratio se u župnu crkvu Presvetoga Trojstva, gdje je kršten 5. veljače 1944. I izmolio Vjerovanje. Stigavši u Kalinovac sa svojim suputnikom don Antonom Luburićem, najprije je obavljen pohod i poklon Presvetom u crkvi, a onda pod vodstvom zvonarice posjetili su u obiteljskoj kući slavljenika Goluba prije sv. Mise u 11.00 sati. Dijamantni je svečar pjevne dijelove sv. Mise pjevao kao i one davne mladomisničke 1957. godine. Na kraju sv. Mise u crkvi je više osoba pozdravilo uglednoga slavljenika. Kanonik Stolnoga kaptola u Varaždinu, mr. Damir Bobovec, "manuduktor", pročitao je čestitke kardinala Josipa Bozanića, biskupa Josipa

Mrzljaka i don Darija Paviše, tajnika apostolske nuncijature u Tajlandu, rodom iz Kalinovca. Zahvalio je dijamantni misnik svima po redu, pročitavši na kraju pismo koje je zatočeni kardinal Alojzije Stepinac uputio novoređenicima 1957. godine. I za svečanim ručkom u obližnjem Domu redali su se govornici pod moderiranjem preč. Bobovca, Podravca iz Hlebina. Kada bi god on u standarni hrvatski izričaj ubacivao malo podravskoga jezičnog začina, dijamantna bi dvorana svaki put

živnula. Ne samo zapleskala, nego i zapjevala! Izvanredno ugodan prizor izvele su tri Golubove nećakinje na podravskom govoru iz obiteljskoga života. Bio je to divan dan koji nam je Gospodin učinio, kako je više puta slavljenik ponovio! On se ujedno sjetio i još jednoga velezaslužnoga Kalinovčanina, prof. Petra Grgeca (1890.-1962.), za kojega prof. Stjepan Bakšić reče da je zbog svojih krjeposti i patnje vrijedan oltarske aureole.

Prenosimo biskupovu propovijed:

Dragi župniče, braćo svećenici, bogoljubni vjernici!

Rijetke su zgode da se sudjeluje u 60. obljetnici misništva jednoga svećenika, i još k tomu 75. obljetnici njegova opredjeljenja za duhovno zvanje, kao što je s vašim župljaninom msgr. dr. Ivanom Golubom, koji predvodi ovo svoje dijamantno Euharistijsko slavlje. Stoga se ne čudite da u ovoj propovijedi ima podosta riječi koje se odnose na prečasnoga slavljenika.

Dijamantni misniče, dragi monsinjore!

1 - Prvi put čuo sam za Vas od dvojice kolega sjemeništaraca iz Krapine, Josipa Krleže i pokojnoga Jurja Tušeka, s kojima sam počeo sjemenišnu gimnaziju na Šalati 1959. Oni pričali o vlč. Ivanu Golubu, krapinskom kapelanu (od veljače 1958. do jeseni 1960.).¹ Ne samo pričali nego nisu se mogli njime dovoljno nahvaliti. Ma da mi je samo vidjeti to čudo od kapelana barem na slici!

2 - Prvi put vidjesmo Vas, mi bogoslovi, godine 1964./65. na hodniku Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, gdje ste, nakon biblijsko-teološkoga studija u Rimu (1961.-1964.), u drugom semestru otpočeli predavati predmete iz dogmatske teologije. Nama u drugoj godini filozofije niste ništa predavali, samo višetečajcima i mladomisnicima.

3 - Prvi susret i razgovor s Vama bijaše u Rimu u Svetoj godini vjere, kada slavismo mučenički križ-i-krunu sv. Petra i sv. Pavla, 1967., prije 50 godina, i to u Svetom Jeronimu. Vi profesor dogmatike u Zagrebu već na glasu, a ja bogoslov u kolegiju Urbanumu za širenje vjere na sveučili-

štu Urbanijani. Vidjesmo se u čitaonici Svetoga Jeronima. Osjećah radost razgovarati s profesorom izvan ispita i predavanja, onako spontano, prijateljski. Tom me zgodom pozvaste da nešto napišem za *Spectrum*, koji je, pod Vašim vodstvom, počeo objavljivati oglede i prinose studenata teologije. Ne mogoh se izmicati da se nema što poslati iz Zavoda gdje nas bijaše više od 170 bogoslova iz 70 država. I rezultat toga razgovara: izide jedan člančić, prvjenac.²

- Hvala Vam, poštovani profesore, na poticajima koje ste znali upućivali nama bogoslovima da darove od Boga primljene radno i radosno razvijamo proučavanjem i pisanjem. Trebao nas je doista netko obodriti da bacimo mreže pa koliko se riba uhvati. Niste nam ribe hvatali, nego ste nas poučavali kako se ribe love. Ili Vašim poučkom rečeno: "Važnije je da ja napišem deset knjiga manje a desetoricu naučim pisati knjige".³ Velikodušno! U svakom slučaju, nitko od takvih nije mogao reći da nije pozvan u knjigolov, da nema spektralnih mogućnosti nešto vrijedno objaviti. A nije lako ribu uloviti. Ribolovci se kući vrati više puta praznih negoli punih mreža. Gospodin Isus, Učitelj nad učiteljima, uzeo je svoje učenike uglavnom između ribolovaca i rekao im da će ih učiniti "ribarima ljudi" (Mk 1,17), upozoravajući ih time kako je lakše uloviti neulovljivu ribu u Genezaretu negoli neuhvatljivu ljudsku dušu na samarijskom Gerazimu ili na poganskom Kapitoliju u Rimu! A oni su pozvani upravo na to da svjedoče u Samariji i do kraja zemlje (Dj 1,8).

¹ M. MIŠERDA, "Ivan Golub: Dvadeset godina znanstvenog rada", u: *Croatica Christiana periodica*, prosinac 1986., str. 180.

² "Razlikovati kršćanstvo od zapadnjaštva", razgovor s kolegama Indijcima, *Spectrum*, Zagreb, 3/1968., str. 37-48.

³ I. GOLUB, "Sedamdeset semestara teologije na KBF-u", u: *Bogoslovska smotra*, 3-4/2000., str. 900.

4 - *Kako svi putovi vode u Rim*, opet se, Božjom providnošću, nađosmo i češće sastajasmo u Rimu, u Svetom Jeronimu, osamdesetih godina prošloga stoljeća. Vi ste dolazili istraživati svoju omiljelu temu Jurja Križanića (rođ. kod Ozlja 1618. eto uskoro 400 godina! + Beč, 1683.), i to pod raznim vidovima, a ponajviše pod ekumeniskim. Njemu posvetiste najviše vremena i očnjega vida u svome studijskom i profesorsko-istraživačkom radu i o njemu napisaste više od 40 rasprava, eseja, scenarija i knjiga na raznim jezicima. I mene zanimala ekumenika, još od sarajevskih godina (1974.-1980.), te opet na Vaš nesebičan poticaj svoje radeve iz ekumenizma prijavih na Fakultetu u Zagrebu radi eventualne habilitacije.⁴ I prošlo: godine 1984. imenovanje privatnim, a 1991. sveučilišnim docentom istoga Fakulteta. Nè bì dosta samo to, nego me predložiste za katedru ekumenske teologije, koju je do 1990. držao pokojni prof. Josip Turčinović, a Vi joj od tada postaste obnašateljem dužnosti pročelnika. Počeh i predavati, 1990./91., uz *nihil obstat* svoga biskupa Pavla Žanića.

- Hvala Vam na svim takvim usmjerenjima, iako se nije ostvarilo kako se bilo zamišljalo, jer Bog određuje kako god čovjek snovao; On ima svoje pute koji nisu naši puti, i svoje misli koje nisu naše misli (Iz 55,8). Budiste u bogoslovima i svećenicima zapretane talente na zgodan ali nedoljiv način. U tome će vam mnogi studenti biti trajno zahvalni. Zahvalujem Vam i u ime tolikih generacija koje vodiste i ohrabrivaste da u Crkvi propovijedaju a društvo ozdravljaju i vrate Gospodaru barem za svaki povjereni talent - novoza-rađeni talent.

Nekom zgodom napisaste da treba imati "čovjeka" koji će nas pravovremeno uroniti u onaj ribnjak Siloe s pet trijemova (Iv 5,7) nakon što andeo Gospodnji takne površinu vode kako bi nemoćnik ozdravio.⁵ I Vi priznajete da ste jedan od takvih koji je ubačen u ribnjak iz kojega je izišlo više od 200 ozbiljnih i zdravih radeva: Zbirki pjesama; rukoveti pjesama, uglazbljenih pjesama, intervjuja, filmskih scenarija; knjiga; rasprava, članaka, eseja. Pa onda i Vi uranjaste druge

u silojske vode uzbibane. Besplatno primiste, besplatno i davaste. Evandeoski.

5 - *I prema mladomisničkom motu* i zlatomisničkom i ovom dijamantnom Vi se radišno krećete između dvije božanske definicije: Bog je Istina (Iv 14,6) - *Veritas*, i Bog je Ljubav (1 Iv 4,8) - *Caritas*. Prije deset godina javiste se, opet iz Rima, kako proslaviste svoju Zlatnu Misu. Na to Vam iz Mostara odgovorih na Staru godinu 2007.:

"Poštovani Profesore i dragi Zatomisniče!

Zahvalujem Vam na prijateljskoj obavijesti o Vašoj Zlatnoj Misi, proslavljenoj u crkvi sv. Jeronima na Božić ove godine, kao i na božićno-novogodišnjima čestitkama.

Ne sjećam se da je ubilježen u *Homo imago et amicus Dei* Vaš svećenički moto. A tako mi je simpatičan i simptomatičan, i one mladomisničke 1957. i ove zlatomisničke 2007. godine: *veritatem facientes in caritate* - istinujući u ljubavi (Ef 4,15). [...]

Pa Vaš se svećenički život uglavnom odvijao između ta dva biblijska stožera: *Veritatis et Caritatis*.

Iako smo se telefonski čuli o Božiću i tom Vam prilikom izrazio svoje *congratulazioni* - radosti za Vaš veliki jubilej, ponavljam i ovako napismeno svoje bratske čestitke za sve vrijeme davno prošlo i najbolje želje za sve dane prvoga i drugoga futura.

Hvala Vam za sve one crtice koje ste tiho i sustavno objavljivali iz života pod krovovima Svetoga Jeronima i za sustavne članke iz Arhiva istoga Zavoda i crkve.⁶ Vi ste nam svojim radevima približili stoljeća i prenijeli kako su ljudi ondašnjih vremena provodili *veritatem in caritate* - istinu u ljubavi [...]. Svojim ste se svetojeronomskim radevima ubrojili među 'počasne' i 'poštovane' osobe Svetoga Jeronima kao što su Paštrić, Križanić i drugi. Pratio Vas Bog svojom Istinom i Ljubavlju da nastavite hoditi putovima te iste Njegove istine i ljubavi kroz daljnji *curriculum* svoga života. Zahvalujem Vam na prijateljstvu koje sam na osobit način mogao vidjeti u svetojeronomskim razgovorima - *colloquia hieronymiana* - posebno u vrijeme izdavanja spomenutoga zbornika u povodu Vaše 60. obljetnice života". Tako prije deset godina.

⁴ Habilitacija pri Katedri ekumenske teologije KBF-a u Zagrebu radnjom *Dekret o ekumenizmu, uvod, prijevod i komentar*, 22. X. 1984.

⁵ Isti, "Šidakov poučak", u: *Croatica Christiana periodica*, lipanj 1993., str. 173-178; citat: 178; Isti, "Sedamdeset semestara teologije na KBF-u", str. 897.

⁶ R. P., "Scripta Golubiana de Institutis personisque hieronymianis", u: *Homo imago et amicus Dei*, Miscellanea in honorem Ioannis Golub, Pontificium Collegium Croaticum Sancti Hieronymi, Romae, 1991., str. 8-13; A. Tamarut, "Bibliografija radeva Ivana Goluba (Izbor)", *ondje*, str. 14-26.

6. - Spomenuh *Homo imago et amicus Dei* - monografiju Čovjek slika i prijatelj Božji, koja je okupila gotovo 60 raznih auktora da svojim prilozima počaste Vaših 60 godina, od kojih ste do tada polovicu uložili u teološka i povjesna istraživanja. Nekom je zgodom jedan hrvatski uglednik, književnik M. Krleža, rekao da je šteta za Vas što ste "pop". Na to je drugi odličnik, povjesničar J. Šidak, uzvratio: "A da to nije, ne bi uradio što je uradio. Da to nije, zar bi mogao u Rimu istraživati u arhivima i bibliotekama mjesecima i godinama? Tko bi mu omogućio dostup i osigurao boravak?"⁷ A Vama je upravo svećeništvo davalno poticaja za teologiju, znanost i poeziju, a svoje ste svećeništvo time osvjetljivali do dijamantna blještavila. Još one davne 1942. - prije ravnih 75 godina - golubinje doletjeste kao petoškolac na Šalatu gdje maturiraste 1950., i onda uspjeh za usponom: zaređeni za svećenika u katedrali 1957., magistrirali na KBF-u u Zagrebu iz teologije 1958., doktorirali iz teologije na Gregorijani u Rimu 1963., magistrirali na rimskom Biblicumu iz biblijskih znanosti 1964., postali docent na KBF-u u Zagrebu i pročelnik Katedre dogmatske teologije 1969., i istodobno rektor Bogoslovnoga sjemeništa do 1972., izvanredni profesor 1976., redoviti 1979.; umirovljeni u 70. godini života, nakon 70 semestara predavanja i 70-ak diplomskega radova pod Vašim ravnjanjem,⁸ professor emeritus od 2001. Član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti od 1992. Rese Vas priznata hrvatska odličja Marulića, Boškovića, Nazora... Začasni ste kanonik čazmansko-varaždinski od 2007., počasni ukućan ili monsignor papinski od 2010. godine.

Vaš se sav svećeničko-teološki rad odvijao između prouke Slike Božje, tj. nacrta Božjega o čovjeku po Kristu - do Prijatelja Božjega, tj. ostvaritelja te slike uz pomoć Božju, do "čovjeka savršena, do mjere uzrasta punine Kristove" (Ef 4,13). Mi Vam od srca želimo da Vam Bog, kojega ste iz Objave i svjetla razuma proučavali i drugima tumačili, ispunite život svojom milošću i radošću.

- Poštovani prijatelju Božji i prijatelju naš, primite naše srdačne čestitke za svoju vjernost Božjemu zovu prigodom 75. obljetnice dolaska u sjemenište 1942. i za postojanost *Hodočasnika* (1998.) do dijamantna jubileja - 60. obljetnice misništva! *Bog djelitelj milosti* (1966.), *Sin objavitelj Oca, najavitelj Duha Svetoga* (1967.), *Sijač radošti* (2008.), *Nasmijani Bog* (2009.), a ipak *Skriveni Bog* (2011.). On, Trojedini, koji snagom u nama djelatnom može učiniti mnogo izobilnije nego li mi moliti i zamisliti (Ef 3,20), po *Molitvi vrtloga* (1996.), ispunio Vam Čežnju za licem (1981.-2000.) svojim da u vjeri i nadi kao *Trinasti učenik* (1985.) i *Prijatelj Božji* (1991.), a zapravo *Običan čovjek* (2013.) pod zrakama *Mjeseca* (1986.) i *Sunca* (1989.) i *Zvijezda nad Tiberom* (1991.), *Oči* (1995.) Vaše doživljavaju Lice Božje, na Licu *Milost* (1997.), u milosti sreću, u sreći trajno prijateljstvo o kojem ste tako mudro i s ljubavlju pisali, pjevali i propovijedali i za kojim čeznete svega vijeka svoga.

I mi zajedno s Vama hvalu dajemo Gospodinu Bogu našemu, Bogu Istine i Ljubavi. Amen!

TRI ČESTITKE

Aladinići, 1. studenoga 2017. - Župa Aladinići, u Stolačkom dekanatu, na svetkovinu Svih Svetih, 1. studenoga, slavi svoje nebeske zaštitnike, a župna crkva svoj Naslov - Sve Svetе. Prekrasan i veličanstven mozaik sa Svetima u svetištu s Gospodom, Kraljicom Hrvata, u sredini dominira prostornom crkvom. U prezbiteriju dvanaest svećenika koncelebranata s biskupom predvoditeljem

slave sv. Misu. S desne strane oltara uvježbani zbor prati Euharistijsko slavlje. Tridesetak ministra-nata propisno obučenih u bjeladi ispred prvih klupa. Mladi u narodnoj nošnji. Osobito čitačice biblijskih čitanja. Sva je crkva ispunjena do posljednjega mesta: djeca, mladi, odrasli, stari, a podobar broj i pred crkvom, iako je temperatura niska - 13 stupnjeva, ali je sunčan dan, pomalo vjetrovit.

⁷ I. GOLUB, "Šidakov poučak": "Ako vjera jednom jedinom čovjeku rješava pitanje patnje, to je za mene dovoljan razlog da nikada ne bacim na vjeru kamen", str. 176.

⁸ I. GOLUB, "Sedamdeset semestara teologije na KBF-u", str. 899.

Novi je župnik don Stipe Gale, koji je premješten iz Neuma u Aladiniće, a dosadašnji župnik don Marko Šutalo, novi predstojnik Teološko-katehetskog instituta, premješten je u Jablanicu i u Drežnicu, u kojoj se također slavi svetkovina Svih Svetih. Župnici su svojom nazočnošću počastili svoga mlađega kolegu do Stipu: biskupski vikar don Ivo iz Trebinja, dekan don Rajko iz Stoca, dekan don Ivan iz Čapljine, don Damjan iz Rotimlje, don Mile iz Prenja, kojemu je nedavno priključeno Bobanovo, don Ante iz Gabele, don Ivan iz Studenaca, don Mladen iz Svetog Ivana, don Božo i don Pero iz Mostara, isusovac Nikola Stanković iz Stanojevića - došao iz Zagreba. A među gostima za objedom našlo se još desetak svećenika, koji su slavili zapovijedanu svetkovinu u župama i potom došli na čestitanje.

Čestitke župi aladinskoj na svetkovini koja se prvo slavi u crkvi sv. Misom, ispovijeđu ako treba, i sv. Pričešću. A onda i kod kuće za stolovima s tečnim pićem i sočnim jelom.

Čestitke župi u koju je biskup Ratko za vrijeme sv. Mise uveo novoga župnika predstavivši ga narodu, uručivši mu ključ od crkve i od svetohraništa, a župnik glasno i razgovijetno izgovara riječi prisege na sv. Evandjelje da će biti vjeran u upravljanju crkvenim dobrima i odgovara na biskupove upite koje je još kao novoređenik u mostarskoj katedrali 29. lipnja 2001. posvjedočio: da će vjerno vršiti službu koja mu se povjerava, da će propovijedati Božji nauk, da će pobožno slaviti Misna otajstva na slavu Božju i na posvećenje puka, da će moliti Časoslov i u ime Crkve.

Čestitke župi na 40. obljetnici utemeljenja i djelovanja. Upravo na današnju svetkovinu 1977. odcijepljena je nova župa od Prenja i počela funkcionirati samostalno pod vodstvom župnika

don Ante Đereka. Župni stan sagrađen iste godine, a župna crkva dovršena do dvije godine, 1979. I župa i župna crkva doživjele su teško stradanje 1992., i to od sinova i unuka onih koji su Dubrave napali i 1942. godine.

Biskup je u propovijedi govorio kako se naše tijelo rastavlja od duše. Tijelo, za koje smo sve poduzimali da ostane sveže i mlado, ode u grob, a duša na sud Božji. Tri su stanja nakon smrti: pakao, čistilište i raj. O njima nam jasno i razgovijetno govorи Gospodin Isus.

Pakao: Bijah gladan, ne dadoste mi jesti; bijah bolestan, niste me ni posjetili kamo li lijeka dali... odlazite, prokleti, u oganj vječni! - Eto pakla.

Čistilište: Svi se grijesi mogu oprostiti, samo se ne može oprostiti grijeh protiv Duha Svetoga, tj. kada se čovjek ne kaje zbog svojih grijeha onom snagom koju daje Duh Božji. Tko sagriješi protiv Duha, ne će mu se oprostiti ni na ovom ni na drugom svijetu. Znači, ima oproštenja i ispaštanja i na drugom svijetu. - Eto čistilišta, pročišćenja.

Raj: Isus je onomu raskajanom razbojniku, koji ga je zamolio: «Sjeti me se kada u raj dođeš!» - odgovorio: «Još večeras sa mnom si u raju!» - Eto raja.

Općinstvo svetih obuhvaća spašenike i proslavljene u raju, pročišćavane u čistilištu i nas putujuće i vojujuće protiv grijeha na zemlji. Danas zazivamo sve Svete na nebu da pomognu i onima u čistilišnim patnjama i nama na zemlji. Sutra slavimo Dušni dan, molimo za duše u čistilištu. Koji su u čistilištu, sigurno će se spasiti, a naše molitve Bogu mogu pospješiti trenutak njihova spasenja. I onda, dok svi slavimo Kristovo uskršnje, nadamo se i svomu uskršnju kada će se ponovo duša povezati s tijelom i tako sjediniti u punu osobu da uživa blaženstvo vječno.

KOMEMORACIJA POGINULIH VJEROUČENICA

Mostar, 11. studenoga 2017. - U povodu 23. obljetnice umorstva dviju vjeroučenica, Antonije Sesar i Danijele Vidović, u mostarskoj je katedrali, u subotu, 11. studenoga 2017., slavljenja sv. Misa koju je predvodio biskup Ratko Perić, a koncelebriali su don Ante, don Željko, don Davor i don Pero. Sudjelovao je velik broj vjernika, i iz obitelji i rodbine malih mučenica i iz njihovih školskih razreda. Biskup je u početku rekao da u ovu Isusovu nekrv-

nu žrtvu, osim žrtava spomenutih djevojčica, uključuje i svećenika don Petra Vučetića Šjora, koji je kao župnik Hrvatske župe sv. Ante preminuo 1998. u bolnici u Los Angelesu. I od njegove rodbine bilo je više članova na komemorativnoj Misi. Nakon blagoslova većina je sišla u predvorje kripte gdje se izmolilo Vjerovanje i psalam Iz dubine.

Biskup je izgovorio prigodnu propovijed koju ovdje prenosimo.

Isus je u evanđeoskoj prispopodi (Lk 16,1-13), na jednoj strani, prikazao tri vrste ljudi koje naziva "sinovima svijeta". Opisani su u nekom stupnjevanju, ali su sva trojica bez karaktera, zaključani u ovaj svijet, u ovu džunglu bujne vegetacije nepravde s visokim temperaturama nepoštenja i laži, i to tijekom cijele godine, bez ikakva pogleda u vječnost, a međusobno sporazumni i snalažljivi do krvi. A na drugoj su strani prikazani "sinovi svjetlosti" koji nisu ni blizu solidarni međusobno u pogledu istine, pravde, ljubavi, vjernosti, niti su usuglašeni izborom i glasom suprot sinovima svijeta.

U ovom svijetu "gospodarima" ili onima koji sebi umišljaju da su gospodari šume, poduzeća, općine i države, sve je prolazno i prividno, kao kolo sreće uokoli, i ništa im nema pečata vječnosti, osim duše, u koju ne vjeruju i tako se vladaju. Drugi se nazivaju "upraviteljima" imanja ovih "gospodara", ili ih drugi smatraju upraviteljima banaka, gradova, republike, kontinenata, međunarodnih sudova i ujedinjenih država. I oni se ponašaju lakovjerno, bezdušno kao da nikada ne će pasti sa službe i kao da nikada to neizmјerno bogatstvo prašume ne će planuti pod eksplozivima poreza, medija i "nezavisnih sudova". Treći su dužnici ili se sami tako osjećaju, a i drugi ih tako promatralju (Lk 16,9-15). Dužnici pšenice, ulja, vina, novca, materijalnih dobara, živežnih namirnica. Sve su te, dakle, kategorije ovoga svijeta: općinske, federalne, regionalne, europske i svjetske, gdje pojedinačan ili kolektivan egoizam caruje, a humani altruijam miruje. Neka vrsta uspješna samo-upravljanja, koje funkcionira u svojim stalnim pretakanjima iz prazna u šuplje, iz laži u prijevare. To je svijet sebičan, totalitarni, ideološki, gdje jedan lopov pomaže drugomu, jedan dužnik svomu dužniku. To je svijet zatvoren u sebe, koji ne želi probaja prema pravdi, istini, vječnomu sudu. Sekularizam!

Umišljeni gospodar ima veliko bogatstvo za koje je uvjeren da mu nikada ne će doći kraj. On u svoju službu uzima upravitelje, ministre, delegate, ambasadore, koji su njegova stila i nemoralia. A ti pravni zastupnici rasipaju na ulom gospodarevo imanje sa svojim ortacima, prijateljima, dužnicima. Kada su se nakon više godina trebali srediti saldo primitci i izdatci i napraviti konačan obračun, onda gospodar zovne upravitelje, a ovi dužnike. Nastane fantastično i nevjerojatno namještanje računa, krivotvorene obveznice, prevarancija sve gora za gorom. Iako gospodar

savršeno zna za sve te petljancije, umjesto da upravitelje kao glavne prevarante oštro kazni, on ih uvjetno osloboodi, javno brani i obilno nagradi! Kako ne će kada je gospodar stotinu puta nepošteniji od upravitelja.

A upravitelji, umjesto da sve dugove od svojih dužnika izvuku i naplate, oni im velikodušno oproste vagone pšenice, tone vina i ulja kao nižim lopovima! I onda lopov lopova stiže u lopovluku. Lažac lašća ugoni u laž. To je svijet nepoštenja, nepravde, neistine, nevaljalštine. Konačno se dogovore, prebiju, dobace ispod stola, zaominu pokraj stola, iznad stola. I svatko prav, i svatko ostao na svome mjestu. Sekularizam! Isus donosi četiri načela za "sinove svjetlosti", tj. kakvi bi trebali biti svi ljudi: pošteni, pravedni, vjerni, razumni, istiniti:

Prvo Isusovo načelo: «Sinovi su ovoga svijeta snalažljiviji **prema svojima** od sinova svjetlosti» (Lk 16,8). To nam mora biti jasno kao podnevno sunce, ali ne bi smjelo biti tako. To znači da su ovosvjetski «gospodari» i «upravitelji» i «dužnici» sporazumni, solidarni u zlu, u nepravdi, u nepoštenju, u pranju novca, u ubijanju jer rade na istom zločinačkom pothvatu. Veliki lopov promiče manjega ako radi na istoj lopovskoj otimačini.

Nažalost, zaključuje Isus, ne postoji slična solidarnost, suradnja među "sinovima svjetlosti" u dobru, u istini, u ljubavi, u međupomoći. Kada bi se sinovi svjetla brinuli za kraljevstvo istine i pravde onako kako se sinovi džungle brinu za ovozemaljsko carstvo novca, moći i nemoralia, svijet bi bio posve drugačiji. Kada bi vjernici bili tako mudri u dobroti i pomagali sumišljenicima kao što su sinovi ovoga svijeta snalažljivi u laži prema svojima, svi bi se spasili. Ali na žalost nije tako.

- Naše djevojčice, petnaestogodišnjakinje, osmoljetkašice, Danijela i Antonija, kćeri svjetlosti, nisu bile ni vlasnice, ni upraviteljice, ni dužnice nikomu. Živjele su po Božjem zakonu, po obiteljskom običaju i moralu, učile u školi, pohađale vjeroučenice, borile se da uspješno prođu i nastave školovanje. Sinovi su ovoga svijeta htjeli srušiti katedralu i pobiti sve koji su u katedrali. Ubili su samo njih dvije u predvorju kripte. I sve je majstorski ovosvjetski zataškano do dana današnjega. I sinovi ovoga svijeta nikada ne će otkriti tko je granatama ubio Danijelu i Antoniju i tko je ranio osmero drugih vjeroučenika, jer nepošteni nepošteni braće, lupeži lupeži protežiraju, a sumišljenici sumišljenicima praštaju ili ih uvjetno osuđuju. Imamo na stotine slučajeva u društvu, na sudu, kada se zapovjednici oslobađaju zbog nedostatna dokaza,

pokraj tisuću dokaza masakriranih i ubijenih. Ali to nisu dokazi!

Sinovi svjetlosti ne smiju prestati rasvjetljavati mračnu džunglu nepravde i mržnje upozoravajući gospodare, upravitelje i dužnike da im se može lako dogoditi da se od današnjih svjetskih milijardera mogu preko noći pretvoriti u svjetske prosjake i odbačene.

Drugi Isusov poučak: «Stecite sebi prijatelje od prividna bogatstva, od novca koji propada (Lk 16,9), tj. prijatelje koji će vas dočekati u nebu. Dovinite se do Boga s pomoću zemaljskoga bogatstva koje se razdaje drugima. Prividno bogatstvo ovdje ostaje, a Bog na nebu vječno stoluje i kraljuje. Materijalna dobra ovoga svijeta trebaju učvrstiti prijateljstvo gdje je trajna i realna vrijednota života. To jest: bogati pomaže siromahu na ovome svijetu, a siromah vodi bogataša na drugi svijet. Džepovi siromaha, kuće udovica i usta dječja jesu kapital neba, vječnosti.

- *Naše su veliko i pravo nepotrošivo bogatstvo ove djevojčice. Mi za njih molimo da ih Bog primi u stanove vječne. I vjerujemo da ih je već primio. A ako ih je primio, zašto se onda molimo? Zato što je to spasenje samo Bogu znano, i što naša molitva koristi onima koje Bog želi spasiti, i, u konačnici, koristi nama koji se molimo za duše u čistilištu. Nijedna molitva ne propada.*

Treći Isusov poučak: Tko je vjeran u malome, vjeran će biti i u velikome (16,10). Sve valja stup-

njevito provjeravati. Najprije povjeriti malu službu, pa neka službenik radi, raste, polaže i napreduje. Čovjek koji ispuni malu zadaću, dostojan je da mu se povjeri i veća. To je zakon sinova svjetla.

- *Naše su djevojčice bile upravo na putu rasta. Bile su u osmom razredu. Pred njima je bila budućnost. Vjerne i obitelji i Crkvi. Dolazile na vjeronauk da nauče nešto iz Evandželja, iz života Crkve. Borile se da budu »kćeri svjetlosti«. I na tome zadataku nasilno im prekinut život. Ali nije prekinut u Bogu. Ako možeš ubiti tijelo, ne možeš ubiti duše, ni svoje ni tuđe. Po njoj se čovjek ocjenjuje i ona vječno ostaje ili u Božjoj slavi ili u vječnoj osudi.*

Četvrti Isusov poučak. Ako niste bili vjerni u prolaznu, prividnu ovozemnu bogatstvu, tko će vam dati istinsko, nebesko (Lk 16,11). Ako u tuđem, to jest na ovome svijetu, ne bijaste vjerni, tko će vam vaše dati na nebu. Isus silno računa s vjernošću i povjerenjem. Zapravo Evandželje na tome počiva. Po tome se čovjek mjeri: koliko je vjeran Bogu i drugima.

- *Mi se ovom sv. Misom sjećamo i svećenika don Petra Vučetića, koji je kao hrvatski župnik premisnuo na sutrašnji datum, 12. studenoga - 1998. u Los Angelesu. On je pokazao vjernost svomu svećeničkom zvanju, od ređenja do umiranja, 36 godina. Bog nagrađuje one koji su ustrajno i vjerno navješćivali njegovo blago i bogatstvo. Dragi don Petre, sine svjetlosti, uživao Božje blaženstvo radosti i mira!*

19 DIPLOMIRANIH I 27 PRVOSTUPNIKA

Mostar, 15. studenoga 2017. - Sv. Albert Veliki u Mostaru - svetkovina! Teološko-katehetski institut proslavio je u srijedu, 15. studenoga 2017., svoga zaštitnika najprije sv. Misom zahvalnicom u Gospinoj katedrali, zatim svečanom akademijom u katedralnoj dvorani. Ove 2017. godine, k tomu, 30. obljetnica Instituta s podsjetnikom na tri godine kroz komunističke mnoge nevolje, na dvije neradne ratne godine i na demokratske poplave. I još k tomu, ove godine u veljači Kongregacija za katolički odgoj uvrstila je Institut u viša katolička učilišta Crkve odobriviš mu Statute.

Euharistiju u katedrali predvodio je biskup Ratko Perić, koji je najprije pozdravio sv. Alberta Velikoga kojemu je u čast slavljenja sv. Misa, potom koncelebrante: vojnoga biskupa Tomu Vuk-

šića koji je propovijedao, generalnoga vikara don Željka Majića, provincijala fra Miljenka Šteku, dosadašnjega predstojnika Instituta Antu Pavlovića, odsadašnjega predstojnika Marka Šutala, sarajevske profesore Matu Zovkića, Božu Odobrišića, Darku Tomaševića kao dekana KBF-a i sve druge. Poseban pozdrav ostalim profesorima laicima i studentima i njihovoj rodbini.

Biskup je Tomo najprije izrazio zahvalnost Bogu za milosti i darove kojima su se okoristili profesori i studenti, napose oni koji su uspješno završili studij i rade na dobro Crkve. Govorio je o sv. Albertu koji je utirao nove putove povezujući prirodne znanosti s vjerskim sadržajima, filozofiju s teologijom, posebno takve metode vrijede danas kada se stalno narodi i njihove kulture

miješaju i mijenjaju. U potkrjepu tomu naveo je više misli sv. Bazilija koji je također nazvan velikim. Albert je osobno dokazao da se može biti i znanstvenik i svetac.

Pod Misom je pjevao Zbor Instituta pod vodstvom prof. don Nike Luburića.

Akademiju je vodio Viktor Zubac, nekadašnji diplomac Instituta, danas ravnatelj Caritaseve knjižarske Logovite i vjeroučitelj. Pročitao je čestitke koje su Institutu uputili veliki kancelar kardinal Vinko Puljić iz Sarajeva i nadbiskup Želimir Puljić iz Zadra koji je i sam svojedobno bio profesor na Institutu.

Pozdrave su uputili dekan Tomašević, predstojnik Šutalo, prorektor za poslovanje Sveučilišta u Mostaru Zdenko Klepić, zahvalnicu je na kraju izrekao bivši predstojnik Pavlović.

Novi predstojnik održao je pregledno predavanje o 30-godišnjem hodu i radu Instituta uočavajući tri različita perioda: prvi od 1987. do 1990.

u katedralnim dvoranama. Drugi do 2007. i treći od 2008., kada se uvodi petogodište, do danas. Naveo je da je u ovom trodesetljeću 609 studenata, i kudikamo više studentica, bilo upisano, od kojih je 244 postiglo diplome ($244 \times 100 : 609 = 40\%$ završilo studij).

Uz klavirsku pratnju prof. Marijane Pavlović solo je, iza pojedinih točaka akademije, pjevala Nikolina Zovko na latinskom: *Ave Maria, Ave verum, Gaudeamus.*

U ovoj jubilejskoj obljetnici studenti dvogodišta 2015./16. i 2016./17. primili su diplome u skladu s Bolonjskim procesom: 27 prvostupnika i 19 diplomaca propisno obučenih u crne toge i četvrtaste kape (iz 13. stoljeća, iz doba sv. Alberta Velikoga). Dekan Tomašević podijelio je diplome. Dvije su studentice nagrađene: Katarina Lauc i Marija Kozina. Biskup je podijelio velezaslužnima zahvalnice: T. Vukšiću, N. Hercegu, P. Jurišiću, T. Kneževiću, A. Komadini, A. Pavloviću, L. Petrović.

Donosimo Pozdrav diplomcima biskupa Ratka:

LJUDSKO ZNANJE USKLADITI S VJEROM

Danas Katolička Crkva svetuje spomendan sv. Alberta Velikoga. I moli: Bože, ti si sv. Alberta, biskupa, učinio velikim jer je znao ljudsko znanje uskladiti s vjerom... Danas Teološko-katehetski institut u Mostaru časti svoga nebeskog zaštitnika sv. Alberta Velikoga, filozofa i teologa, u povodu 30. obljetnice svoga djelovanja. Čestitke Institutu i molba sv. Albertu da i dalje prati Institut u njegovu radu na slavu Božju, na dobro Crkve, na čast domovine i na porast znanja i vjere profesora i studenata.

Kada je sv. Albert rođen? - Početkom 13. stoljeća. Neki kažu čak 1193., drugi protežu sve do 1206. Svakako prije 800 godina. I nije toliko važno kada se rodio, koliko je bitno da se rodio, radio i posvetio!

Gdje se rodio? U Njemačkoj, u pokrajini Švapskoj, u mjestu Launingenu, u obitelji tako bogatoj da ga je čača mogao kao punoljetna poslati 1223. na nauke u Padovu, jedno od glasovitijih učilišta toga vremena, da proučava sedam slobodnih umjetnosti: gramatiku, retoriku i dijalektiku - tzv. *trivium* - tropuće ili kao danas prvostupništvo, zatim aritmetiku, geometriju, astronomiju i glazbu - tzv. *quadrivium* - četveropuće ili kao sadašnje masterstvo.

Životno zvanje? Kao student u Padovi pohađa crkvu dominikanaca, kojima se priključuje kao član gdje se zavjetuje i daje zaređiti za svećenika. U tome su mu opredjeljenju pomogle osobne molitve Bogu, Kristovi sakramenti i propovijedi blaženoga Jordana Saskoga, od kojega su studenti inače bježali da ih ne bi svojim evanđeoskim govorom privukao u redovničko zvanje. Eto im pameti!

- Ovaj Teološko-katehetski institut osobito zahvaljuje Bogu što je u ovih 30 godina djelovanja, osim ona 244 kvalificirana vjeroučitelja, do sada dao šest studentica koje su otišle u redovnice: Dijana i Željka u milosrdnice, Katarina i Monika u franjevke, Brigita u klarise i Matea u misionarke ljubavi, a tri studenta od kojih su dvojica svećenici - don Antonio i isusovac Smiljan - a treći se, Josip, spremi na župi za đakonat. Njima bilo s blagoslovom Duha Svetoga, a novima sa srećom Evandjelja. Osobna molitva, češće pohađanje sv. ispovijedi i Pričesti te duhovno vodstvo pomažu nam rasti u spoznaji što Bog od nas želi.

Gdje sve bijeli fratar studira? - Najprije u Kölnu, zatim u Padovi, a doktorat postiže u Parizu, 1245. Poučava, u razna doba, u Hildesheimu, Freibourgu, Regensburgu, Strasburgu, Köl-

nu, Parizu (1245.-48). S obzirom na Pariz, vrijedi istaknuti istinitu legendu koja kaže da nije bilo tako velike dvorane, aule magne, koja bi mogla primiti sve studente slušatelje njegovih predavanja na latinskom jeziku, te su pretvorili cijeli Trg u učioničku, s klupama i katedrom, i taj se trg i danas naziva Maubert - Magnus Albertus / Albert Veliki, u Latinskoj četvrti u Sorboni (sveučilište osnovano 1257. koje danas ima 13 sveučilišta, a četiri su zadržala naziv Sorbonne, sva sveučilišta imaju zajednički rektorat).

Kakve je službe obavljao? Utemeljuje *Studium Generale* u Kölnu: bio mu je profesor i rektor, kamo je doveo i sv. Tomu Akvinskoga, Talijana, iz Pariza. Bio je provincijal (1254.-1257.), Papin savjetnik u Avignonu (1256-57.), propovjednik za križarsku vojnu u cijeloj Njemačkoj (Osma, 1270.), regensburški biskup (1260.-1264.), dao ostavku i uvažena mu, sudionik općega Drugoga lionskoga koncila sjedinjenja, 1274. godine.

Koja mu je znanstvena karijera? - Profesor, sa svim stupnjevima od asistenta do redovitoga, filozof, teolog, prirodznanstvenik, crkveni naučitelj od 1931., *doctor universalis*, zaštitnik prirodnaznanstvenika od 1941. Napisao je 74 knjige, koje kao najnovije kritičko izdanje svih Albertovih djela objelodanjuje *Albertus Magnus Institut* u Kölnu, *Editio Coloniensis*, zamišljeno u 41 svesku, a do sada je objavljeno 29 svezaka.

Kada je beatificiran? - Prvi ga je proglašio «svetim» Dante Alighieri smještajući ga u «Raj», 98. pjevanje svoje poeme *Divina Commedia* (Firenze, 1321.). Inače proglašio ga je blaženim do trista godina, 1622., papa Grgur XV., a kanonizirao ga, do drugih trista godina, 1931. papa Pio XI. i ujedno ga službeno proglašio crkvenim naučiteljem.

Kako je završio? - Ima učenjaka koji kažu: kada bi sva znanost stečena do Alberta kojim slučajem propala, Albert bi je znao ponoviti. A priča se - ovo

je druga legenda - da je u nekom javnom govoru izgubio svu memoriju iz moždane datoteke, i da je proveo posljednje vrijeme svoga života u izolaciji, ožalošćen do боли. Ali je zadržao silnu pobožnost prema Presvetoj Euharistiji. Nikoga Bog ne propušta bez patnje jer je ona najučinkovitije sredstvo odgoja duše u Božjim rukama do smrti. I upravo ondje gdje ti je dao najveći dar, Bog ima pravo staviti ga na kušnju da ti pokaže kako je on gospodar i dara i tebe svega. Umro je na današnji dan 1280. godine, nauživši se i godina i vrlina.

U čemu se posebno odlikovao? - Bože, ti si sv. Alberta, biskupa, učinio velikim jer je znao ljudsko znanje uskladiti s vjerom... uskladiti spoznaje o prirodi sa spoznajama Biblije: povezati dvije Božje knjige koje čovječanstvo proučava milenijima; ujednačiti osobnu i zajedničku molitvu i studijski rad; dati božanskom kultu što mu pripada i dati ljudskoj kulturi što je njezine. To je klasično harmoničan znanstvenik, ekvilibriran filozof i teolog, uravnotežen redovnik-provincijal-svećenik-biskup, uskladen učenik-učitelj-učenjak, ujednačen govornik i pisac. Kuda će većega savršenstva. Eto zašto je Veliki.

- Prije 15 godina s ovoga sam mjesta molokumio tadašnje polaznike Instituta da se daju barem na ovu prvostupničku radnju od 5 stranica ili na diplomsku od 15 stranica iz stotinu knjiga, članaka i studija sv. Alberta objavljenih na hrvatskom do 1994. Rekoše mi da nije poznato da se itko u to upustio, pa ni ovih posljednjih godina kada je izišlo još dvadesetak njegovih naslova. A još mi je manje poznato da je i jedna studentica koja se udala i rodila tri sina dala i jednomu ime Albert - da se sjeti pod čijom je zaštitom studirala, diplomu primila ili čak bila nagrađena, a kamo li da zaželi svomu sinu da bude barem Albert Mali, ako već ne može biti Albert Veliki!

KRISTOVI SMO - ILI ŽIVI ILI MRTVI

Stolac, 17. rujna 2017. - U nedjelju, 17. rujna 2017., sv. Misom zahvalnicom u 11.00 sati Stolac je obilježio Zlatni jubilej, 50-tu obljetnicu djelovanja časnih sestara Milosrdnica sv. Vinka Paulskoga u župi. Sestre Milosrdnice došle su u Stolac, 2. travnja 1967., iz Splitske provincije u novu kuću koju je blagoslovio biskup Petar Čule.

Za ovu jubilarnu prigodu župnik don Rajko Marković, u dogовору са сестрама, pozvao je biskupa Ratka Perića, koji je predvodio koncelebrirano Misno slavlje sa sedam svećenika. Nakon sv. Mise priključili su se jubileju i drugi misnici koji zbog nedjeljnih obveza u svojim župama nisu mogli prije stići. Pod sv. Misom pjevale su časne sestre i Župni zbor "Mladi".

Nakon završna blagoslova održana je u crkvi akademija, u riječi i pjesmi, koju su priredile sestre i stolački pjevački zborovi. Potom pučko slavlje pred crkvom.

* * *

Za vrijeme sv. Mise u povodu proslave Zlatnoga jubileja djelovanja sestara u župi, biskup je Ratko izgovorio ovu homiliju na temu nedjeljnoga čitanja Rim 14,7-9.

Časne sestre milosrdnice, bogoljubni narode!

Danas smo u drugom misnom čitanju čuli ozbiljno upozorenje apostola Pavla Rimljanima i svima nama; zapravo 4 rečenice - 4 poruke, primjerene i ovomu Zahvalničkom jubileju za djelatnu nazočnost u Stocu sestara milosrdnica, i pokojnih i živih. Dok smo bili mali, nerijetko smo čuli upite starijih: Čiji si ti, mali? ili mala? Odgovarali smo: Božji. Pavao apostol još konkretnije: Mi smo Kristovi!

Nitko od nas sebi ne živi, nitko sebi ne umire; ako živimo, Gospodinu živimo, i ako umiremo Gospodinu umiremo.

Živimo li, dakle, ili umiremo - Gospodinovi smo.

Ta Krist zato umrije i oživje da Gospodar bude i mrtvima i živima (Rim 14,7-9). A sve rečeno u četiri riječi: Bez Krista - nema ništa!

Sveti je Pavao ovim tvrdnjama iznio bitnu činjenicu i sveobuhvatnu životnu istinu. Nitko od nas, po svojoj naravi, ne može živjeti neovisno o ostalim ljudima i stvarima: štoviše živ čovjek ovisi o mnogima i o mnogo čemu. Od dolaska na ovaj svijet do odlaska u bolji život, on je u zajednici s drugima i u vjeri s Bogom. To je tako u obitelji, u redovničkoj zajednici, u cijelome društvu. Tako je s obzirom na prošlo, sadašnje i buduće stanje.

1. *Nemoguće se odvojiti od svoje prošlosti.* Ni jedno stvorenje nije samo od sebe nastalo, nego je stvoreno ili rođeno. Čovjek je složena čestica u nizu onih koji ga u život dozivaju, u obitelji na noge uspravljaju i s kojima druguje na zemlji. On je Božjom voljom i mudrošću naravni zbroj čudesnih svojstava ili gena svojih predaka, sastavljen u neponovljivu i nerazrješivu pojavu, samo Bogu znanu. Da zahvalno spomenem samo svojih 5 prethodnih naraštaja od 225 godina - koliko ima u meni naravnih osobina prašukundjeda Joze i prašukunbabe Rose iz Trijebnja koji se spominju 1792. godine? Ili njihova sina Stjepana i druge mu supruge Zovkuše iz mostarske Jasenice? Zatim od sina im Nikole i žene mu Zorice Matićuše iz Bjeljevića? Pa od njihova sina Joze i njegove Mare Previške iz rotimskoga Dretelja? Ili od Grge i njegove

Anice Ragužuše, mojih roditelja ispod Kotašnice? To se može doznati samo u nebu od Boga, milosrdnoga spasitelja. Bez obzira na slavnu ili sramotnu povijest svojih predaka, čovjek se ne može otkinuti od svoje prošlosti koja ga čudno prožima, uz osobni dar duše od Boga svakomu ljudskom stvoru. Ne samo da su nas nevidljivi, daleki i nepoznati pra-pradjetovi i pra-prabake sve do roditelja prijenosno i unakrižno ubličili, nego ti prethodnici i prethodnice u nama na neki način, barem djelomično, žive i djeluju i danas. I u to se nitko od nas ništa ne pita, na to ništa ne utječe, niti može svoje pretke proglašiti zasluznim ili krivima.

Na sličan način mogli bismo još manje pratiti duhovni slijed: tko ti je podijelio sv. krst, sv. krizmu, a tko tvomu krstitelju ili krizmatelju, sve u nedogled do 1. stoljeća? Tko ti je navijestio Kristovo Evangelje, a tko tvojoj vjeroučiteljici, i tako unatrag do apostolskih vremena? Koga si susrela na putu života kada si se opredijelila za duhovno zvanje? A tko je tvomu prethodniku ili prethodnici otkrio kršćanski ili redovnički život? Kakvi su tek tu duhovno-predajni zapletaji u ljudskoj duši, i u životnom razvoju ili zastoju! Isti sv. Pavao kaže da je on pozvan od materina krila, a sam ga je Isus pred Damaskom javno pozvao s njegova bespuća na pravi put. Tako je i svakoga od nas pozvanih Bog osobno, zajedno s darom života, obdario i klicom duhovnoga zvanja, koje tijekom vremena zrije ili gnijije i koje mi dobrovoljno prihvaćamo ili zlovoljno odbijamo, ali svaki put na svoju odgovornost.

M u sebi imamo iskre svojih predaka, a kudikamo više nosimo sliku i vatru Kristovu!

2. *Nemoguće se odvojiti od svoje sadašnjosti.* Živimo, mičemo se i jesmo u takvoj sredini i kulturi gdje ljudske veze postaju sve bliže i sve brže. Sjeti se samo interneta, e-maila, tv-slike, tzv. prijelomnih vijesti! U čovjeku postoji neka sposobnost da svojim djelovanjem i poučavanjem druge čini sretnima ili nesretnima; odnosno neka moć da ih čini zlobnima ili dobrima. Iz svakoga od nas izlazi neko zračenje koje druge okreće na sigurnu ili na sklisku stazu. Vidiš li ti te odgovornosti zbog uzorna držanja ili sablažnjiva primjera danas?!

Kada si se javila župniku, možda te pitao kao djevojčicu: Hoćeš li, mala, u dominikanke ili u franjevke; u karmeličanke, klanjateljice ili milosrdnice, u služavke, službenice, služiteljice ili Kćeri Božje ljubavi? Možda si mu samo iskolačenih očiju odgovorila: "Velečasni, što je vama? Ne razumijem što pitate. Ja želim u časne sestre!"

Radi čega si se ti, sestro, opredijelila za redovnički život? Da uđeš u povijest poput Rebeke, Rahele, Tamare, Judite, Estere, Debore? Da budeš Terezija Mala? Terezija Velika? Majka Terezija? Terezija Benedikta mučenica?

Ako ne znaš, sveti je Pavao odgovorio i za tebe: "Ako živimo, Gospodinu živimo; ako umiremo, Gospodinu umiremo". A živimo od dana do dana, od posla do posla, u čemu si već zadužena: za spremanje u dvorištu, za kuhanje u dvoru, za katehiziranje u dvorani; za čišćenje u kući, za pjevanje i sviranje u crkvi; za molitvu, razmatranje, klanjanje pred oltarom; za obilaženje bolesnika, za posjećivanje osamljenih, za pomaganje nemičnih. Kolik ti je opseg kretanja? Sv. Leopold Bogdan Mandić - koji će se danas zaustaviti i u Neumu! - živio je u isповjedaonici metar sa metar. I u toj kućici spašavao je za vječnost i sebe i mnoge duše u 52 godine svoga svećeničkog isповijedanja (1890.-1942.). Bog ga je proslavio ne samo na nebu nego i pred ljudima na zemlji, u Crkvi svojoj. Vidiš li da je istinita: "Ta Krist zato umrije i oživje da Gospodar bude i mrtvima i živima!" To znači da na ovome svijetu ne možemo živjeti a da ne živimo pod utjecajem Krista Gospodina. Njegov je život, u smrti i uskrsnuću, obilježio svačiji ljudski život, ne samo primjerom progona i križa, nego i milošću spasenja. Možeš ti reći: ali ja ne doživljavam Krista ni njegovu vlast ni vlasništvo. A ja tebi kažem da je to toliko sigurno da je Isusova nazočnost među ljudima takva, koliko god bila nevidljiva, kao što je nazočan zrak koji ne vidimo, a udišemo; od njega živimo, a nismo ga ni svjesni. Zamisli kako je u mračnoj i zaguljivoj prostoriji, e to je ovaj propadljivi i grješni svijet. A sjeti se kako ti je u prozračenoj, svjetloj i ugodnoj sobi; pa i kažemo li: ko u raju!

3. Nemoguće se odvojiti od svoje budućnosti.
Kao što nas drugi obdaruju životom, tako i mi

taj dar izručujemo drugima. Roditelji svojoj djeci prenose i fizički dah i Božji duh u njima, svjesni u vjeri da Bog u trenutku začetka izravno stvara ljudsku dušu. Čovjek nije za sebe otok, nego je protok života za druge, kolutić u lancu postojanja. Grijeh bi bio puno bezbolnija pojava kada bi se ticao samo jednoga čovjeka. Ali strahota je grijeha upravo u tome što on pogoda sve čovječanstvo koje putuje vlakom od prvoga do posljednjega Adama. I čovjek se ne može iskopčati iz toga povijesnoga i budućega životnoga zahuktala vlaka, koji je pokrenut na početku stvaranja i zaustaviti će se kada nastane novo nebo i nova zemlja.

Ali isto tako - i Bogu hvala da je tako! - čovjek se još manje može odvojiti od Isusa Krista. U ovom je životu uskrsli Gospodin zauvijek živa djelatna Božanska osoba. Sav se život odvija pred očima Njegovim. Kao što čovjeka prati vlastita sjena, tako ga prati i Kristova svjetlost. U sadašnjem luku živimo u nevidljivoj nazočnosti Krista Isusa, Presvete Euharistije, a u budućem ćemo ga stanju gledati licem u lice. Smrt nije raspuklina duše od tijela, koja završava u ljudskom zaboravu, nego je prolaz kroz svećana vrata koja vode Kristu, koji će uskrisiti i ova naša smrtna tijela. Sv. Pavao doista nije za sebe ni živio ni za sebe umro, nego i jedno i drugo za Crkvu i za Gospodina, koji će i nas pozvati na sud da primimo što smo zasluzili kroz ovo tijelo. Da barem dođemo raskajani, skrušeni i ponizni

Mi sa svim priznanjem i poštovanjem ovom sv. Misom zahvalnicom preporučujemo Ocu nebeskomu sve preminule sestre sv. Vinka koje su djelovale za svoga mandata u ovih 50 ljeta u Stocu, kao i one žive koje djeluju ovdje i na raznim mjestima svojih provincija. Množile se u svojim duhovnim kćerima i u Stocu i u cijeloj Hercegovini! Bila vam čestita ova zlatna obljetnica! "Živimo li, dakle, ili umiremo - Gospodinovi smo" (Rim 14,8).

JUBILARNA GODINA KĆERI BOŽJE LJUBAVI

Sarajevo, 21. studenoga 2017. - S. Antonela, kućna poglavarica samostana Svetoga Josipa na Banjskom Brijegu u Sarajevu, u dogovoru s mješnim ordinarijem kardinalom Vinkom Puljićem, vrhbosanskim nadbiskupom, pozvala je biskupa Ratka Perića iz Mostara da predvodi sv. Misu i uputi prigodnu riječ u povodu otvorenja "Godine Druž-

be" u utorak, 21. studenoga 2017. Jubilarna godina završava 2018. kada redovnička kongregacija slavi 150. obljetnicu osnutka Družbe Kćeri Božje ljubavi. Dok toga dana sva Crkva spomendanski svetkuje Gospino Prikazanje ili Gospu od zdravlja, Družba svetkovinski proslavljuje Dan svoga utemeljenja. U isto doba i u Zagrebu Provincijalat inauguriра

pripremnu Jubilarnu godinu. U samostanu Svetoga Josipa živi i radi 12 sestara, od kojih su neke zaposlene u susjednoj zgradi Katoličkoga školskog centra, jedna predaje na Katoličkom bogoslovnom fakultetu, jedna je u Misijskoj centrali, a neke su zadužene u odgojnom zavodu ili domu gdje boravi više od stotinu djevojaka srednjoškolki iz cijele BiH, a ima i skupina od desetak studentica.

Prije početka Službe riječi vjernicima, svećenicima i biskupu zaželio je dobrodošlicu svakodnevni misnik kod sestara don Ljubo Zelenika, prefekt u internatu. U koncelebraciji sudjelovalo je 11 svećenika iz Bogoslovije, s Bogoslovnoga fakultete

ta, iz be-ha Caritasa, iz Katedrale, iz Katoličkoga školskog centra, iz Ordinarijata, iz Svećeničkoga doma. Bile su nazočne i tri sarajevske provincijalke: milosrdnica s. Julijana, služavka Maloga Isusa s. Maria-Ana, franjevka s. Kata. I hercegovačke franjevke u Sarajevu. Sestre su predvodile pjevne misne dijelove. Bogoslovi su asistirali, među njima i dvojica Hercegovaca. Samostanska crkva Svetoga Josipa bila je puna vjernika. Nakon sv. Mise sestre su počastile goste u samostanskom blagovalištu uz pozdravne riječi s. predstojnice.

Sestre, na dobro vam došla Jubilarna godina: u milosti i mudrosti i pred Bogom i pred ljudima!

Prenosimo biskupovu propovijed:

Poštovani svećenici koncelebranti, braćo i sestre, osobito sestre - Kćeri Božje ljubavi!

Danas, na svetkovinu Prikazanja Blažene Djevice Marije, ova redovnička Družba svećano otvara svoju Jubilarnu godinu u prigodi 150. obljetnice svoga utemeljenja i djelovanja. Obljetnice su za čestitke - i čestitamo! - ali kudikamo više za refleksije, tj. za ono što se dobra učinilo - da Bogu zahvalimo i počastimo uspomenu sestara; za ono što se propustilo učiniti - da molimo Božje milosrđe i oproštenje; za ono što nam je biti sredstvom u rukama Božjim - da molimo Boga i klanjamo mu se "u duhu i istini" (Iv 4,24).

Časna utemeljiteljica s. Francisca Lechner, Njemica iz katoličke Bavarske, potom Bečanka, nadjenula je ime svomu čudesnu čedu: *Kćeri Božje ljubavi*. I cijelu Družbu povjerila Božjoj Provinnosti, poput biblijskoga vjernika koji je ono čudesno mjesto nazvao: "Bog provida" (Post 22,14).

Karizma-dar: ne shvaćaju toga svi. Gospodin Isus na upit nekoga od apostola s obzirom na izabranu neženstvo odgovori: «Ne shvaćaju toga svi, nego samo oni kojima je dano» (Mt 19,11). Ključna je riječ: *dano!* Govoreći o razlozima djevičanstva Isus navodi kategoriju osoba koje same svojevoljno prihvataju stanje neženstva ili neudaje poradi kraljevstva Božjega. Isus to hvali i preporučuje. Takvi kazuju danas na ovome svijetu, u vremenu, kakvo će stanje biti sutra na onome svijetu, u vječnosti (Lk 20,35). Isus za to izabranu djevičanstvo kaže da je to dar s neba radi neba. I

Crkva to shvaća i prihvata kao dar i prikazuje ga kao uzdarje. Ne shvaćaju toga svi, nego samo oni kojima je dano, darovano, veli božanski Učitelj. Zato taj dar ne razumije čovječanstvo. Ne razumije toga dara ni cijelo kršćanstvo. Ne razumiju ga ponekada, nažalost, ni oni kojima je dano. Misle da dar nema uzdarja; da obećanje nema obvezu; da doživotni zavjeti nemaju doživotne trajnosti i da su bez ikakvih sankcija. Takvi, eto, ne dokazuju, nego otkazuju. Svojevoljno djevičanstvo iz motiva kraljevstva nebeskoga Isus uopće ne obrazlaže. On jednostavno veli: Tko može shvatiti, neka shvati! (Mt 19,12). Kada počneš to nekomu tumačiti, izgubit ćeš se i izgubit ćeš i taj dar - *donum, praclarum et pretiosum* - presjajan i dragocjen dar, kako kaže Koncil u Dekretu o svećeništvu.¹ Dar radi služenja Crkvi i radi posluživanja ljubavi Božje svijetu. Umjesto da postaneš fizička majka pet kćeriju, daje ti se privilegij da postaneš duhovna majka pet stotina kćeriju, stotruko više, i to s »*progonstvima*« (Mk 10,30). I da svaku možeš zaposliti!

Različiti su dari, a isti Duh. Sv. Pavao kaže da Duh nekima daje riječ mudrosti, nekima riječ spoznanja; jednima vjeru, drugima dar liječenja, trećima čudotvorstva, četvrtima prorokovanja. A sve to daje jedan te isti Duh, dijeleći svakomu napose kako hoće - drugima »na korist« (1 Kor 12,7-11). Ti dari, o kojima sv. Pavao piše, jesu *charismata* - karizme kojima Duh Božji obdaruje pojedine osobe kako i koliko on hoće,

¹ Presbyterorum ordinis, 16.

služeći se njihovom ljudskom odgovornom slobodom, unatoč svoj njihovoj svojeglavosti: «je li služenje - neka je u služenju; je li poučavanje - u poučavanju; je li hrabrenje - u hrabrenju; tko dijeli, neka je darežljiv; tko je predstojnik - revan; tko iskazuje milosrđe - radostan!» (Rim 12,7-8).

Prije 150 godina. Tako je Francisku Lechner, djevojčicu rođenu 1. siječnja 1833. u Edlingu u Bavarskoj, Duh Božji obdario milošću spoznanja i posluživanja ljubavi Božje drugima. Šesnaestogodišnja djevojka ušla je 1849. u *Družbu Siromašnih školskih sestara naše Gospe*,² gdje je ostala 12 godina. I izišla, jer je mislila da je njezina karizma nešto drugo. A što drugo, to nije ni sama posve shvaćala. Godine 1865. upoznaje svećenika Johanna Fidela de Pozza na čijem institutu u Švicarskoj djeluje dvije godine. Nije ni to njezino specifično djelovanje. Duh je zove na više visove.

Dolazi u Beč 1868. i tu, dozrela u mislima i traženju, u roku od nekoliko tjedana, osniva Družbu, 21. studenoga na Gospino prikazanje. Utemeljiteljica preuzima pravila sv. Augustina. Družba je papinskoga prava od 1884. S. Franciska umire, 14. travnja 1894.³ i ostavlja 27 živih podružnica, koje je utemeljila, i 600 živih sestara u Austro-Ugarskom carstvu. Danas vas ima 1034 sestre u 158 zajednica u Katoličkoj Crkvi.⁴

Bosna. S. Utemeljiteljica, kojoj je karizma i prva svrha odgoj ženske mладеžи, dolazi u Bosnu u travnju 1882. na poziv nadbiskupa Josipa Stadlera. U Nadbiskupu, danas Sluzi Božjem, nalazi izvrsna sugovornika koji razumije njezinu karizmu. I sama je zavoljela Bosnu jer je u njoj vidjela obilnu žetvu. Kolika je to bila ljubav, čita se iz podatka da je u Bosnu dolazila 20 puta. I u Bosni osnovala šest podružnica Bečke provincije Božje providnosti:

Godine 1882. u Sarajevu osniva zavod nazvan "Sv. Josip", ovdje na Banjskom Brijegu.

Iste godine osniva ekonomiju u sarajevskoj Slatini, nazvanu Betanija. I danas se oduzeti park naziva Betanija.

² Ta se zajednica danas naziva: *Družba školskih sestara Naše Gospe* i broji 2744 članice u 388 zajednica, *Annuario Pontificio 2017.*, str. 1569.

³ Majka Franciska Lechner. Život i djelo, Zagreb, 2013. Knjiga je izvorno njemački napisana 1928. Bezimena auktorica.

⁴ *Annuario Pontificio 2017.*, str. 1482.

⁵ K. DRAGANOVIĆ, Opći šematizam Katoličke Crkve u Jugoslaviji, Sarajevo, 1939., str. 485.

S. SLAVICA BULJAN, Majka Franciska Dušić: kći Božje ljubavi, Zagreb, 2015.

L. KRMPOTIĆ, Majka Paula Licul KBLj, Mostar, 1998.

S. M. SLAVICA BULJAN, Velika sestra. Sestra Otilija - majka bolesnih i siromašnih na Kosovu, Zagreb, 2009.

Ista, Zavjet krvlju potpisani, Zagreb, 1996. Drugo izdanje, 2010. Treće izdanje: 2011.

⁶ Isto, str. 486.

Godine 1883. otvara osnovnu školu u Tuzli, gdje izrasta zavod "Kraljice sv. Krunice".

Godine 1884. osniva samostan "Emaus" i školu u Breškama kod Tuzle.

Iste godine podiže samostan "Josipovac" kod Tuzle s ekonomijom.

Godinu dana prije smrti, 1893., otvara "Zavod sv. Augustina" u Sarajevu, danas Srednja muzička škola u Stadlerovoj 1.

Dodajmo još četiri samostana, nakon njezine smrti, do II. svjetskog rata: godine 1907. "Antunovac" na Ilidži s ekonomijom; godine 1911. "Marijin dom" na Palama; 1939. samostan u Novom Sarajevu i 1940. samostan u Zavidovićima.

Jaka, mudra i marljiva žena, utemeljiteljica s. Franciska, koja misli na život sa svake strane: vjerske, redovničke, svjedočke, odgojne i školske, graditeljske i ekonomiske. Uz ustrajnu molitvu sve mudro i s ljubavlju predviđa i provida. Posao joj ide od ruke. Prema Bogu: bogobojažna. Prema sebi: radi, trpi, disciplinira se. Prema susestrama: misli na sve, odijeva ih i hrani, posao im raspoređuje. Prema bližnjima: siromahe milosrdno pomaže, dlan im i srce svoje otvara. Dijecezanski joj je proces otvoren u Beču 2005.

Družba je pretutnjala tri svjetska rata, i tri ratne obnove.

Nakon I. svjetskoga rata (1914.-18.), godine 1919. u novoj državnoj tvorevini, Kraljevini SHS, Provincija se osamostaljuje, sa sjedištem u Sarajevu, zadržavši ime "Božje providnosti". I nastoji djelovati u skladu s karizmom utemeljiteljice. Uoči II. svjetskog rata imale ste u Sarajevu i u Tuzli 1050 učenica i nešto učenika, od vrtića do učiteljske škole.⁵

Svi su spomenuti samostani dočekali rat 1941.-1945.

Prije 80 godina bilo vas je 237 sestara (s doživotnim zavjetima: 182; s privremenim: 55; s novakinjama: 15; kandidaticama: 15; aspiranticama: 14).⁶

Nakon II. svjetskog rata, dolaskom komunizma 1945., oduzimaju se ekonomije, posjedi i

zavodi sa školama. Neki su samostani temeljito opljačkani i oduzeti, sestrama zabranjeno nošenje redovničkoga odijela, neke protjerane a neke pozatvarane u Sarajevu i Stocu, u Zenici, kao na primjer s. Huberta koja je uhvaćena 1945. u Supetru, dovedena na preslušanje i presudu u Sarajevo, strpana u zatvor u Zenici gdje je odrapila tri godine.⁷

Tek od 1950. ulazite u državne ustanove kao što je Starački dom u Travniku, ali ste se izborile da možete nositi sestarsko odijelo i živjeti redovničkim životom.

U Bosni niču samostani: Travnik 1949., Kakanj 1965., Novi Travnik 1967., Bistrica 1970. Karizmu vršite u njezi bolesnika u bolnicama, i u katehezi mladeži po župama: Pećine 1958., Vitez 1964., Dolac 1968., Rankovići 1969.

Nakon Domovinskog rata (1992.-95.) zgrada sv. Josipa vraća se 1994., danas Katolički školski centar; zgrada samostana vraćena 2008.; na temeljima samostana Kraljice sv. Krunice u Tuzli 2001. gradi se KŠC. Oba su Školska centra u kojima i vi sestre djelujete, sa 2273 učenika i učenice, pod vodstvom Vrhbosanske nadbiskupije.⁸ U uvjetima nove demokracije i slobode, Provincija otvara kuće u Albaniji, šalje sestre u misije u Ugandu. Danas ste kao Družba Kćeri Božje ljubavi djelatne u 17 zemalja svijeta.

Kroz cijelo ovo razdoblje ima u Provinciji sestara koje rade i umiru na glasu svetosti. Neke kao krjeposnice, druge kao mučenice.

Među krjeposnicama, na primjer, s. Luka, Austrijanka, u 22. godini dolazi u Sarajevo, 1883., sedam je godina vratarica u Zavodu sv. Josipa, i u 29. godini pozvana na vrata nebeska, 1890. Poznata kao iskrena moliteljica, ponizna patni-

ca, moćna zagovornica. Grob joj na Betaniji, na Barama, posjećuju katolici, pravoslavnici, muslimani.⁹ Kako se o njoj nije poveo proces da je zovemo barem «službenicom Božjom», ne mogu se dovoljno načuditi.

Uzorne redovnice: s. Franciska Dušić, od 1929. u Sarajevu, provincijalka (1949.-58.), sa sjedištem u Zagrebu, preminula 1977.¹⁰ Majka Paula Licul, odgojiteljica u Sarajevu (1931.-54.), provincijalka u Zagrebu (1962.-71.), predstojnica u Sarajevu (1971.-80.), preminula u Zagrebu 1984.¹¹ S. Otilija Krämer, misionarka na Kosovu, preminula 1999.¹² I druge.

Među svjedokinjama krvljiu pet ih je već proglašeno blaženima i mučenicama: s. Jula, s. Berchmana, s. Krizina, s. Antonija i s. Bernardeta.¹³ Kao što se one mogu štovati svuda po svijetu ali samo u sestarskoj Družbi, a u nas spomendanski na području cijele BiH, tako Boga molimo i oče-kujemo da cijela Katolička Crkva što prije počne častiti kao kanonizirane ove širiteljice Božje ljubavi. Za to se hoće čudo da ga potvrdi Sveta Stolica. A čudo se ne će dogoditi, ako se ne će izmoliti. Eto naše zadaće i povlastice. Spominjemo također s. Danku, koja je ubijena 1996.¹⁴ Ona čeka otvorenje procesa.

Otvaramo ovu Jubilarnu godinu u Sarajevu, u ime Božje, poklikom Srca gore! Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našemu! Zahvalimo mu za sve milosti od utemeljenja, i zamolimo Presveto Trojstvo da nikada ne ponestane u sestara u srcu ljubavi, u glavi mudrosti, u tijelu potrebna zdravlja da žive, rade i rastu, i brojem i svjedočenjem, na slavu Božju, na čast Crkve i na dobro Družbe i svega puka u ovoj zemlji.

⁷ S. SLAVICA BULJAN, "Tamnovanje časnih sestara u zeničkom zatvoru" (razgovor sa s. Hubertom Ciglar), u: *U službi Crkve i na slavu Boga*, Zagreb, 2004., str. 275-282. Još su bile u zatvorima: s. Alojzija, s. Paulina, s. Filomena, s. Maristela i s. Ljiljana.

⁸ KŠC «Sv. Josip» Sarajevo Osnovna škola: 1129 (Hrvati 540; Srbi 49; Bošnjaci 199; Ostali 341).

KŠC Sarajevo, Srednja škola: 478 (Hrv. 264; Srb. 16; Boš. 150; Ost. 48).

KŠC «Sv. Franjo» Tuzla, Osnovna: 541 (Hrv. 290; Srb. 24; Boš. 146; Ost: 81).

KŠC Tuzla, Srednja: 179 (Hrv. 125; Srb. 5; Boš. 35; Ost. 14). Podatci iz vodstva KŠC, studeni 2017.

⁹ S. Alojzija Caratan, *Sestra Luka (1861.-1890.)*, Zagreb, 1990.; S. Slavica Buljan, *Dragulj Srca Isusova. Sestra Luka - duhovni cvijet Sarajeva*, Zagreb, 2010.

¹⁰ S. SLAVICA BULJAN, *Majka Franciska Dušić: kći Božje ljubavi*, Zagreb, 2015.

¹¹ L. KRMPOTIĆ, *Majka Paula Licul KBLj*, Mostar, 1998.

¹² S. M. SLAVICA BULJAN, *Velika sestra. Sestra Otilija - majka bolesnih i siromašnih na Kosovu*, Zagreb, 2009.

¹³ Ista, *Zavjet krvljui potpisani*, Zagreb, 1996. Drugo izdanje, 2010. Treće izdanje: 2011.

¹⁴ Ista, «Zaručnica „Raspete Ljubavi“», u: *U službi Crkve i na slavu Boga*, str. 65-68; S. Slavica Buljan - P. Jukić, *Sestra Danka svjedok vjere*, Zagreb, 2006.

VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR

SVETI VINKO - DIREKTOR "CARITASA"

Mostar, 27. rujna 2017. - Svečanim Euharistijskim slavlјjem, 27. rujna 2017. uvečer, u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve sestre su milosrdnice svečano proslavile sv. Vinko Paulskoga, utemeljitelja svoje Družbe, te 400. obljetnicu nastanka vinkovske karizme. Sveti Vinko bio je francuski svećenik, osnivač Družbe lazarista i Družbe sestara milosrdnice, koje su prisutne i djelatne u mnogim dijelovima Katoličke Crkve.

Na našim područjima Družba misionara - lazarista prisutna je samo u Zagrebu. A sestre milosrdnice djeluju u hrvatskom narodu već 172 godine. One su 5. rujna 1845. pozvane u Zagreb, a odatle 1871. godine prešle u Bosnu, točnije u Sarajevo, a 1872. godine i u Mostar.

Za ovu obljetnicu i svetkovinu mostarske su sestre pozvalе biskupa Ratka koji je predvodio sv. Misu, a koncelebrirala su šestorica svećenika iz Mostara.

Tijekom sv. Mise liturgijsko su pjevanje animirali don Niko Luburić, katedralni dirigent, i s. Matea Krešić, a biblijska su čitanja pročitale s. Alojzija Ramljak i s. Svjetlana Andabak, milosrdnice. Molitvu vjernika predmolila je volonterka iz katedrale Petra Brkić. Na Misi su se sestrama pridružili brojni vjernici i sestre drugih kongregacija koje djeluju u Mostaru.

Nakon sv. Mise sestre su se našle s uzvanicima u katedralnoj dvorani na čašćenju.

Prenosimo misli iz biskupove propovijedi:

SV. VINKO PAULSKI - UTEMELJITELJ "CARITASA"

Sveti Vinko rođen je 24. travnja **1581.** u Pouy u kod Dax-a, u Gaskonji, jugozapadna Francuska.

Iznimno talentiran, nije mogao ostati kod ovaca i krava te ga je **1595.**, dao upisati u franevački kolegij njegov otac koji je od njega očekivao dobar urod da u materijalnom smislu poveća obiteljsko blagostanje. Ali Bog je drukčije računao i križao zemaljske računice. Čovjek snuje, a Bog određuje. Ubrzo je odatle, zauzimanjem jednoga dobrotvora, premješten u Toulouse na sveučilište gdje se učenjem i stegom pripremao za svećeništvo.

U dobi od 19 godina, **1600.**, 23. rujna, zaređen je za svećenika, kada inače drugi kandidati

tek maturiraju. Bio je najprije svjetovni svećenik a potom član Družbe Presvetoga Sakramenta.

Godine **1604.**, završio je teološke studije s doktoratom u Tuluzu. A **1623.** postigao je doktorat i iz crkvenoga prava na sveučilištu u Parizu. Nije mu nedostajalo ni školske pameti ni praktične stručnosti.

Godine **1605.-1607.** zarobili su ga turski gušari na Sredozemlju i odveli u sjevernu Afriku, u Tunis, gdje su ga prodali nekomu muslimanskom gospodaru. Bio je tri puta preprodavan. Tu je obratio svoga trećega gospodara, nekoga fratra otpadnika koji se opet vratio na kršćanstvo te s njime pobjegao u Francusku.

1607.-1608. proveo je u Rimu zajedno s tim kolegom fratom.

Od **1612.** župnik je u prigradskoj pariškoj župi Clichy. Živio je i kapelanova u visokom društvu vladara i vladarica ovoga svijeta kao savjetnik, is-povjednik, propovjednik. On je već upoznao dva sloja društva: bogate kojima ništa nije nedostajalo, pa su mislili da su im vrata raja širom rastvorena, i siromahe koji su bili uvjereni da im je zbog jadnoga moralnoga i materijalnoga stanja i raj zaključan. Njegovo je bitno polje djelovanja konkretna pomoć bolesnima, siromasima, napuštenoj djeci, zarobljenicima, a posebno duhovna pomoć svima. Njima se posve posvetio i tako postigao svetost. A bogataši su mu pomagali da uzdržava sirotinju.

Don Vinko je poznat po tome što je osnivao male zajednice milosrđa, zvane "caritas" = charité = agape = milosrdna ljubav. Takav prvi caritas osnovao je **1617.** eto prije 400 godina, i tu ustanovu povjerio djevojkama i gospođama koje je nazvao «Služavka-ma siromaha». Ne samo caritas, nego je u službu siromaha uključio i propovijedi, pouke, kateheze iz kojih su se tijekom vremena razvile duhovne vježbe i glasovite «konferencije utorkom». Caritas jest ljubav ljudi prema Bogu i međusobno među ljudima ali s pomoću Boga. U svoju je duhovnost vlč. Vinko uključio humanizam sv. Franje Saleškoga, koji je Vinku bio duhovni vođa, i pokornički vid sv. Ignacija Lojolskoga. «Kada napuštate molitvu da njegujete bolesnike, napuštate Boga da služite Bogu.» Što budeš, služavko, imala više vremena za Boga, to ćeš imati i više vremena za siromahe!

Tijekom vremena osnovao je dvije velike redovničke družbe:

Muški red: Kongregaciju misije ili Lazariste: u Parizu **1625.**, a odobrenje iz Rima **1632.** Zadaća im je vanjske misije. U Africi, na primjer. Tako je prvi misionar lazarište svećenik otišao na Madagaskar **1648.** da oslobađa robe. U Vinkovo vrijeme lazarišti su se toliko profilirali i potvrdili da je pariška vlada tražila listu njegovih kandidata za biskupe, a u godini njegove smrti, 1660., 12 bogoslovia, koje su se osnivale prema tridentskoj reformi od prije stotinu godina, imale su rektore lazarište.

Danas, **2017.**, generalna im je uprava u Rimu. Imaju 508 redovničkih kuća s oko 3582 člana uključujući novake (svećenikâ: 2953). U Hrvatsku su došli iz Slovenije **1958.** Danas ima 6 svećenika,

2 brata laika i 2 bogoslova. Imaju župu u Vrapču kod Zagreba i brinu se za Psihijatrijsku bolnicu.

Ženski red osnovan je, u suradnji sa sv. Lujzom Marillac (**1591.-1660.**), godine **1633.**, a Sveta ga Stolica odobrila **1668.**: "Gospode milosrdnice" koje se tijekom vremena preimenuju u "Kćeri milosrdnice" - Društvo apostolskoga života - kojih danas ima oko 15.500 u 1858 kuća i u "Sestre milosrdnice" koje danas žive u 12 nezavisnih generalnih kuća i ima 550 redovničkih zajednica sa 2867 članica:

Zagreb: 99 kuća i 706 članica.¹ U Mostaru su već 145 godina, od 1872. i danas imaju pet kuća u Hercegovini: u Mostaru dvije, u Ljubuškom, Tomislavgradu, i u Stocu gdje su neki dan proslavile zlatni jubilej djelovanja u župi.

Vinko je preminuo u Parizu, na današnji dan, **27. rujna 1660.** u dijamantnoj godini svoga svećeništva i 79. godini života. Njegovo tijelo počiva u pariškoj crkvi otaca lazarišta u kapelici koja se po njemu i zove: sv. Vinko.

Beatificiran je **1729.**, a kanoniziran 8 godina poslije **1737.** - prije 280 godina.

Njegov je humanizam/čovjekoljublje kristocentričan. On u čovjeku, u svakom čovjeku, vidi sliku Isusa Krista, patnika. I želi da se Isusova slika jasno razabire na licu čovjekovu. Pri tom se služio malom metodom da se najprije pokrene krjepost ili suzbije porok, zatim da se iznesu motivi radi pokretanja te krjeposti ili suzbijanja toga poroka, i da se uporabe sredstva kako bi se postigao cilj, vječni cilj.

E kada bismo danas imali jednoga sv. Vinka Paulskoga koji bi posredovao i prenosio one milijarde dolara i eura od onih nekoliko milijuna prebogatih milijardera u korist onim milijardama osušenih siromaha i bez novca i bez novčanika na svijetu! Pa da se barem мало izravna ljestvica između presiromašnih i prebogatih, a ovako: 20% bogatuna drži 80% zemlje, a 80% posto siromašnih drži 20% zemlje!

Sestrama milosrdnicama srdačne čestitke za njihovu svetkovinu sv. Vinka Paulskoga: neka ih on kod Boga preporučuje;

za 400. obljetnicu pojave prvih "caritasa" koje je 1617. godine počeo osnivati sv. Vinko;

i za sestarsku 145. obljetnicu djelovanja u Hercegovini! Posvetile se u onome u čemu djeluju u korist siromaha, bolesnih, nemoćnih, starih.

¹ U ostalim mjestima: Novara: 33 kuće - 201 članica; Mechelen-Brussel: 60 - 276; Freiburg Br.: 7 - 148; Fulda: 17 - 126; Halifax-Yarmouth: 123 - 326; Hildesheim: 16 - 130; Innsbruck: 26 - 325; Mainz: 1 - 38; Mallorca: 26 - 173; Paderborn: 10 - 229; Beč: 9 - 189.

JERONIM JE NAŠAO BLAGO

Skopaljska Gračanica, 30. rujna 2017. - U dogovoru s kardinalom Vinkom, vrhbosanskim nadbiskupom, braća Ivoši, don Tadija župnik, i brat mu don Ilija, pomoćnik, u župi Gračanici kod Bugojna pozvali biskupa Ratka iz Mostara da predvodi Misno slavlje za svetkovinu svetoga Jeronima, drugoga zaštitnika župe, 30. rujna 2017. Za oltarom se našlo petnaest svećenika iz susjednih župa, u crkvi punoj vjernika. I na koru. Imma dosta i djece. U župi je ove godine upisano u prvi razred sedamnaestero djece. Božji blagoslov. Biskup je najprije srdačno pozdravio Gospodina Isusa Krista koji s oltarskoga mozaika dominira ne samo svetištem nego i cijelom crkvom. Uz Isusa je Gospa sa svojim prečistim Srcem, prva Patrona župe, i sv. Jeronim sa svojom Biblijom - Vulgatom i legendarnim Lavom. Crkva je ukrašena vitrajima apostola, evanđelista i hrvatskih svetaca. Župnik se don Tadija pobrinuo da se u prozorske vitraje ucrtaju zaštitnici i zaštitnice svih župa u bugojanskom dekanatu. Više jedinstveno nego rijetko.

U propovijedi biskup je govorio o dvjema Isusovim kratkim a bogatim prispopobama koje se čitaju u Evanđelju na Svečev blagdan:

1 - Skriveno blago. *Kraljevstvo je nebesko kao kad je blago skriveno na njivi: čovjek ga pronađe, sakrije, sav radostan ode, proda sve što ima i kupi tu njivu* (Mt 13,44). Godine 1876. neki su radnici, kopajući zemljiste za cestu u današnjem Libanonu, naišli na više bakrenih lonaca čistih zlatnika. Iznenadenju nije bilo kraja. Radnici su htjeli zadržati zlatnike za sebe. Ali kako ih je bilo više, nastale su svađe koliko će komu pripasti pa je intervenirala mjesna vlast: radnike «pomirila», a čupove zlatnika prigrabila sebi! Zlatnici su bili s glavama Aleksandra Velikoga i njegova oca Filipa II. Makedonskoga. Veliko otkriće i veliko blago. Koliko vrijede dvotisučjetni zlatnici, toliko vrijede što su Aleksandrovi i Filipovi! Aleksandar je živio svega 33 godine, od 356. do 323. prije Krista. Jedan od najvećih vojskovođa na svijetu. U 13 godina ratovanja, kažu, osvojio je 13 carstava i kraljevstava. Kraljevi pred njim padali ko jesenske kruške. Umro je od malarije. Bocnuo ga mali komarac! Eto ti veličine ovoga svijeta!

Dogadjaj iz Isusove priče. Neki seljak kopao na njivi u svoga susjeda i pronašao čup. Odškrinuo i samo primjetio da se sjaji zlato. Odmah zatvorio, zatrpaо zemljom i zapamtio gdje je ostalo. Pozdra-

vio se sa susjedom i otišao kući. Prodao sve što je imao da kupi onu njivu. Ovaj radnik mogao je vlasniku otkriti da ima čup u njivi. Bilo bi to pošteno od njega. Ali on je smatrao da može kupiti cijelu njivu, pa tako i vlasništvo čupa prelazi na njega.

Značenje prispopobe. Čovjek je naišao na neprocjenjivo blago mučeći se u svome dnevnom poslu. Radnik nailazi na radost i na nagradu u svome radu, jer u svakom poslu ima blaga koje donosi zadovoljstvo: i u školi, i u igri, i u kuhinji, i na župi, i u kući, i na njivi. Bez rada nema blaga, pa ni onoga nebeskoga. A kako čovjek zna procijeniti blago na ovome svijetu pa ga se zakonito domoći, morao bi kudikamo bolje znati kako se pošteno domoći blaga na nebesima, pa makar sve prodao i siromasima dao da podje kamo mu Isus kazuje osvajajući Kraljevstvo Božje. Svijet ga može proglašiti ludim, ali on je mudar u očima Božjim. I to je prava procjena i vrijednost. Ona vječna, neumanjiva i neizgubiva.

2 - Dragulji ili biseri. *Nadalje, kraljevstvo je nebesko kao kad trgovac traga za lijepim biserjem: pronađe jedan dragocjeni biser, ode, rasproda sve što ima i kupi ga* (Mt 13,45-46), veli Isus u drugoj prispopobi.

Dragulj služi za dar, za ukras. Dosta ga je držati u rukama, na prstenjaku, u kruni na glavi. Trgovci tragaju za biserjem po svijetu, trguju, kupuju, preprodaju. Idu do krajeva zemlje da bi pronašli dragu kamenje. Koliko samo u svemu tome ima troška i žrtve, a sve tako propadljivo! Kada moraš pasti u zemlju, sve moraš ostaviti na zemlji. Dragulj se obično uzima za zaručničko prstenje ili za kraljičinu krunu. Godinama se uči zanat brušenja dijamantata, a za samo brušenje traži se puno vremena, strpljivosti i stručnosti.

Značenje prispopobe. Isus uzima te trgovacke tragače za draguljima kao uzor u traženju i dostizanju pravoga bisera, Kraljevstva Božjega. U prethodnoj usporedbi čovjek kopa na njivi i **slučajno nađe** na čupove blaga. Ovdje je u ovoj prispopobi malo drukčije. Ovdje se čovjek namjerno uputio u svijet da **traži dragulje**. Traža za njima godinama. I upravo to Isus uzima za prispopobu. Kao što trgovac svjesno i hotimično ide u potragu za pravim biserom da ga se domogne, koliko ga god platio, tako bismo i mi morali tragati, svjesno, slobodno i namjerno, za Kraljevstvom Božjim koje vječno traje i neuništivo je. Za

nj se isplati sve prodati da bi ga se steklo. Ono vrijedi u sebi. Ono je život, Božji život, blaženstvo, milost na milost, radost na radost.

Čovjek mora ostaviti sve materijalno, ovozemaljsko, da bi mogao postići skriveno blago i kupiti ponuđeno biserje. Eto tako je i s Kraljevstvom Božnjim. Ono zaslužuje naše najveće napore i žrtve, naša odreknuća i nošenje svakodnevna križa, jer sve blago i biserje ovoga svijeta nije ništa prema jednomu trenutku Očeve slave u nebesima.

Sveti Jeronim (347.-419.) iz dalmatinsko-pannonskoga Stridona napustio je sve ovozemaljsko: i blago domovine, i biserje Rima, i uglednu službu Papina tajništva, i draguljastu budućnost koja mu

se ukazivala, i u nekoj betlehemskoj pećini dao se na proučavanje Svetoga Pisma u kojem je Isus Krist najveće živo bogatstvo, pun Milosti i Ištine. Tko pozna Bibliju, pozna Krista, Spasitelja i Ot-kupitelja, govorio je Jeronim. On je toliko je Sveti Pismo volio, prevodio i tumačio da je - makar izgubio dragocjeni očinji vid pri onoj svijeći uljanici - postao *doctor maximus in rebus biblicis* - ponajveći crkveni učitelj u biblijskim znanostima, i to ne samo svoga vremena. U toj nam ljubavi prema proučavanju Božje riječi može biti i učitelj i primjer i pomoći kako se Sveti Pismo voli, tumači i primjenjuje na život. Kako treba voljeti i žrtvovati se za Krista koji je sadržaj Svetoga Pisma.

SV. MALA TEREZIJA I ČASNI SLUGA BOŽJI PETAR

Bistrica kod Uskoplja, 30. rujna 2017. - Na poziv vlč. don Mate Križanca, župnika u Bistrici kod Uskoplja, biskup iz Mostara Ratko Perić slavio je sv. Misu 30. rujna 2017., na uočnicu sv. Male Terezije, naslovnice župne crkve i zaštitnice bistročke župe. U propovijedi biskup je povukao paralelu između francuske obitelji sv. Male Te-

rezije i hrvatske obitelji Časnoga sluge Božjega Petra Barbarića, hercegovačkoga sjemeništarca u Travničkom sjemeništu. Evo nekih usporednih obiteljskih događaja, o kojima je biskup podrobniјe govorio brojnim vjernicima koji su se okupili trećega dana trodnevnice u čast sv. Terezije od Djeteta Isusa u bistričkoj crkvi.

	Sv. Mala Terezija	Časni Sluga Božji Petar Barbarić
1.	Obitelj oca Louisa i majke Azelije Martin vjenčali su se 1858.	Obitelj oca Ante i majke Kate Barbarić vjenčali se 1860.
2.	Sveta Mala Terezija rođena je 1873. godine u Alenconu.	Časni Sluga Božji Petar Barbarić rođen je 1874. u Klobuku.
3.	Roditelji su imali devetero djece: sedam kćeriju i dva sina.	Ante i Kata imali su devetero djece: pet sinova i četiri kćeri.
4.	U obitelji umrlo ih je četvero djece u djetinjoj dobi: dvije kćeri i dva sina.	U obitelji Barbarić umrle su tri kćeri u djetinjoj dobi: Iva, Ruža i Jela.
5.	Terezija je u karmelskom samostanu u Lisieuxu provela devet godina, od 9. travnja 1888. do 30. rujna 1897.	Petar je u travničkom sjemeništu proveo osam godina , od 27. kolovoza 1889. do 15. travnja 1897.
6.	Terezija je svega svoga vijeka bila boležljiva.	Petar je svega svoga vijeka bio boležljiv.
7.	Terezija je umrla od sušice u 24. godini života u samostanu u Lisieuxu, 1897.	Petar je umro od sušice u 23. godini života u sjemeništu, 1897.
8.	Iz obitelji je svih pet sestara otišlo u redovnice: četiri su postale karmeličanke i jedna benediktinka.	Iz obitelji dva duhovna zvanja: fra Marko i Petar mostarski sjemeništarac zatim isusovac.
9.	Iz obitelji već troje svetih: kći 1925. i roditelji 2015. , a kćeri Leoni benediktinki otvoren proces za beatifikaciju 2015. godine.	Iz obitelji sin Petar proglašen je 2015. Časnim slugom Božnjim, fra Marko ubijen na Širom Brijegu, 1945., svjedok vjere.
10.	U svakodnevnom poslu Terezija postigla svetost.	U svakodnevnom poslu i učenju Petar postigao glas svetosti.

RELIGIOZNI PRIZORI UZ PRVI PETAK VELIKE DEVETNICE

Studenci, 6. listopada 2017. - Velečasni don Ivan Štironja, župnik i ravnatelj Svetišta Srca Isusova u Studencima, osim zauzeta promicanja pučke pobožnosti Devet prvih petaka, uvodi i dodatan sat religioznih prizora koji pridonose doživljajnjem shvaćanju muke i patnje Isusova Velikoga petka i uopće pokorničkoga petka u Crkvi. Tako je na Prvi petak, 6. listopada 2017., nakon večernje sv. Mise, koju je predvodio biskup Ratko u župnoj crkvi Srca Isusova, priredio prikladnu religioznu predstavu. Najprije je sam obrazložio program večeri, pozdravio okupljene svećenike i vjernike s biskupom, te dao riječ voditelju Anti Benderu, ravn-

telju Betanije iz Čapljine. Ovaj je pozvao skupinu mladića koji su uveli u program pjesmom "Klekni, klekni pod raspelom". Potom je Josip Radoš, kandidat za đakonat, koji provodi Pastoralnu godinu u Studencima, prikazao biskupovu ovogodišnju knjigu "Sjeti me kada u raj dođeš!" Slijedila je ženska pjevačka skupina iz župe otpjevavši pjesmu "Kao Marija". Biskup je govorio o sudionicima Prvoga Velikoga petka, o čemu ima podosta stranica i u samoj knjizi. Na kraju su obje skupine otpjevale pjesmu "O, Spase roda ljudskoga", pod vodstvom župnika don Ivana.

Biskupov osrvrt:

SUDIONICI U ISUSOVU PROCESU

Navodimo samo neke osobe koje su upletene u Isusov proces i suđenje. To su uglavnom sudionici, krivci ili sukrivci, svojom voljom ili službom, kojima je zajedničko to što nisu bili zabrinuti da o tome ovisi i njihov zemaljski svršetak i nebeski život. Svima nam se pojaviti pred sudištem Kristovim (2 Kor 5,10), ali prije toga svima nam se opredijeliti prema Kristu: ili ga svim srcem svojim ljubiti ili ga na smrt osudit! Ovi sudionici procesa rade mimo i protiv Božjega zakona o istini i pravdi, uvjereni da ne će umrijeti i da nema života nakon smrti, pogotovo da nema nikakve posmrtnne presude zbog ovozemna nepravedna i neistinita suđenja drugomu, posebno Isusu Kristu, Božjoj Pravdi i Božjoj Istini.

1. - Juda - gramzljivac ili škrtač. Isusov učenik, apostol, izabran kao i druga Jedanaestorica da bude s njim i da ih šalje propovijedati Radosnu vijest spasenja, i ujedno bolesne liječiti, bijednima pomagati, grješnima praštati.

- Judi se ne sviđa ništa od toga što Isus radosno navješćuje. Juda ima svoj škrtački plan i sebičan program. On bi želio pod svoj mračni sebeljubni projekt staviti i saviti samoga Isusa: *Svjetlo od Svjetla, pravoga Boga od pravoga Boga*. Ali Isus se ne da saviti. Nego je više puta Judu upozorio: «Nisam li ja vas Dvanaestoricu izabrao? A ipak, jedan je od vas đavao. Govoraše to za Judu, sina Šimuna Iškariotskoga, jednoga od Dvanaestorice....» (Iv 6,70-71). Sotona se u njemu zalegao, vraški igra

nečasnu kombinaciju i ne će da se osloboди đavlja. Juda ide prodati Isusa a da ga nitko nije prethodno ni «kupovao». «Meni novac u džep, a Isus, ako je Bog, neka se spašava kako zna», kao da je upravo tako mislio. I kada je uvidio što je učinio, onda mu savjest provali u svemu rasponu svomu: «Sagriješih predavši krv nedužnu» (Mt 27,3). I potegnu što možda nikada nije ni slutio: počini samoubojstvo. Apostol pa apostata; umjesto Kristov, on Antikristov; bogoubojica pa samoubojica. Izabran da prenosi vječni život drugima, da ga prenosi u izobilju, a on sebi oduzeo zemaljski život! Dokle ga je dovela njegova novčana pohlepna računica! Preračunao se! Tko bi želio tako završiti? Možda je on onaj za kojega Isus reče: «Ali jao čovjeku onomu koji predaje Sina Čovječjega. Tomu bi čovjeku bolje bilo da se ni rodio nije» (Mt 26,24). Tješimo se Isusovom rečenicom s križa, kojom je i Juda bio obuhvaćen: «Oče, oprosti im jer ne znaju što čine!» (Lk 23,24).

2 - Poncije Pilat - oholica umišljeni. Rimski upravitelj u Judeji i Samariji od 26. do 36. godine poslije Krista; namjesnik cara Tiberija a ne legat Rimskoga senata. Pobio velik broj galilejskih hodočasnika u Hramu (Lk 13,1) zbog vodovoda za koji je Pilat tražio hramske novac da uvede vodu i u svoj stan. Osudio Isusa protiv osnovne ljudske i Božje pravde. Otišao u Rim da se opravda pred carem zbog pokolja ljudi u Samariji. Prema nekim predajama i on je počinio samoubojstvo;

prema drugima protjeran u Galiju - Francusku i za trag mu se ne zna. Spominjemo ga u Vjerovanju, ne da u njega vjerujemo kao u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu, nego kao upraviteљa koji je Isusa mučio i ubio. Mučen pod Poncijem Pilatom.

- Eto kako je završio. I on se preračunao. Ne zna što je istina. Uzvрpoljio se na suđenju Isusu. Ivan svjedok navodi da je Pilat izlazio i ulazio u sudnicu sedam puta.¹ Da ti nepravedno sudiš i osudiš i ubiješ Isusa, i da mirno živiš i mirno umreš? I da te povijest spominje kao velikana?

3 - Herod Antipa - bludnik. Neokrunjeni kralj, točnije četverovlasnik Galileje i Pereje. Ubio je Ivana Krstitelja na svoj rođendan da udovolji svojoj preljubnici Herodijadi, koju je preljubnički oteo bratu Filipu u Rimu i dovukao u Tiberijadu, a vlastitu zakonitu ženu potjerao njezinu ocu kralju Areti. Pilat je Isusa poslao Herodu koji se tih dana našao u Jeruzalemu za Pashu. Herod je Isusa ruglu izvrgavao, do boli ismijavao, s njim komedijao, i vratio ga Pilatu.

- Herod je završio svoje "kraljevanje" 39. godine tako da su mu oduzeta sva imanja i pokrajine kojima je upravljao i prognan je u Galiju. Ali izlazeći iz kuće, po naredbi brata mu Heroda Agripe, ubio ga je jedan rimski general. Eto tako završava onaj koji Krista izruguje, a Krstitelju glavu odrubljuje. Tko se mača laća...

4 - Kajfa - zavidnik. Veliki svećenik saducejske sljedbe od 18. do 36. godine poslije Krista. Veliki je svećenik bio biran svake godine po odredbi rimske vlasti. A Kajfa se 18 uzastopnih puta popeo na velikosvećeničko postolje. Možeš misliti kakvim se mitima i korupcijama običavao toga svećeništva dočepati. On je prvi tražio raspeće Isusovo, jer Židovi nisu smjeli ubiti nikoga bez odobrenja car-skoga namjesnika. "Znao je, doista, da ga predadoše iz zavisti" (Mt 27,17). Zavidni velesvećenici što je Isus okupio oko sebe četu apostola, što propovijeda masama koje za njim grnu, što liječi bolesne, uskrisuje mrtve, što prašta "neoprostivim" bludnicama i carinicima... Kajfa do koju godinu nakon Isusove smrti i uskrsnuća silazi s povijesne scene, nestaje u crnom mraku tamne noći. Nađen je jedan grob na jugu Jeruzalema 1990. s natpisom Kajf. Ako je njegov, eto bio je povijesna osoba -

ovo onima koji i to niječu. Ne znamo kako je završio, osim da je položen u grob da čeka uskrsnuće u koje kao saducej nije ni vjerovao!

- Bi li ti volio završiti u miru s Bogom, u miru s drugima, doći na sud Božji bez dugova i utega? Obavi sakramentnu pobožnost devet prvih petaka s ispovijeđu i pričešću da ti Srce Isusovo pomogne na dan smrti. I, inače, ispovijedaj se redovito!

5 - Baraba - srditi ubojica. Pojam za najgorega čovjeka. To je bezočnik, drznik, zlobnik i razbojničar; nevaljalac i prostak; vucibatina, skitnica i propalica; mutikaša i raspikuća; dvoličnjak i pokvarenjak; hulja, huligan, prevarant, lopov i bandit; izrod i gad koji je razmijenjen za pravednoga Isusa prigodom pashalne amnestije ili pomilovanja. Nije moglo biti većega poniženja za Isusa. Prikazan kao revolucionar i čovjekoubojica, pušten iz zatvora iako je osuđen na raspeće, a na križ poslan Isus. Isus je umro umjesto Barabe, za Barabu. Baraba se vratio u svoj svijet i vjerojatno je i dalje silovao i klao, ubijao i krao, palio i žario. A onda kako živio, tako i završio.

- Bi li ti, vjerniče, volio čestito završiti ovaj život? - Bih. Drži se Božjih uputa. Ispovijedaj se redovito. Obavljaj u slavu Srca Isusova ne samo devet prvih petaka skrušeno i savjesno, nego devet puta devet prvih petaka, uvijek, da ti se Isus smiluje i da imaš mogućnosti kajanja i na času smrti, da ti dođe svećenik i ispovjedi te, pričesti i pouči. I tebe i svakoga od nas.

6 - Gizma - siledžija. Jedan od dvojice razbojnika koji su razapeti zajedno s Isusom. Gizma je izvan kontrole i izvan pameti. Najprije se obraća Isusu i pogrđuje ga: «Nisi li ti Krist? Spasi sebe i nas!» A Isus upravo to čini, s križa svima nudi oproštenje: Oče, oprosti im jer ne znaju što čine! Gizma samo prigovara, psuje i pogrđuje, i ne zna što čini. Ne obraća se duhom. Ne traži oproštenja svim srcem svojim. Ne prizna se grješnikom. I nije ga briga u kakvu će vječnost dopasti: mračnu ili sjajnu, prokletu ili blaženu. Strašna tragedija u očima ljudskim. Tajna sitne ljudske slobode i tajna neizmjerne Božje slobode!

- Ne dao Bog ikomu da završi život kao Gizma!

7 - Dizma - raskajanik. Kada su na Veliki petak bili razapeti, obojica zlikovaca, nije bilo razlike između njih: «Tako ga vrijeđahu i s njim

¹ Iv 18,29: Pilat tada **izide** pred njih; 18,33: Na to Pilat **uđe opet** u dvoru; 18,39: Rekavši to, **opet izide** pred Židove; 19,1: Tada dakle, Pilat *[ude i odluci]* izbičeva[ti] Isusa; 19,4: A Pilat **ponovo izide** i reče im; 19,8: Kad je Pilat čuo te riječi, još se većma prestraši, pa **ponovo uđe** u dvor; 19,13: Stoga Pilat, čuvši te riječi, **izvede Isusa** i posadi na sudačku stolicu; 19,19: A *[ude]* i napisa Pilat natpis te *[izide]* i postavi ga na križ.

raspeti razbojnici» (Mt 27,44). Jednako ponavlja i evangelist Marko (15,32). Međutim, tijekom dana, pet prije dvanaest, došlo je do «prijelomne vijesti», koju je zabilježio sv. Luka: «Jedan ga je od obješenih zločinaca pogrdavao: ‹Nisi li ti Krist? Spasi sebe i nas!› A drugi ovoga prekoravaše: ‹Zar se ne bojiš Boga ni ti, koji si pod istom osudom? Ali mi po pravdi jer primamo što smo djelima zaslužili, a on - on ništa opako ne učini.› Onda reče: ‹Isuse, sjeti me se kada dođeš u kraljevstvo svoje.› A on će mu: ‹Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju!›» (Lk 23,39-43). Upravo je iz ovoga dramatična odlomka i preokreta uzet naslov za ovu knjigu. Naslov i sadržaj: muka i uskrsnuće; vaj i raj! Naslov izgovoren od raspeta i raskajana zločinca Isusu: *Sjeti me se kada u raj dođeš!* Čovjek se u svome kajanju otkrčio od križne daske i

protegnuo se prema Isusu koliko je mogao - pogledaj sliku! - vapijući za njegovim Kraljevstvom. A i Isus se okrenuo koliko se na križu mogao okrenuti - pogledaj sliku! i odgovara raskajanim razbojniku: *U raju ćeš danas sa mnom biti!* Rečenice koje povezuju ljudsku grješnost i božansku milosrdnost, zemaljsku nedaću/muku i nebesku diku, osovjetsko mučeništvo i rajska blaženstvo. Veličanstvenih li riječi s razbojnikovih usana i beskrajno veličanstvenijih iz Isusova srca. To je vrhunski vidljivi plod Isusove muke na križu. To je Evangelje, Kraljevstvo Božje. To je grješnikov zov i Otkupiteljev odgovor. Vapijuća ljudska bijeda i hrđa i obilna milost Božjega dara milosrđa. Dizma je isplivao iz potopa ljudskoga grijeha samo zato jer se iskreno pokajao i od Isusa milost želio. Dizma je protegnut na uskrsnuće tijela.

O, DOĐI STVORČE DUŠE SVET!

Mostar, 11. listopada 2017. - *Nije još pravo ni zaživjela praksa zazivne Mise Duha Svetoga u početku akademske godine u ovih 40 godina sveučilišnoga života u Mostaru. Već nekoliko godina Uprava Sveučilišta daje slobodno u zakazan dan - ove 2017. godine u srijedu, 11. listopada - od 12.00 nadalje, pa tko želi u katedralu na sv. Misu, dobro je došao. Ostali odlaze u sveučilišnu biblioteku, drugi na polaganje ispita prenesenih s lipnja u listopad, treći na konzultacije s profesorima za izbor diplomskoga rada, četvrti na upis još jednoga izbornog predmeta itd. U katedrali se ovaj put, uz nekoliko profesora, našla koja stotina od njih 15 tisuća studenata. Pjevalo je, na hrvatskom i latinskom, Mješoviti zbor Studija glazbene umjetnosti Fakulteta prirodno matematičkih i odgojnih znanosti i studenti Solo pjevanja pod vodstvom prof. mr. art. Katje Krolo - Šarac.*

Svetu je Misu predvodio biskup Ratko Perić i održao prigodan nagovor, koji ovdje prenosimo.

Poštovani profesori i dragi sveučilištarci!

Da povežemo Sveučilište i religiju, poslužimo se primjerom jednoga znanstvenika s njegovom "religioznošću".

Albert Einstein (Ulm, 1879.- Princeton, 1955), njemački Židov, odriče se njemačkoga državljanstva 1896., naturalizirani Švicarac od 1901. pa opet njemački državljanin od 1914. do 1933., i Amerikanac od 1940. Fizičar, matematičar, filozof. Smatraju ga jednim od najznamenitijih znanstvenika XX. stoljeća.

Školovanje. Kao dječak pohađa katoličku školu. U gimnaziji ima okapanja s profesorima, i nema uvijek dobrih ocjena. Ne uspijeva položiti klasifikacijski ispit na Politehnici u Zürichu 1895. Mora studirati dodatnu godinu da bi se upisao, 1896. Diplomirao 1900. Doktorirao 1905.

Bračno stanje: Godine 1896. na Politehnici upoznaje Milevu Marić (Novi Sad, 1875.- Zürich, 1948.), Srpskinju, studenticu. Najprije razmjenjuju teme iz matematike i fizike dok nisu prešli i na fizičku ljubav. Ona mu rađa izvanbračnu kćer Lieserl u Novom Sadu 1902., koja se posljednji put spominje u rujnu 1903. Pretpostavlja se da je dana nekomu na posvojenje. On je nije nikada ni bio. S Milevom se civilno ženi te 1903. Od nje ima Hansa (1904.-1973.) i Edwarda (1910.-1965.), koji su 1913. kršteni u Novom Sadu u pravoslavnoj crkvi. Edward poboljšava, a od 1930. do 1965. lijeći se više po psihijatrijskim bolnicama nego kod kuće. Od Mileve se Albert razdvaja 1914., razvodi 1919. i ženi se Elsom Einstein, koja mu dovodi tri kćeri-pastorke iz prvoga braka, i s kojom je u dvostruku rodbinstvu: majke im rođene sestre, a očevi prvi rođaci. S njom je u braku do njezine smrti 1936. Nisu imali djece. Godine 1921. prima Nobelovu nagradu u vrijednosti od milijun i 400 tisuća dolara. Novac djelomično ulazi u obiteljske svrhe, u školovanje Hansa i u liječenje Edwarda, a ponajviše investira u Njemačkoj i Americi, gdje u općoj ekonomskoj krizi

1929.-1933. puno toga inflacijom propada. Miljeva mu je mogla dizati novac od kamata, ne od glavnice, za uzdržavanje sinova.

Znanost. Godine 1905. u sedam mjeseci objavljuje šest znanstvenih članaka, među kojima i svoju doktorsku radnju, zatim daljnji razvoj te radnje, kao i članak o posebnoj relativnosti (s famoznom formulom $E=mc^2$, tj. energija je jednaka umnošku mase i kvadrata brzine). Iz Švicarske se premješta u Prag, 1911., odakle 1914. prelazi u Berlin gdje ostaje do 1933. Godine 1915. predlaže relativističku teoriju o gravitaciji s opisom prostora - vremena u četiri dimenzije. Teorija se tada u znanstvenom svijetu ne prihvata jer se temelji samo na matematici i čistom rezoniranju bez eksperimenata. Glasovit zbog svoje teorije relativnosti, i posebne i opće. Godine 1921. prima Nobelovu medalju jer je pridonio teorijskoj fizici, napose zbog otkrića zakona o fotoelektričnu učinku. Godine 1933. Hitler dolazi na vlast, a Einstein se zastalno iseljuje u Ameriku, gdje umire od unutrašnjeg izljeva krvi, 1955.

Kloniranje. Einstein je oporučno odredio da mu se, nakon smrti, tijelo spali - i spaljeno je, a pepeo razbacana nepoznatu mjestu - i razbacano je. Ali mu je nekoliko sati nakon preminuća, u bolnici u Princetonu u SAD-u, mozak ukraden i na vagi težio 1230 grama. Thomas Harvey, koji prigodom obdukcije nedopušteno vadi mozak radi medicinskog istraživanja, otpušten je s posla, ali doskora zadobiva dopuštenje Einsteinove obitelji da zadrži mozak u znanstvena ispitivanja. Ne zna se pod kojim uvjetima. Harvey nosi Einsteinov mozak na novu službu u Pensilvaniju, gdje ga reže u 240 komadića koji se čuvaju u nekoj tekućini i djelomično je izložen proučavanju, od 1978. godine. Razne doktoralne studije o Einsteinovu mozgu različito kombiniraju i sve jedna drugu korigira i demantira. Oni svi o Einsteinovu moždanom "ražnju", a genijalni "zec" ko zec! Jedno je mozak, drugo je razum. Valja pričekati dok se te teorije oko mozga smire i međusobno pomire. Da se može klonirati ljudski mozak i iz moždanih stanica proizvesti novo istovjetno biće, kao što još ne može, a i nemoralno je, onda bi se to učinilo među prvima s mozgom Alberta Einsteina. I da se Einsteinov mozak može klonirati i tako reproducirati Einsteina, kažu da bi tomu dupliranu Einsteina u trenutku kloniranja bilo 76 godina, koliko mu ih je bilo kada je umro. I vjerojatno bi prešle bolesti sa staroga Einsteina na novoga. I da se iz njegova mozga može klonirati novi Einstein, ne bi se uopće klonirala njegova genijalna intuicija fizike

i znanje matematike, nego bi mozak pošao s čiste nule, od prve minute. Taj bi klonirani 76-godišnji Einstein opet pohađao osnovnu školu, učio tablicu množenja, logaritme, diferencijalni račun, teoriju relativnosti i fotone na kojima je stari Einstein zaslužio Nobelovu nagradu 1921. Ne isplati se, dakle, kloniranje, jer se duh ionako ne može klonirati. Dodajmo da se mozak, taj najčudesniji organ u ljudskom organizmu, ne može ne samo klonirati, nego ni presaditi, prema sadašnjem stupnju znanosti! A neki razumni znanstvenici kažu da će se ljudski mozak istraživati do Sudnjega dana. Amerika svake godine iz proračuna izdvajaju 10 milijuna dolara na prouku samo mozga.

Priroda i Biblija. Einstein tvrdi da nije pripadao hebrejskoj religiji, nego hebrejskom kulturnom krugu. Tako nešto.

Je li vjerovao u Boga? - Godine 1954. piše: "Ja ne vjerujem u osobnoga Boga i to nisam nikada nije-kao, štoviše, uvijek sam jasno izražavao svoja uvjerenja. Ako se u meni nešto može zvati religioznim, to je moje bezgranično divljenje strukturi svijeta koju je znanost do sada mogla otkriti". Dakle, razumna struktura svijeta koju upravo zbog svoje razumnosti znanost može samo otkrivati, a ne i stvarati, nema osobnoga razumnog Boga kao Tvorca!

Pitaju ga je li panteist. - "Ne mogu odgovoriti s jednostavnim da ili ne. Ja nisam ateist i ne mislim da se mogu zvati panteistom. Mi smo poput dječića koji ulazi u prostranu biblioteku ispunjenu knjigama na mnogo različitim jezika. Dječak zna da netko mora biti koji je napisao te knjige. On ne zna kako. Dječak naslućuje da mora biti stalan red u sustavu onih knjiga, ali ne zna kakav je. Ovo mi se čini ponašanje najinteligentnijega ljudskog bića s obzirom na Boga. Mi vidimo svemir divno uređen koji poštuje točne zakone, koje možemo međutim shvatiti samo na zamagljen način." Opet razuman sustav, čak svemirski, ali nema razumna osobna Stvoritelja.

Prihvata li povijesnoga Isusa? - "Bez daljnje-ja. Nitko ne može čitati Evandželja a da ne osjeća aktualnu nazočnost Isusovu. Njegova osobnost kuca u svakoj riječi. Nikakav se mit ne može nikada ispuniti takvim životom". Naravno, Isus je za njega samo čovjek, a ne Krist, Mesija, Sin Božji.

Kako gleda na Bibliju? - Jedan mu je prijatelj, filozof Eric Gutkind, 3. siječnja 1954. poslao na dar Bibliju. Na to mu je on odgovorio: "Za mene riječ Božja nije ništa više doli izraz i proizvod ljudske slabosti. A Biblija je zbirka časnih ali primitivnih legendi, koje su, pravo govoreći, prilično infantilne/djetinjaste. Nikakvo tumačenje, bez obzira kako

istančano, ne može mi promijeniti ideju o tome. Za mene je hebrejska religija, kao i sve druge, utje-lovljenje najpuerilnijih/najzaostalijih praznovjerja". Ovo pismo s ovakvim buncanjem vrhunskoga znanstvenika, nobelovca, s ovako infantilnim i puerilnim rečenicama o Bibliji i o religiji, kupljeno je na dražbi u Londonu 2008. za 214.000 eura ili milijun i 600 tisuća kuna! Zašto kažem buncanje?

Razmišljajmo ovako: Einstein svojom teorijom ni posebne ni opće relativnosti, zbog koje je primio Nobelovu nagradu, nije uspio truni jedne urediti svoj život, ni osobni ni bračni ni obiteljski. Najprije kao student ima izvanbračno dijete, kojega nije ni vido i ne zna kuda će s njim pa su ga, po svoj prilici, dali na posvojenje. Ženi se s tom istom Milevom i od nje ima dva sina, Hansa i Edwarda. Ovaj drugi umire u 55. godini u umobolnici. I vjerojatno se Einstein uvijek pitao kako se od ovakva umogenija rađa ovakav umobolnik.

Einstein piše da je za njega Biblija knjiga infantilna, legendarna, primitivna, a religija najpuerilnije praznovjerje. Čovjek bi od ovakva znanstvena mozga očekivao da će se ponašati barem kao onaj njegov dječačić pred velikom bibliotekom zvanom Biblija diveći se genijalnoj strukturi 73 različite knjige povijesne, poučne i proročke, kojoj su autori vrhunski književnici, pjesnici, teolozi, proroci, apostoli, evanđelisti, veleumi čovječanstva. A ono što on kaže to je toliko suvislo i razumno kao kada bi jedan svećenik koji voli i razumije se u Bibliju rekao s ovoga mjesta: "Na Mostarskom sveučilištu Agronomija, Likovne, Ekonomija, Strojarstvo, Zdravstvo, Farmaceutika, Filozofija, Građevina, Medicina, Pravo, Prirodoslovje i Pedagogija s Glazbom - da navedem samo ove naslove sadašnjih Fakulteta - jesu infantilne i legendarne ustanove, najpuerilnija praznovjerica i nitko me ne može uvjeriti da promijenim ideju o tome!"

Svemudri, sveznajući i svemoćni tro-osobni Bog - Otac, Sin i Duh Sveti - dao nam je svoje dvije božanske Knjige kojima je on glavni Auktor a čitatelji i otkrivatele, pa i svojevrsni suradnici jesu ljudi. Jedna je veličanstvena knjiga zvana priroda, koju znanost proučava, od protona do Plutona; a druga je veličanstvena knjiga Biblija, koju proučava biblijska teologija, od Geneze do Apokalipse. Svaki će se pošten i razuman znanstvenik s poštovanjem odnositi prema Bibliji pa makar se u njoj uopće ne snalazio kao onaj Einsteinov dječak na pr. u washingtonskoj Biblioteci od 6 milijuna knjiga i još toliko mikrofilmova. I svaki će se pošten vjernik, svećenik i teolog, s

poštovanjem odnositi prema znanstvenu proučavanju i otkrivanju prirode i svega svemira, pa makar mu bilo posve nevjerojatno i neuvjerljivo četverostruko okretanje Zemlje: oko svoje osi, oko Sunca, oko Ekliptičke osi i oko Centra galaksije! I taj nas "zamagljena način" spoznaje - riječi su Einsteinove - jedne i druge Knjige navodi na silno strahopoštovanje i prema Božjoj prirodi i prema Božjoj Bibliji. I na silnu poniznost u proučavanju tih Božjih razumnih struktura. Sv. Pavao u današnjem čitanju poručuje: "Znanje napuštuje, a ljubav izgrađuje!" (1 Kor 8,1).

Što mi koristi ovo Einsteinovo otkriće teorije relativnosti osim u jednom tumačenju svijeta, a o tom njegovu tumačenju uopće ne ovisi moj život ni na zemlji ni na nebesima. Relativan prostor, relativno vrijeme, relativna brzina, relativna masa, relativna energija. Sve je to istina. Ali istina nije relativna, ni infantilna, ni puerilna, ni praznovjerna, ni legendarna, nego je apsolutna. Sin je Božji došao na svijet i s imenom Isus-Spasitelj - Put - Istina i Život - dao zakone kako uvesti red u ljudsko srce. Čovjek si ako, uz Božju pomoć, svladaš raspojasane strasti; ako ukrotiš podmuklo srce s njegovim bludništvima i preljubima, s krađama i prijevarama, sa zlim mislima i psovkama, s lakomstvom i ubojstvom - Isusove riječi u Mk 7,21-23. Pravi si čovjek - i vjernik i znanstvenik - ako znaš podnijeti patnju u herojskom stupnju; ako se znaš pokajati zbog svojih krivih poteza i grijeha; ako se staviš u službu bližnjega svoga, pogotovo ako nije tvoje krvi, jezika i roda.

Einstein je oporučno naredio da mu se tijelo spali, da ništa od njega ne ostane.

Isus Krist svojim je preminulim smrtnim tijelom uskrsnuo na preobraženi besmrtni život i najavio buduće uskrsnuće svakomu čovjeku, onomu dobromu na život vječni, onomu zlomu na osudu vječnu.

Studenti i studentice, na Sveučilištu razvijajte svoje intelektualne sposobnosti glave - Božje darove, ali još više izgrađujte svoju odgovornu ljubav srca - Božji dar koji vas vodi u spasenje!

Pridonosite znanosti svojim učenjem i otkrićem, ali još više njegujte kršćansku vjeru u osobnoga Boga stvoritelja, ravnatelja i presuditelja, jer nam je svima stati "pred sudište Božje" (Rim 14,10), da svakomu od nas dadne po djelima našim.

Jer što ti koristi da svake godine Rektorovu nagradu stekneš i svih šest Nobelovih zavrijediš, a dušu svoju izgubiš?!

Pamet u glavu, a spasonosnu ljubav u srce!

ZADAR - LUDBREG - LEPOGLAVA - ZAGREB - TEZNO

Zadar: SUSRET S NADBISKUPOM ŽELIMIROM

U dogovoru s nadbiskupom Želimirom Puljićem biskup Ratko Perić, s kancelarom don Antonom Luburićem iz Mostara, stigao je u Zadar u ponedjeljak, 16. listopada 2017. U Nadbiskupskom dvoru pozdravio je msgr. Želimira čestitajući mu izbor na ponovno petogodište za predsjednika Hrvatske biskupske konferencije. Nadbiskup je, sa svojim prvim suradnicima - generalnim vikarom, kancelarom, ravnateljem gimnazije, ekonomom, tajnikom - pozvao goste na objed u sjemenište Zmajević gdje su se susreli s poglavarima na čelu s novim rektorom, don Rolandom Jelićem. Biskup je čestitao don Rolandu na imenovanju i zaželio mu plodan uspjeh i obilan Božji blagoslov u odgoju sjemeništaraca. U sjemeništu i gimnaziji šestorica su kandidata iz Hercegovine: maturant Gabrijel iz Rotimlje, trećaš Ivan i Luka iz Čapljine, drugaši Marko s Bune i Stipe iz Kruševa i prvaš Daniel iz Tasovčića, čeljevske župe. Svega u sjemeništu petnaest sjemeništaraca na koje crkveni poglavari paze kao na zjenicu oka, kako i preporučuju crkveni dokumenti.

Ludbreg: DUHOVNE VJEŽBE SVEĆENICIMA

Na poziv varaždinskoga biskupa msgr. Josipa Mrzljaka, biskup je Ratko sa svojim suputnikom iste večeri stigao u Ludbreg, u Duhovni centar, gdje su počele duhovne vježbe svećenicima Varaždinske biskupije i trajale od 16. do 19. listopada. Tema: "Životni primjer blaženoga mučenika Alojzija Stepinca", koji je drugi zaštitnik iste biskupije. Prvi je sveti Marko Križevčanin, mučenik. Sudjelovalo je oko 20 svećenika. Jedno je razmatranje bilo ujedno i molitveno na prostoru gdje se slave hodočasničke sv. Mise, osobito na svetkovinu Predragocjene Krvi Kristove, kojoj je podignuto svetište. Na rubovima toga prostora postavljen je Križni put. Sudionicima je voditelj duhovnih vježbi nakon misli iz Evandjela o Isusovim stajalištima nadovezivao križna stradališta mučenika Stepinca, a domaći je biskup Josip zaključivao molitvom. Između postaja pjevala se posljednica "Stala majka pod raspelom". Posljednjega dana zaključno Misno slavlje predvodio je

biskup Josip i ujedno propovijedao. Josip je Stepinčev pranećak (njegova je baka sestra Stepinčeva) i ujedno je krizmeno kumče Nadbiskupovo iz 1952. godine.

Lepoglava: SV. MISA I KONCERT

U četvrtak, 19. listopada poslije objeda - razlaz, a u 17.00 sati navečer, u dogovoru s upravom kaznionice u Lepoglavi, biskupi su slavili sv. Misu u zatvorskoj kapelici zatvorenicima. Prije toga pochodili su zatvorsku sobicu u kojoj je nadbiskup Stepinac proveo pet godina, od 19. listopada 1946. do 5. prosinca 1951., odakle je premješten u začočeništvo u Krašić, gdje je preminuo 10. veljače 1960. Na sv. Misi, osim uprave i stražara, sudjelovalo je oko 40 zatvorenika, od kojih su neki čitali biblijska čitanja i molitve vjernika, pjevali i svirali. Nakon završna blagoslova svi su ostali na polsatnom religioznom koncertu koji su priredila trojica svirača na raznim instrumentima i jedan vrlo dobar pjevač. Samo bi ponekada taj solo pjevač pozvao sve slušatelje na zajedničko pjevanje. Uprava je priredila večeru za goste u restoranu u okviru kaznionice, gdje se ostalo u duljem razgovoru.

Zagreb: POSJET KOLEGIJU

Sutradan u petak, 20. listopada, prije polaska iz Varaždina u Zagreb pohod don Vjeki Jaraku, svećeniku Trebinjske biskupije, umirovljeniku u Domu. Don Vjeko se okolutio knjigama, nije onako ni u profesorsko doba u Sarajevu! Zdravlje ga dobro služi, uz malo više pažnje. Bogu hvala. Potom je biskup pohodio Kolegij Družbe Isusove na Jordanovcu gdje se priprema sedam hercegovačkih kandidata za svećeništvo. Nakon ručka i rekreacije s poglavarima i profesorima susret s bogoslovima: Petar iz Mostara petotečajac; Ante iz Posušja, Antonio iz Hrasna i Mate iz Mostara četvrtotečajci; Goran iz Čapljine trećotečajac; Nikša iz Gradca i David iz Šipovače drugotečajci. U Zavodu su svega dvadeset i trojica bogoslova. Pohvališe se da su ponovo izabrali Antonija za duktora i za ovu godinu. Je li na popravnu ili na nagradnu godinu? Nagradnu! Hajde, Antonio, popravljam i vodi što se popraviti dade!

Uvečer susret s kardinalom Josipom Bozanićem, kojemu je biskup Josip bio pomoćni do

2007., kada je premješten u Varaždin za rezidencijalnoga. Biskup je Ratko posebno zahvalio Kardinalu na čestitkama za 25. obljetnicu episkopata i zaželio mu dobro zdravlje i blagoslov Božji. Uvečer povratak u Varaždin.

PONOVO NA JORDANOVCU

U subotu, 21. listopada, nakon razgovora s patrom Nikom Bilićem, dosadašnjim rektorom Kolegija, zakazana je sv. Misa u župnoj crkvi sa župnikom patrom Blaženkom Nikolićem, novim rektorm Kolegija. Susret je organizirao Ivan Šutalo, predsjednik Zajednice Hrvata katolika iz Istočne Hercegovine, sa svojim suradnicima. Skupilo se više od 150 sudionika, među njima pater Nikola Stanković, isusovac iz Stanojevića; don Tiho Šutalo, salezijanac iz Stoca, trajni đakon Božo Šutalo iz Stoca u Zagrebu i svi spomenuti bogoslovi. Biskup je u propovijedi govorio o Božjim zapovijedima koje svakoga vjernika obvezuju u savjeti gdje se god on nalazio.

Nakon sv. Mise svi se našli u obližnjoj velikoj dvorani Filozofsko-teološkog instituta na prezentaciji knjiga. Predsjednik Ivan prvi je uputio pozdrav svima - bilo je i saborskih zastupnika i predstavnika iz ureda gradonačelnikova. Trebao je doći i rotinski župnik don Damjan Raguž sa zborom pjevača, ali upravo dan prije preminuo jedan član zbara, i odustalo se radi sprovoda po kojnomu Marku. Bog mu dao vječni mir! Marinko Marić s Donjega Brštanika, a zapravo iz Dubrovnika, vodio je večernji program. Najprije je pozvao Šimu Pavlovića koji je pripremljeno i prijateljski govorio o biskupovu putu i životu u povodu njegove 25. obljetnice biskupske službe. Biskup je progovorio nekoliko riječi o "BIOS"-u - monografiji u povodu 100. obljetnice župe Rotimlje i o knjizi "Sjeti me se kada u raj dodeš!" A o svemu je opširnije govorio dr. Marić.

Nakon predstavljanja priređen je prijateljski domjenak na kojem je svatko svakomu mogao pristupiti, pozdraviti se i popričati.

Tezno: KOMEMORACIJA ZA POBIJENE U SVIBNJU 1945.

U nedjelju, 22. listopada, mostarski je biskup zajedno s varaždinskim pohodio Tezno, mjesto blizu Maribora, možda najveće stradalište u "bleiburškoj tragediji". Smatra se da je u tome rovu, dugu oko 1500 metara, a široku od 3 do 4 metra nastrandalo više desetaka tisuća Hrvata. Svetu je Misu upriličila Hrvatska katolička zajednica u

Mariboru u kapelici, predvodio je biskup Josip, a propovijed je održao biskup Ratko. Okupilo se oko 150 vjernika, pjevali su zagrebački bogoslovi, a u koncelebraciji sudjelovalo desetak svećenika.

Donosimo biskupovu propovijed:

Istina - kajanje - oproštenje

Najprije istina. Sвето nas Pismo izvješćuje kako je i prije nastanka ovoga vidljivoga svijeta na zemlji i svega na njoj stvoreno s čovjekom kao vrhuncem Božjega stvaranja, na ovu zemlju pao pokvareni andeo: *I nasta veliki rat na nebū. Zbačen je Zmaj veliki, Stara zmija - imenom đavao, Sotona, zavodnik svega svijeta. Bačen je na zemlju, a s njime su bačeni i andeli njegovi* (Otk 12,9). I nije trebalo dugo da zlo od zloga zavlada i čovjekom.

Istina je, dakle, o čovjeku da je on ne samo izvorna "slika Božja", nego je on po svojoj slobodnoj i odgovornoj volji postao moćan činiti zlo. Ovu nam istinu o čovjekovu izboru zla potvrđuje i sam Isus kada kaže: "Ako, dakle, vi, iako zli, znate dobrim darima darivati djecu svoju..." (Lk 11,13). A zlo, u svojoj najkraćoj definiciji, jest: ono što se Bogu ne sviđa, što udara na Božje zapovijedi, što je u suprotnosti s Božjom voljom i njegovim vječnim zakonom.

Biblija, kao i sva ljudska pisana povijest, obiluje izvješćima o ljudskim, osobnim i kolektivnim, zlim činima. Navedimo samo jedan: nakon što je Kain ubio brata Abela, Bog mu reče: "Krv brata tvoga iz zemlje k meni viće!" (Post 4,10).

Okupili smo se danas ovdje da prikažemo sv. Misu za duše tolike naše braće koju su pobili braća Kaini, bez dokazane krivnje i bez ikakva suda. I ne samo ovdje u Teznom, nego na gotovo svih 60-ak stratišta u Sloveniji, i 940 mjesta u Hrvatskoj i drugim prostorima u vremenu kada je bezbožnička komunistička ruka sijala smrt i sakrivala je u zemlju.

Na žalost, oni koji su ova zla naredili i počinili desetljećima su te zločine pokrivali i za njih nitko na ovomu svijetu nije sudski odgovarao. Mi vjerujemo i znamo: Pravdi Božjoj nitko ne može umaknuti. To je vječna istina. A da je tomu tako, svjedoči i činjenica da se unatoč tolikim prikrivanjima zločinstava, takva zlodjela postupno otkrivaju. Dok zahvaljujemo svima onima koji ulažu nemalen trud da se istina iz mračnoga proljeća 1945. godine dozna, mi znamo da se ništa slučaj-

no ne događa; tj. da se sve događa po premudrom vodstvu Onoga koji ne dopušta da ijedna nevina kap krvi, koja sa zemlje Njemu viće, ostane zaboravljena. O tome nam govori i primjer ovoga krvavoga rova ovdje u Teznom. Trasa autoceste prije više godina mogla je ići koji metar lijevo ili desno. Ne. Bog je htio da ide upravo ovim smjerom, da teški strojevi, koji su rov iskopali, u 70 otkopanih metara, nakon skoro toliko godina, rovovski sadržaj iznesu na vidjelo dana. I pokaza se 1.179 suhih kostura mahom doma hrvatskoga. Neke naznake, istraživanja i proračuni kažu da bi ukupno u rovu, koji je dug 1500 m i širok 3-4 metra, moglo biti i do 60.000 mučki ubijenih! Ljudski nam je neshvatljivo i vjernički neprihvatljivo, ako već nitko kazneno za ovaj užasan zločin nije odgovarao, da se ne čuje jasna i glasna ljudska i društvena osuda kamo li kajanje još uvijek živih nekih nalogodavaca, izvršitelja i njihovih ideo-loških sumišljenika.

Kajanje. A kajanje bi puno toga moglo promjeniti. Jer, "duboko se kajati znači ponovo živjeti", govori nam ljudska mudrost. Sam Gospodin Isus vrijednost kajanja uzdiže na razinu sjedinjenja s Ocem koji je sam Život. Isus desnom raskajnom razbojniku na Kalvariji odgovara: "Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju!" (Lk 23,43). Nasuprot njemu nije samo lijevi razbojnik koji je i u tim strašnim trenutcima agonije proklinjao - odbacivao Boga, nego i mnogi drugi koji opravdavaju svoj zločin ili Jude koji se u potpunu gubitku pouzdanja u Božje milosrđe, u kojem je jedino moguće kajanje, sunovratio u bespuće, iako ga je sam Isus izabrao za apostola i navjestitelja toga istoga milosrđa.

I danas, kada na javu izlaze zlodjela vapnom i zemljom, katranom i betonom desetljećima prekrivana, ne čuje se ni jedne riječi priznanja i kajanja. Umjesto toga dovikuju: Da nisu bili krivi, ne bi bili ubijeni! Tobožnjom krivnjom - a najvećem broju ubijenih krivnja bijaše u tomu što su pripadali hrvatskomu, slovenskomu ili drugim narodima i vjerama, što nisu bili za zločinačku državu i bezbožni režim - opravdava se zločin brutalna ubojstva na stotine tisuća osoba. Stoga nikakvo čudo da nam i nakon 28 godina od pada Berlinskoga zida i komunističko-ateističkoga sustava nema boljega života. Jer samo u *katarzi* - pročišćenju od svih nečistoća grijeha - moguće je nadati se i imati bolji život. Mi se nadamo da su naši pobijeni prije užasne smrti zadobili milost kajanja i da ih je Gospodin oprao od svih njih-

vih izopačenih misli i čina, i nagradio životom vječnim; da je Onaj koji sjedi na prijestolju razapeo svoj Šator nad njima jer prodoše nevolju veliku u kojoj im je krv Janjetova ubijelila haljine i da pred prijestoljem njegovim služe svomu Bogu dan i noć (Otk 7,14-15). Mi istodobno molimo da milosrđe Božje i onima na kojima je još ostalo nečistoće grijeha ubijeli duše njihove i sjedini ih sa svojim svetima u Nebu.

Oproštenje. Ovu sv. Misu, kao i svaku drugu, započeli smo činom kajanja s nakanom da nam Gospodin bude milosrdan i milostiv i oprosti svaki naš prijestup. U molitvi Očenaša molimo: «I otpusti nama duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima svojim». Stoga razmišljajući nad истинom strašna zločina na ovome mjestu i nad potrebom kajanja, ne možemo zaobići zapovijed oproštenja. Dokle treba ići naše praštanje, uči nas Gospodin. Na pitanje apostola prvaka Petra: «Gospodine, koliko puta da oprostim bratu svomu ako se ogriješi o mene? Do sedam puta?» Isus odgovara: «Ne kažem ti do sedam puta, nego do sedamdeset puta sedam» te pouku o oproštenju završava: «Tako će i Otac moj nebeski učiniti s vama ako svatko od srca ne oprosti svomu bratu» (Mt 21-22,35). Dakle, zapovijed je oproštenja trajan čin.

I kako bez kajanja nema boljega života, tako bez oproštenja nema punine života. Jer kajanje je uvjet praštanja. Evangelje nam donosi i primjere gdje Isus u susretu s grješnicima nije udijelio oproštenje, kao što je slučaj one preljubnice pred Hramom, koju nije otpustio u miru, nego joj rekao da ne grijesi više. Nije joj dakle oprostio ne zbog težine grijeha, nego zbog nedostatka kajanja.

Uvijek je aktualno pitanje: Imamo li pravo mi živi oprostiti u ime nevino stradalih - ubijenih žrtava? Po ljudskim umovanjima i gledištima, čini se da nemamo. I to, ponajprije zbog samih žrtava. Ali tu se događa veliki odmak od onoga istinsko-ga i pravoga stajališta i praštanja koje nam je Isus navijestio i životom potvrdio. Jer ljubav i zlo nisu dvije stvarnosti na istoj razini, koje se između sebe natječu ili cjenjkaju: opraštam u mjeri kajanja i isprike. Jer ljubav jednostavno "ne pamti zlo..., i sve pokriva" (1 Kor 13,6-7). Bez ljubavi ne bismo nikada zadobili oproštenja kao zalog spasenja. Ako podemo dalje, a moramo, onda ne možemo zaobići božansku istinu da i same žrtve nisu mogle ući u prostor apsolutne Ljubavi, u sjedinjenje s Bogom, bez praštanja svojim ubojicama.

Stoga se i mi, braćo i sestre, ne možemo s ovo-ga mjesta zločinstva vratiti kući bez oproštenja.

U kuću se ne ulazi samo snagom razuma koji nas potiče na praštanje radi vlastita smirenja, oslobođenja od unutarnje osvete, srdžbe i mržnje koja nas onesposobljuje za život u miru i slobodi. Pravo je oproštenje ono koje se gradi u perspektivi vječnosti, kada su oči, misli i srce usmjereni prema punini života. Stoga govor o praštanju neodvojiv je od dara vjere, od poniranja u otajstvenu Kristovu žrtvu i u sjedinjenje s Njime. Samo u tom smislu raste snaga koja iz srca izbjiga svaku

težnju za osvetom, pročišćuje pamćenje te sve zlo - svjesni nepravednosti ljudskih sudova - prepusta Sudu Pravedna Sudca, kada dođe u slavi suditi žive i mrtve.

Svima pobijenima, svim žrtvama totalitarnih režima XX. stoljeća molimo od Boga vječni pokoj, a živima mirno i sretno hodočašće u puninu Božjega blagoslova do susreta sa svima našim pojnicima u domu Oca nebeskoga.

STEPINČEV DAN U ORGANIZACIJI TROPLETA

Mostar, 25. listopada 2017. - Bl. Alojzije Stepinca kao zagrebački nadbiskup pet je puta pohodio Bosnu i Hercegovinu. Prvi je put to učinio od 20. do 27. lipnja 1938. godine kada je došao na proslavu 30. obljetnice biskupskega redenja vrhbosanskog nadbiskupa dr. Ivana Šarića (1908.). Tada je posjetio i hercegovačke župe Duvno, Posušje, Široki Brijeg, Mostar i Konjic.

Drugi put došao je u Sarajevo na biskupsko ređenje pomoćnoga vrhbosanskog biskupa msgr. Smiljana Čekade u kolovozu 1939.

Treći je put pohodio sjeverozapadni dio Bosne, Kladušu i Bihać, prigodom Euharistijskoga kongresa u Cetingradu 14. i 15. kolovoza 1939.

U rujnu 1939. - to je četvrti put - proveo je nekoliko dana na odmoru u Bosanskoj Gradiški. I, napokon, peti put, došao je u Hercegovinu, u Mostar, na biskupsko ređenje msgr. Petra Čule 4. listopada 1942.

Opise ovih pastirskih pohoda s bogatom fotodokumentacijom kao i pisane potpore i poticaje nadbiskupa Stepinca svećenicima i biskupima u BiH, pobudne riječi o slavljenju Presvetoga Srca Isusova i čašćenju Prečistoga Srca Marijina te promišljanja, još više osudu, svećeničkoga staleškog udruženja "Dobri Pastir", msgr. Juraj Batelja, postulator Blaženikove kauze, smatrao je korisnim objaviti u knjizi kojoj je dao naslov: Blaženi Alojzije Stepinca i Hrvati u Bosni i Hercegovini. Pozdravno slovo - predgovor ovoj knjizi napisali su, svaki zasebno, biskupi ordinariji Crkve u BiH: kard. Vinko Puljić iz Sarajeva, msgr. Ratko Perić iz Mostara i msgr. Franjo Komarica iz Banje Luke.

Izlazak ove nove knjige, a još više ljubav koju vjernici Mostara i Hercegovine osjećaju prema bl. Alojziju Stepincu, bili su više nego dovoljan razlog da se u okviru Tropletovih dana kulture

jedna večer, 25. listopada, posveti uspomeni blaženoga Stepinca.

Sveta Misa. Prije akademskoga čina - predstavljanja knjige, u mostarskoj katedrali slavlјena je sv. Misa u čast bl. Alojzija Stepinca. Sv. Misu, u koncelebraciji s desetak svećenika predvodio je biskup Ratko Perić, a propovijedao postulator msgr. Batelja. Prostrana katedrala bila je ispunjena vjernicima, a pjevalo je veliki katedralni mješoviti zbor Marija. Propovjednik Batelja u svojoj je propovijedi istaknuo Kardinalov "troplet" ljubavi prema Bogu, čovjeku-narodu i Crkvi. Vjera u Boga bila je bl. Stepinu i vrelo ljubavi prema Crkvi i svomu hrvatskom narodu. Crkva je božanska ustanova. Ovu istinu bl. Alojzije prikazao je ovim riječima: "Ako je Krist glava Crkve, a to On jest, premda je nevidljiv, otuda proizlazi da sav život Crkve, kao tijela Kristova dolazi od Krista; štoviše, Crkva nije drugo do li živi Krist." U toj istoj vjeri crpio je snagu ljubavi prema svomu narodu: "Ljubav prema narodu iz kojega smo nikli, postulat je naravnog zakona. Stoga nema sumnje, da je ta ljubav samim prstom Božjim upisana u naša srca. I, ako je istina, kao što jest, da je začetnik naše sv. vjere, koju isповijedamo, sam Bog, onda je sigurno da za razumna čovjeka nema sukoba između ljubavi prema svetoj vjeri i ljubavi prema svomu narodu, kada obje kao dvije rođene sestrice izviru iz Božjega bića kao jedinstvenog izvora".

Predstavljanje knjige. Nakon Misnoga slavlja vjernici zajedno s biskupom i svećenicima ispunili su i veliku katedralnu dvoranu u kojoj je bilo predstavljanje knjige, bolje rečeno *Memento* na život i djelo bl. Alojzija Stepinca. O liku i djelu bl. Alojzija govorili su postulator msgr. Batelja i biskup Ratko koji je u posljednje vrijeme, kao član Mješovite komisije (od srpnja 2016. do srpnja 2017.),

velik dio svoga vremena posvetio prouci i obrani časti i svetačkoga dostojanstva bl. Alojzija. Biskup se od mlađih dana, kao student u Rimu, počeо intenzivno i znanstveno baviti životom i djelima kardinala Stepinca, počevši s magistarskim radom na ovu temu, a u posljednje vrijeme održao je više duhovnih rekolekcija bogoslovima i svećenicima o blaženom Stepincu. Msgr. Batelja svoj je doktorski rad (1984.) posvetio je Blaženiku te je već 25

godina postulator kauze za proglašenje blaženim, a sada i svetim. I oni koji su sami sebe smatrali poznavateljem Blaženikova lika i djela, ostali su začuđeni količinom vlastita neznanja pred iskazima ove dvojice poznavatelja Stepinčeve osobe.

I u ovom dijelu Stepinčeva dana u Mostaru svojom je pjesmom sudjelovao veliki katedralni zbor Marija pod ravnanjem don Nike Luburića i instrumentalnom pratnjom s. Mateje Krešić.

ZA DUŠE SESTARA FRANJEVKI

Bijelo Polje, 4. studenoga 2017. - Školske sestre franjevke Mostarske provincije Svetе Obitelji ustalile su pobožan običaj da sutradan po Dušnom danu, tj. 3. studenoga, dođu u Bijelo Polje kod Mostara pohoditi sestarsko groblje "Gruban", koje se nalazi ispod samostana prema Neretvi, gdje je do sada pokopano 138 redovnica. Posjete grobove susestara i potom prisustvuju sv. Misi koju prikažu Bogu Ocu za pokojnice koje su preminule u Provinciji od 1899. godine, kada su prve franjevke došle iz Maribora u Mostar. Nije im ovo jedino groblje, ali jest glavno u Provinciji.

Ove je 2017. godine dogovoreno da sv. Misu predvodi biskup Ratko Perić dan poslije uobičajena nadnevka, 4. studenoga u 16.00 sati na povratku iz Sarajeva sa zasjedanja BK BiH. I biskup je sa svojim suputnikom don Antonom pohodio sestarsko groblje, gdje je našao s. Zdenku, provincijalku, i izmolio molitve za pokojne. Okupilo se mnoštvo sestara i velika skupina vjernika koji su došli na grobove svojih sestara iz obitelji.

Pjevalo je poizbor pjevački zbor za vrijeme sv. Mise.

Iz biskupove propovijedi, koju je spontano izgovorio, prenosimo nekoliko misli:

- Nitko od nas ne dolazi na ovaj svijet svojom voljom. Nitko ne odlazi s ovoga svijeta svojom voljom, a živimo svojom voljom, iako ponajčešće izvršavamo volju drugoga.

- Na ovom se svijetu borimo, laktamo, šakatamo da zauzmemo svoje položaje u životu, a svi jednoga dana dopadnemo groba gdje zauzimamo trajan položaj tijela koje uostalom istrune, samo kosti s našim DNK ostanu kao svjedokinje našeg identiteta - do Sudnjega dana, kada će se opet povezati duša s tijelom za svu vječnost.

- Može se dogoditi da se čovjek čitava vijeka svoga sjeća Prve sv. Pricesti kao najljepšega dana

u životu, a da ipak na kraju svoga zemaljskoga hoda odbije svećenika koji mu želi podijeliti Posljednju sv. Pricest!

- Na nebeskom pragu dočekuje nas naš Gospodin Isus Krist kojemu je Bog Otac dao vlast suditi svemu svijetu i svakoj osobi ponaosob, prema djelima njezinim. Izvorno je Očev sud, ali ga on povjerava Sinu.

- Kada se dakle besmrtna duša odvoji od tijela, pred njom su tri onostrana stanja već prema njezinim djelima koja je učinila u tijelu: propast, pročišćenje, proslava. Odakle to znamo i vjerujemo?

- Isus nas je u one svoje tri godine javnoga djelovanja i propovijedanja - a sve preneseno u sestim Evandželjima - poučavao da nakon naše smrti mogu biti tri stadija postojanja naših duša: pakao iz kojega nema izlaska ni spasa, u kojem je oganj vječni koji gori a ne sagorijeva. To je pakleno stanje. Gospodin je Isus jasno rekao: "Tko užvjeruje i pokrsti se, spasit će se; a tko ne užvjeruje, osudit će se" (Mk 16,16). U oba slučaja bitna je vjera. A što je nužno vjerovati? - Nužno je vjerovati da Bog postoji i da dobro nagrađuje, a zlo kažnjava. I da se toga držimo na ovome svijetu kako bismo mogli po milosrđu Božjem zavrijediti vječno spasenje. Nije dosta samo suha i sterilna vjera, jer i đavlji vjeruju, i dršću! (Jak 2,19), nego jer nužna vjera oplođena i oplemenjena djelima: "Uistinu, tko vas napoji čašom vode u ime toga što ste Kristovi, zaista, kažem vam, neće mu propasti plaća" (Mk 9,41). Ako se daje plaća za čašu vode, kakvu je Bog tek pripremio plaću onima koji osiguraju egzistenciju drugima?! A to znači, ako ne damo tu čašu vode potrebniku, u pitanju je i naš život vječni!

Postoji čistilišno stanje iz kojega se može izići samo u raj nakon provedena ispaštanja za nesavršenu ljubav i za nedostatno kajanje zbog grijeha. Tko se za svoje grijehe ne kaje i ne priznaje ih, nego

u teškom grijehu slobodno i svojevoljno ustrajava, čak i do smrti, taj grijesi protiv Duha Svetoga. Isus je rekao da se grijesi protiv Duha neće "oprostiti ni na ovom svijetu ni u budućem" (Mt 12,32). Razlog je neoproštenja u čovjekovu nekajanju i namjernu odbacivanju oproštenja i spasenja. Katekizam kaže: "Takvo otvrdnuće može dovesti do konačnog nepokajanja i vječne propasti" (br. 1864). A nesavršena djela, nesavršena ljubav, nesavršeno kajanje upućuju na mogućnost popravnog ispita, na čistilište, zagrobnu fazu u kojoj duša prolazi određena vatrema ispaštanja i nadopunjuje ono što joj omogućuje ulazak u nebesku slavu. Mi svoje molitve upućujemo Bogu upravo za takve duše. I ničim im ne možemo tako pomoći kao ovom sv. Misom. A ako su one već spašene, onda su molitve i Mise korisne nama samima.

I rajske stanje u koje idu duše koje su, makar se i okaljale, ali se na ovome svijetu iskreno kajale savršenim kajanjem i od Boga i bližnjega svoga molile oproštenje i izvršile pokoru za svoga života. Isus se u određenu trenutku na križu obratio Ocu svomu riječima: "Oče, oprosti im, ne znaju što čine" (Lk 23,34). Raskajanu razbojniku, koji je čuo te riječi, i koji se obratio Isusu na križu da ga se sjeti kada dođe u svoje kraljevstvo, jer je on sam, jadan, mislio da će ostati danima viseći na križu, Isus je odgovorio da će istoga dana i on biti

u tom istom kraljevstvu (Lk 24,42-43).

Biskup je naveo primjer sv. Ivana Bosca (1815.-1888.), utemeljitelja salezijanaca, koji je nekom zgodom sanjao kako se sa svojim dječacima - odgajanicima iz Oratorija, našao u nebu gdje doživljava trostruko čuđenje. Najprije se čudi koliko je vidio onih odgajanika za koje nije ni u snu sanjao koliko ih je prošlo u raj. Onda se začudio kako nije vidio brojne one za koje je bio posve uvjeren da su u raju. A treće mu je bilo najveće čuđenje: odakle se on našao u raju s tim svojim dječacima - odgajanicima? Kako su oni uspjeli ući? A zna se, biva, kakvi su! "Možda će se i svatko od nas jednoga dana stvarno začuditi tko se sve spasio a tko nije!" Isus je nekima, koji su ga pitali koliko se ljudi spašava, oštrot odgovorio: Ako se ne obratite, svi ćete propasti! (Lk 13,5).

Propovjednik je pozvao nazočne da u svoje misne nakane uključe sve pokojne sestre kako bi sve gledale lice Božjega milosrđa i radosti kroz svu vječnost.

Nakon sv. Mise biskup je pohodio s. Zdravku, nekadašnju kuharicu u biskupiji, koja je, bolesna u svojoj sobi, preko razglasa pratila liturgijski obred iz samostanske kapelice.

Svima živima Bog udijelio svoju obilnu pomoć da čine dobro, a pokojne nagradio životom vječnim za njihovo dobro koje su učinile na zemlji!

TALENT

Rotimla, 19. studenoga 2017. - U dogovoru sa župnikom don Damjanom Ragužom biskup je Ratko u nedjelju, 19. studenoga 2017., posjetio župu Rotimlu u Stolačkom dekanatu. Zajedno sa župnikom biskup je najprije, u 9.00 sati, slavio sv. Misu u kapelici Kristova Uzašašća ili Spasova na filijali u Ljutcima. Župnik svake nedjelje slavi glavnu Misu u 11.00 u matici, a drugu na drugoj župi Stjepan Krstu ili na jednoj od tri filijale. Osim ministranata, dvadesetak predškolske i školske djece smjestilo se oko oltara, ostali vjernici u klupama, a neki su prestajali pred kapelicom. Učenice su dobro i glasno čitale biblijske odlomke iz mudrosne knjige Izreka i iz Pavlove Poslanice Solunjanima. Biskup je nakon pročitana Matejeva Evangelija govorio o Isusovoj prispolobi o talentima, koja je jedna od najpoznatijih, najpoučljivijih i najzapamtljivijih prispodoba od njih 77 koliko su ih evanđelisti zapisali.

Nakon sv. Mise biskup je pohodio obitelj don Bernarda Marijanovića, svećenika misionara u Tanzaniji od 2012. godine, koji zajedno s don Velićim Tomićem iz Gabele gradi crkvu Sv. Križa u župi Kisongo u nadbiskupiji Aruši. Pozdravio je njegove roditelje Antu i Maru, brata mu Srećka, pjesnika, i njegovu obitelj i nevjестu od pokojnoga brata Zdravka i njihovu djecu. Srećko zapodjenuo razgovor o talentima kako su ih apostoli-evanđelisti popamtili i možda nakon 30-40 godina zapisali. Čudesne memorije. Tko se od nas sjeća što je pokojni biskup Čule propovijedao na Rotimli 1979. Ili biskup Žanić 1989.? Ako je ispričao neki primjer, možda se nešto i upamtilo. A kada se zna primjer, onda je lako povući poučak.

Nakon kratka biskupova posjeta Franci, koja se oslanja o štap, i njezinu sinu Željku i njegovoj djeci u susjedstvu, trebalo se vratiti u maticu u 11.00 sati. I ovdje je crkva popunjena. Zbor je

vrlo uvježban. Mladići i djevojke pjevaju ne samo glasno nego i višeglasno.

Braćo, sve je Božji talent, dar. I fizički i duhovni. Nekomu jedan, nekomu pet. Talent je dan da se s njime radi, da se ulaže, trguje, samo se ne smije zatrpati u zemlju. Bog daje dar, a mi rad. Iz toga će niknuti radost kao nagrada rada! Tako je propovjednik hrabrio vjernike.

Na povratku u Mostar, biskup se sa župnikom i tajnikom don Perom svratio u male Ane Rite, kćeri Emanuela Puljića i Marije Golužuše, i braću joj prvoškolca Gabrijela. "Emanuele, tko Ti je dao to ime?" pita ga biskup na dvorištu. - Mama. Pa je li slušala propovijed u crkvi o proročkom navještaju Emanuela, što znači S-nama-Bog ili je slušala vokalno-instrumentali sastav sarajevskih bogoslova "Emanuel", nije znano, samo znakovito Ti je ime. Mala Ana Rita podigla Hercego-

vinu na noge, zato što ona sama ne može stati na svoje noge zbog slabosti mišića. Tako je i rođena. Tek su joj tri godine. Radosna, nasmijana, razgovorljiva. Čak zna i zapjevati. I zapjevala je. Kaže da se zna i igrati. Raduje se životu. Obećaju joj liječnici pomoći davanjem devet injekcija u određenim razmacima, ali svaka injekcija po sto tisuća eura. A garanciju nitko ne daje. U školi se u latinskoj vježbanici uči: "Liječnikove uspjehe sunce grije, a neuspjehe zemlja krije". Treba se nadati da će im ovdje uspjehe sunce grijati. Dobri se ljudi odazivaju pozivu uzdajući se u Božju pomoć i milost. Emanuel ima još šest braće, jedan je, Stjepan, sjemeništarac u travničkoj gimnaziji "Petra Barbarića". Pozdravljujući se s obitelji i moleći Ani Riti od Boga zdravlje, uvjereni smo da je Ana Rita - talent! Možda čak pet talenata. Valja ih podržati.

KRIST KRALJ U SVETOJ OBITELJI

Mostar, 26. studenoga 2017. - Voditeljica Caritasova Rehabilitacijskog centra "Sveta Obitelj", s. Krunoslava Adžamić, u dogовору с бискупом Ratком, pripremila је све за sv. Misu у 11.00 sati за svetkovinu Krista Kralja, 26. studenoga 2017.

U Centru borave osobe koje ne mogu samostalno hodati, jesti, odijevati se; osobe s posebnim potrebama čiji je život nezamisliv bez pomoći drugih ljudi. Među njima su u posebnoj sobi trenutačno i dva svećenika, don Nedjeljko i don Slavko, koji su se priključili koncelebraciji s biskupom.

Centar vode sestre služavke Maloga Isusa - Sarajevske provincije - koje je prije 127 godina osnovao u Sarajevu vrhbosanski nadbiskup Josip Stadler, sluga Božji.

Sestre su s djelatnicama okupile u prostoriji bolesnike, njih 12 koliko ih je pribivalo sv. Misi, a oni koji nisu mogli ni doći ni biti doveženi u "crkvu", ostali su u svojim sobama slušajući pjesme sestara Stane i Ane i predvoditeljeve riječi. Sestre su preuzele i misna čitanja. Biskup je sv. Misu prikazao za sve štićenike i djelatnike u Rehabilitacijskom centru.

Propovjednik je govorio o dva Isusova dolaska na ovaj svijet.

Za **prvi dolazak**, koji se dogodio u Betlehemu, znali su samo neki: osim Djevice Marije, i sv. Josip, svećenik Zaharija i supruga mu Elizabeta, doskora stari Šimun i stara Ana u Hramu. Znali su i pastiri,

priprosti, čistih srdaca, kojima je anđeo rekao da im se rodio Spasitelj. Oni dodoše, pokloniše se, darovale Malomu donešene. Isto tako tijekom vremena doznali su mudraci s Istoka, koji su vidjeli čudnu zvijezdu, koja ih je dovela do Betlehema. Ovo je, dakle, prvi dolazak. Betlehemčani ga ne prepoznali i ne primiše, a Herod posla dželate da ga ubiju. Ali Sveta Obitelj već je na putu u Egipat.

A **drugi je Isusov dolazak** pred nama. Svi ćemo stati pred sudište Kralja vjekovječnoga. On će sav svijet razdijeliti: Blagoslovljene na desno, u život vječni. Proklete na lijevo, u osudu vječnu. Kao pastir kada luči ovce od jaraca. Sve ovisi o tome kako smo se ponašali na ovome svijetu, prema bližnjima, prema potrebnima, prema onima s posebnim potrebama. Kao što Papa pohoda države i navješćuje Evandgelje, kao što onaj misionar obilazi prostore da okupi vjernike, tako i ti stječeš svoje spasenje ovdje u ovom Centru na prostoru od spavaonice do blagovaonice.

Nakon propovijedi ministrant Slavko, štićenik ovoga doma, iz knjige *Sveopće molitve vjernika* radosno je pročitao prošnje Kralju Kraljeva koji nas jedini može spasiti.

Sv. Pričest podijeljena je i po sobama onima koji su željeli. Neka Gospodin pomogne svima da ga spoznamo, ljubimo, da mu vjerno služimo i tako u nebo dođemo!

IZJAVA BISKUPSKOGA ORDINARIJATA

Nevladina organizacija "BiH - Centar za mir i multietničku saradnju" objavljuje 1. prosinca 2017. vijest pod naslovom: "Knjiga koju je izdao biskupski ordinarijat Mostar pomogla da svijet sazna istinu o Herceg Bosni". U vijesti.ba navodi se: "Posebno zanimljiv dokaz bili su i fragmenti knjige MOSTARSKI DNEVNIK 1991-1996 autora Don Radoslava Zovke u izdanju ordinarijata biskupa Ratka Perića. U ovom Dnevniku napisano je, između ostaloga, da je Stari most srušio HVO direktnim pogocima granata, da je HVO izvršio napad 9. maja na, kako piše don Zovko, muslimanske ekstremiste, da se civilni muslimani odvode iz stanova u logore te da je osnovana Hrvatska Republika Herceg Bosna - nova država. Sve ovo je, s obzirom na izvor dokumenta, imalo značajnu težinu" - kaže Samir Nožić predsjednik Centra.

Crkva na kamenu, pastoralno-informativni list hercegovačkih biskupija, s početkom izlaženja 1980., objavljuje knjige u svojoj "biblioteci" i izdanju od 1983. U impresumu nekada je bilo: Izdaje Crkva na kamenu, Odgovara biskup Pavao Žanić, a od knjige 19. godine 1988. stoji: Izdavač Biskupski ordinarijat Mostar. Takva je naznaka najviše trebala radi toga da Ordinarijat stoji i odgovara pred državnim komunističkim vlastima. Ta je formula ostala sve do 2000. kada je glavni urednik don Božo Goluža preuzeo na sebe odnosno na Crkvu na kamenu i odgovornost i izdavaštvo takvih knjiga.

Don Radoslav Zovko objavio je *Mostarski dnevnik 1991 - 1996.*, Mostar, 1999., Biblioteka Crkve na kamenu - knjiga 49, izdavač Biskupski ordinarijat. Iza te knjige *Mostarski Dnevnik* v.l. Zovke Ordinarijat stoji onoliko koliko sam svećenik u Uvodu u knjigu kaže: «Bilježit ću ova ratna događanja da sutrašnji *pobjednici* ne bi pisali povijest po svojoj volji. Pisat ću što sam video, čuo od drugih, preko radija, TV ili iz novina. Svoje doživljaje pisat ću objektivno dok za one koje sam primio od drugih ne jamčim vjerodostojnost nego samo prenosim što sam čuo" (str. 7). Prema tomu on se sam ograjuje od vjerodostojnosti vijesti koje je čuo ili primio od drugih, ali ih bilježi.

Vlč. Zovko na str. 248, pod datumom 8. 11. 1993. prenosi ono što Radio govori: "Na Vitez jurišaju 4 muslimanska korpusa i prijeti mu opasnost. Teško da se obrani. Zbog okruženja i nemogućeg prolaza iz Hercegovine, ne može mu se pomoći. U Her-

cegovini se bave smještanjem izbjeglih iz Vareša. U Sarajevu su pohapšeni zapovjednici HVO-a. Po Mostaru su se čule detonacije granata. MM [Radio Mostar - Studio MM iz istočnoga dijela Mostara] govori da ustaše ruše Stari most". Sljedećega dana bilježi: "U Bugojnu muslimani ubili 7 civila Hrvata. U Kiseljaku optužuju HVO da je zabranio djelovanje međunarodnim humanitarcima. Večeras je to opozvano, jer u Kiseljaku rad nije zabranjen nikome. U Sarajevu je od četnika poginulo 3 djece. Srušen je stari most u Mostaru, izravnim pogocima naših granata". Sve su to vijesti koje je don Radoslav čuo s raznih Radija, među kojima i Radio MM. I kao što je napisao u Uvodu: da će svoje doživljaje pisati objektivno a za ostale vijesti koje je primio od drugih ne jamči "vjerodostojnost" nego samo prenosi što je čuo i za takvo prenošenje vijesti odgovara sam don Radoslav Zovko, a ne može se ni na koji način Biskupski ordinarijat prozivati po famoznoj "zapovjednoj odgovornosti".

A što se tiče stajališta msgr. Ratka Perića o rušenju Staroga mosta, biskup je više puta dao izjave ili su to činili njegovi bliski suradnici na Ordinarijatu. Evo nekih:

1. - Biskupov osvrt "Pao Stari most", *Glas Koncila*, 47/1993., str. 9. Tekst napisan sutradan po rušenju Staroga mosta. Ponovo objavljeno u njegovoj knjizi: *Mir i jedinstvo*, izdao Biskupski ordinarijat Mostar, 1997., str. 37-39.

2. - U razgovoru s novinarom M. Marušićem, u prosincu 1993., na novinarovo pitanje: *Kako gledate na trenutačnu situaciju u Bosni i Hercegovini s osobitim naglaskom na Mostar?* biskup daje ovaj odgovor: "Pratim događanja na liniji Hrvatska - Bosna i Hercegovina. Mostar je stoljećima bio grad triju naroda i konfesija odnosno religija, uz manjine. Je li moguće takvu višestoljetnu tradiciju iskorijeniti? Ne znam što će biti sutra od njega. Danas je ružno razrušen, i krvavo razdijeljen. A očit znak te ružnoće jest i obaranje Starog mosta. Znam da je po njemu hodala smrt. Žalim svaki pali život i na desnoj i na lijevoj obali Neretve. Tko je mislio da će prestati ratovanje kad ne bude Mosta, prevario se!" (*Hrvatski list*, 15. prosinca 1993., str. 6-7. Objavljeno i u biskupovoj knjizi *Mir i jedinstvo*, 1997., str. 161).

Godine 1997. KIUM, Katolički informativni ured Mostar, objavio je tri osvrta pod naslovom *Novi razgovori o Starome mostu*:

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

3. - Najprije je voditelj Ureda don Ilijan Drmić objavio reakciju na članak objavljen u jednom rimskom dnevniku «Što želi La Repubblica?» tiskan u Crkvi na kamenu, 4/1997., str. 2-3.

4. - Zatim je biskupov suradnik na Ordinarijatu, vikar za pastoral don Ivan Štironja, reagirao na neke javne neistine i klevete člankom «HKDU i Stari most», objavljenim u Crkvi na kamenu, 4/1997., str. 3.

5. - Napokon, biskupov suradnik kancelar objavio je osvrт «U Trstu o Mostu» u istom broju Crkve na kamenu, 4/1997., str. 6.

6. - Biskup je objavio članak "Na Neretvi ćuprija" u Crkvi na kamenu, 11/2003., str. 15-19.

7. - Taj isti članak nešto proširen objavljen je u knjizi *Stari mostovi u Mostaru*, koju je priredio dr. don Ante Pavlović, Mostar, 2004., izdavač: Crkva na kamenu, knjiga 83. Tu su skupljeni i neki od gore spomenutih članaka: str. 151-168.

8. - «Stari most u igrama istine i obmane» biskupov je osvrт na knjigu Slobodana Praljka, u Crkvi na kamenu, 8-9/2006., str. 30-32.

To su bili i ostali službeni stavovi ovoga Ordinarijata s obzirom na rušenje Staroga mosta, a za sve druge razvokane radijske ili televizijske informacije odgovara sam auktor, koji uostalom i piše da im ne jamči "vjerodostojnost".

Konačno, u haškoj presudi, od 29. studenoga 2017., rečeno je da je Stari most bio "vojni cilj", i da njegovo razaranje nije "protupravno uzneniranje stanovništva". Stoga su optuženici oslobođeni ovoga dijela optužbe! To ipak nije umajilo nijednoga dana njihove robije!

Mostar, 2. prosinca 2017.

don Ante Luburić, kancelar

MRTVIMA, GOSPODINE, VJEĆNI MIR, A ŽIVIMA SNAGE ZA ŽIVOT DAJ!

Mostar, 11. prosinca 2017. - Nakon što je u potpunoj tajnosti tijelo pok. generala Slobodana Praljka iz Haaga dovezeno u Hrvatsku - Zagreb, a mediji šturo objavili da je u četvrtak 7. prosinca 2017., sukladno Generalovoj oporučnoj želji, uza sudjelovanje obitelji i najužih prijatelja u tajnosti predano zemlji, Hrvatska se Komemoracijom u Ljinskom i svetom Misom u crkvi Sveti Mati Slobode na zagrebačkom Jarunu, u ponedjeljak, 11. prosinca, oprostila od pokojnoga Generala. Toga istog dana, u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve, biskup Ratko Perić slavio je večernju svetu Misu za dušnicu i za pokojnika i za sve žrtve rata i održao prigodnu propovijed koju prenosimo u cijelosti.

Isus Nazarećanin. Na prijevoju sa Stare na Novu eru, prije 2000 godina pojavio se jedinstveni **Pravednik sišavši s neba na zemlju** žečeći pomoći gradu Betlehemu da mu rasvjetli ulice i lice, pomoći rascjepkanoj zemlji Palestini da ukloni svoje grješne strukture, pomoći Rimskomu Carstvu i svemu čovječanstvu da Pravdom pobijedi nepravdu, Istinom porazi laži, Ljubavlju svlada mržnju. A ljudi i žene, sve jedno za drugim, potpisuju svoje ime da se taj vrhunski **Pravednik**, zvani **Isus Spasitelj svijeta**, ne rodi u Betlehemu, nego izvan grada. Glasuju Herodovim glasom da se ne zaustavi ni u štali, nego da bude smaknut;

srećom, samo je prognan izvan domovine u Egi pat. Potpisuju da ne živi ni u svom zavičajnom Nazaretu, nego da bude protjeran iz grada svoje mladosti. Konačno pristaju da bude izručen Rimljanim i izvučen izvan grada Jeruzalema Križnim putom na Kalvariju... Znamo dalje. Ali Isus se ne da, pa ne da. Što ga više progone, to se on bolje i brže čudesno vraća.

On se po Duhu Svetom utjelovio iz Djevice Marije i pribivao među nama. Ušao je u ljudsku kožu. Nastanio se u ljudskoj povijesti iz koje ne će da izađe, nego u njoj uspostavio svoje kraljevstvo. Ubacio se u ljudsku savjest u kojoj dominira svojim božanskim zakonom i ne da ti mira dok ne prihvatiš Božju. On je pobijedio svijet: svijet grijeha svojim oproštenjem, svijet davla ubojice i lašca svojim životom i istinom, svijet smrti svojim uskrsnućem. I dao i nama moć da pobijedimo taj isti svijet zala ako slijedimo njega, Svjetlo od Svjetla, pravoga Boga od pravoga Boga. Ako ćemo pravo, Isus je sam potpisao svoju vlastitu osudu protiv sama sebe da nas oslobödi osude vjećne: "Zbog toga me i ljubi Otac što polažem život svoj da ga opet uzmem. Nitko mi ga ne oduzima, nego ja ga sam od sebe polažem. Vlast imam položiti ga, vlast imam opet uzeti ga" (Iv 10,17-18).

Ljudi, međutim, svaki dan potpišu novu osudu protiv Isusa kada mu god pogrde presveto ime

i božansko dostojanstvo; umjesto da Ga počaste poklonom novoga djeteta u obitelji, pohodom nemoćnu bolesniku, čestitom ispovijeđu i kajanjem, iskrenom zahvalom Bogu za njegova dobročinstva, pomaganjem sirotinji, molitvom za žive i mrtve.

Ljudi bi mogli biti drukčiji kada bi povjerovali Isusovoj Istini u svojoj ispravno formiranoj savjeti. Kršćani bi mogli biti drukčiji kada bi im bio važniji Krist, a savjest usklađenija s njegovim božanskim zakonom ljubavi u odnosu na prolazna mišljenja neke nametljive skupine koja tiranizira narodnu svijest. Kada nam bude važnija ljubav Kristova i duhovno blago savjesti od pukih obećanja ovoga svijeta, onda ćemo biti na strani Istine, Pravde i Ljubavi.

Suđenje u Haagu. Mnogi su od nas potkraj prošloga mjeseca pokraj televizora pratili presudu šestorici Hrvata koji su se 2004. svojevoljno predali Haškom sudu. Onomu istom sudu koji je još davne 1993. međunarodno osnovan i na neki način «ovlašten» da bude potpuno «neovisan», čak dotle da se Boga ne straši a ljudi ne srami, poput onoga sudca u Lk 18,2. I odmah je čudovišno ugradio u svoj Pravilnik očitu i u nebo vapijući ogradbu koja glasi: ako bi sud slučajno osudio nekoga optužena građanina na području ex-Jugoslavije, na primjer na deset godina zatvora, pa se nakon tih deset godina prizivno utvrди da je taj čovjek nepravedno osuđen, sud mu ne duguje nikakve odštete za njegovo desetgodišnje robijanje u Haagu ili u nekoj drugoj europskoj robijašnici.¹ Pravomoćna presuda suda mora se smatrati pravednom, neprizivljivom, osobito ako je daytonski svrhovita i "politički korektna"! Taj isti sud presudio je i šestorici Hrvata, političara i vojskovođa Domovinskoga rata, u prvoj presudi 29. svibnja 2013. nakon Raspravnoga vijeća, kada su osuđeni na drastične kazne, te 29. studenoga 2017. kada su im te drakonske kazne, nakon Prizivnoga vijeća, bile doslovno potvrđene.

Poseban slučaj na suđenju dogodio se sa Slobodanom Praljkom, Čapljincem, vojskovođom Domovinskoga rata, general-pukovnikom HV-a i HVO-a. Ako si slučajno u vrijeme čitanja presude 29. studenoga prije podne ukucao u Google njegovo prezime, mogao si pročitati 225.000 mjesta gdje se to prezime spominje. Ne odnosi se sigurno sve

na njega, ali velika većina govori upravo o njemu. A nakon što je čuo potvrđenu osudu i izjavio da nije ratni zločinac i potom popio bočicu smrtonosne tvari te domalo pao mrtav, mogao si do dva dana na tom istom Googleu pročitati više od 12 milijuna mjesta gdje se njegovo ime spominje. Vi jest je očito upalila medijske agencije svijeta, blogove i portale, vladine i nevladine organizacije.

Ta njegova jedinstvena gesta u trenutku sama suđenja izazvala je čuđenje svega svijeta. Kao da je ušao u ljudske oči, mozgove i razume neki novi *casus* - slučaj koji će se rješavati i u ovom i u budućem naraštaju.

Ne rezultira da je pokojni General sebi prikratio život i zatvor zato što nije mogao živjeti pod stigmom ratnoga zločinca. On je živio pod tim znakom i od prve presude.

I uporno je, ne samo kazivao, nego argumentirano dokazivao sudu da on nije ratni zločinac. On je u svojoj svjesnoj obrani, u svome dokazivanju kroz 13 godina rabio sve dokaze, argumente, knjige, odgovore koji su bili odbijani. On u svome završnom dokazivanju na sudu nije išao braniti druge, jer ne zna što su drugi činili. On zna za sebe da nešto jest ili nije uradio. Kada više nije uvažen nijedan razlog za njegovu obranu, tj. da nije učinio nikakav zločin, a da je učinio mnogo dobrih djela, onda je povukao završni potez, ne da ubije njih koji, prema njegovu uvjerenju, iracionalno rezoniraju i nepravedno presuđuju, nego je htio i životom potvrditi da je istina to što on tvrdi. Vidjevši da su svi ti njegovi dokazi pali u vodu, poduzeo je posljednji čin, dokazom *ad absurdum*, pokazujući sudu da mu je više stalo do istine i pravde koju je u svom subjektivnom uvjerenju izlagao i dokazivao nego li do tjelesnoga života koji je na onakav način pred očima sudstva i svega gledateljstva dramatično završio. Ako bismo to stavili u običan logičan silogizam, onda bi to moglo izgledati ovako:

Haški sudski silogizam, 2017.:

- Svaki zločinac u ratu zasluguje primjerenu kaznu.

- A general je Praljak ratni zločinac po zapovjednoj odgovornosti, zločinac kojemu se potvrđuje kazna od 20 godina, dosuđena na prvostupanjskoj instanciji 2013.

- Ergo osuđenik Praljak mora ispaštati za svoju zločinačku kolektivnu odgovornost u nekom

¹ Primjer: Z. KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, Vitez, 2002.; Vidi osvrt na knjigu: "Religiozne niti u 'Haaškoj priči'", u: *Vrhbosnensia*, 1/2003., str. 175-183. Zoran piše za sebe da je u pritvoru i zatvoru UN-a u Den Haagu proveo 1478 dana, na sudskom procesu 464 sata, s lisicama na rukama 544 puta. Ni kriv ni dužan.

eurozatvoru; ispušta mu se odgovornost za rušenje Staroga mosta, ali se ne spušta kazna ni jednoga dana od onoga što mu je sud odrezao u prvoj presudi.

Nasuprot tomu dokazivanju Praljak poteže silogizam kojim se služio kroz svih 13 godina svoje obrane, zalažući svoj razum, volju, vrijeme, sredstva.

Njegov obrambeni silogizam glasi:

- Onaj tko nije počinio ratnoga zločina ne zасlužuje nikakve kazne.

- A Slobodan Praljak nije počinio nikakva zlođela, nikoga nije ubio niti mu zlo nanio te stoga nije ratni zločinac; niti je zapovjedio da se ikoga ubije ili mu se zlo nanese te stoga nije član udružena zločinačkog pothvata. Štoviše, učinio je po prilično dobrih djela u korist drugih bez obzira na vjeru i naciju. I to je na sudu dokazao člancima, knjigama, grafikonima.

- *Ergo*: budući da su pred sudom propali svi razumni dokazi, sve logične argumentacije, sva suvisla uvjeravanja, general je ocijenio da mu ne preostaje drugo nego da odbaci sudsku presudu kao neistinitu i nepravednu i prepusti se posljednjemu «dokazu», redukciji *ad absurdum*, uzimajući protuživotni napitak.

Sudci - u njegovu oslovljavanju nema više "časnici sude" - kada vas ne uvjerava sva logika i iznesene činjenice, sva prikazana istina i neoborivi dokazi, neka vam ovaj apsurd otvori oči da konično shvatite da niste u pravu, niti ste presudili istinito i pravedno, zaključak je Generalov.

Katolička vjera. Katolici ne unose čin genera- la Praljka u kršćansko mučeništvo, jer on tu svoju gestu nije učinio izričito ni za vjeru, ni za Crkvu, ni za Boga, kao na primjer Drinske mučenice, Kćeri Božje ljubavi, koje su poskakale s trećega kata vojarne u Goraždu 1941. da očuvaju Bogu zavjetovanu čistoću pred pijanim zlonamjernim silovateljima. Mnogi su skloni reći da je General svoj čin mjesecima, ako ne i godinama, smisljav te svjesno i namjerno izveo. Čin kao takav zavrje- đuje pojам samoubojstva, jer nitko od nas nije gospodar svoga života. I nemoj ići k Bogu prije nego te on pozove!

Pokojnik je ostavio oporuku da mu se tijelo spali, a pepeo prospe tako da ni groba nema. Katolička nas vjera uči: život koji sam sebi nisi dao, nemaš pravo ni oduzeti! Bolje je nepravdu podno- siti nego je drugomu nanositi! Tijelo koje je ovom zemljom hodilo i dobro činilo Gospodin će Bog uskrisiti u Posljednji dan. Stoga pokojnike poka- pamо u groblja. A kao znak vjere u uskrsnuće na njima ističemo križ na kojem je visio Pravedni, ne- pravedno na smrt osuđeni Jedinorođeni Sin Bož- ji. Neka nam po svetom Križu, pod kojim ćemo u grobu ležati, dođe izbavljenje i vječno spasenje.

Gospodin je Isus rekao: Ako netko učini neko dobro djelo, makar i ne bio svjestan da to čini za Isusa, Gospodin će mu na svome Sudu reći: Kada si gladna nahranio, mene si nahranio; kada si žedna napojio, mene si napojio; kada si ranjena pomogao, meni si pomogao. Hoće li onda i ono- mu koji je za istinu i za pravdu, po svom uvjerenju, tjelesni život založio također reći da se time s vječnom istinom i pravdom složio? Mi ne znamo kakva se drama u Generalovoј savjeti odvijala onih posljednjih trenutaka. Zato i ne sudimo, ni generala Praljka ni Haški sud, da ne budemo i sami suđeni pred Božjim sudom.

General je Praljak naš sunarodnjak, koji se zauzeo za obranu više hrvatskih krajeva i kato- ličkih zajednica od nepravedne agresije te je i on zaslužan da danas na tim mjestima uopće ima Hrvata i katolika. Zahvalni za sve dobro koje je činio, došli smo se pomoliti da mu Bog u svojem milosrđu oprosti sve ono što nije bilo u skladu s voljom Božjom. A živima za život udijeli strplji- vosti i snage!

Mi molimo Gospodina Boga da na svome Sudu - a to je jedini i konačni Sud, pred koji će stati i svi ovozemni sudci i svi osuđenici kao i svi mi, a na kojem nam sam Bog jamči apsolutnu pravdu i ap- solutno milosrđe - presudi i pokojnomu Generalu i svim drugim pokojnim braniteljima, ne gleda- jući na naše ljudske grijehe, nego na vjeru Crkve svoje i na ove naše skromne a žarke molitve.

PREDSTAVLJANJE KNJIGA

KAKO SHVATITI MEĐUGORJE?

Lugano-Siena: Donal Foley (1956.), britanski znanstvenik sveučilišnoga humanističkog i teološkog usmjerenja, stručnjak u proučavanju fatimskih potvrđenih ukazanja i međugorskih nepotvrđenih "viđenja" i "ukazanja", urednik izdavačke kuće Theotokos Books, objavio je 2002. na engleskom jeziku knjigu *Marian Apparitions, the Bible and the Modern Word* [Marijinska ukazanja, Biblija i moderni svijet].

Ta je knjiga prevedena na talijanski jezik i objavljena 2004. godine: *Il libro delle apparizioni mariane. Influenza e significato nella storia dell'uomo e della Chiesa* [Knjiga o marijinskim ukazanjima. Utjecaj i značenje u povijesti čovjeka i Crkve].

Od istoga auktora godine 2006. izšlo je prvo izdanje knjige na engleskom *Understanding Medjugorje. Heavenly Visions or Religious Fraud?* [Kako shvatiti Medjugorje: nebeska viđenja ili religiozna prijevara?].

Ta je knjiga je doživjela drugo, prošireno izdanje 2011. godine pod naslovom *Medjugorje Revisited. 30 Years of Visions or Religious Fraud?* [Kritički viđeno Međugorje. 30 godina viđenja ili religiozne prijevara?] s predgovorom švicarskoga mariologa dr. Manfreda Haukea.

Istodobno izšla je u Augsburgu Foleyeva knjiga i u njemačkom prijevodu *Medjugorje versteht. Himmlische Visionen oder fromme Illusion?* [Kako razumjeti Međugorje. Nebeska viđenja ili pobožna prijevara?].

U listopadu ove godine ista je knjiga, ali proširena i dopunjena sve do 2017. godine, izšla i u talijanskem prijevodu: *Comprendere Medjugorje. Visioni celesti o inganno religioso?* Ovomu talijanskom izdanju i prijevodu napisao je predgovor talijanski pisac koji je prije deset godina, 2007., objavio kritičku studiju *Medjugorje. È tutto falso* [Međugorje. Sve sama prijevara].

Ovdje donosimo Predgovor koji je napisao M. Corvaglia ovogodišnjem talijanskom prijevodu Foleyeve knjige

PROSLOV

Marco Corvaglia

Uspjeh koji je postigao fenomen kao što je ovaj međugorski, kao da se dobrom dijelom duguje akciji onih koji o tome pišu i donose prikaze, a to su gotovo uvijek oduševljenici, pobornici, koji se u pravilu ne ističu željom da shvate istinsku stvarnost samih činjenica.

S druge strane, onaj koji kritičkim duhom ispituje Međugorje, ima strpljivosti, hrabrosti i snage da se čuje njegov glas, znajući da onoga koji kazuje neugodne stvari suprotna strana poima negativno kao nekakva "kvaritelja veselja" ili čak još gore.

Jedna od malobrojnih iznimaka na ovom području jest Donal Foley koji se pravim kritičkim osjećajem bavi Međugorjem i ne boji se reći također neugodne istine. Tako auktor, s prijevodom ove knjige (izvorno objavljene na engleskom 2011. pod naslovom *Medjugorje Revisited*) stavlja plod svojih studija na raspolaganje i čitateljima talijanskoga jezika.

Tekst je Donala Foleyja produbljen, jasan i dokumentiran. Nema aspekta koji on zanemaruje ispitujući povijesni kontekst u kojem su, već davne 1981., navodna "ukazanja" nastala, izvorene veze s Karizmatičnom obnovom, zatim likovi "vidjelaca", narav "poruka" (koje su u prvim godinama često obilježene apokaliptičnim tonom, potom izostavljene), snaga propagande s kojom treba povezati i tzv. "znanstvene studije", i još toliko drugoga.

Iz osobnoga mi je iskustva poznato, jer sam se i sam kritički proučavao temu više godina, koliko

je teško da te čuje onaj koji drugačije misli ili čak smatra da je njegov život našao smisao u Međugorju. Ali znam također da je jedan takav pothvat sve drugo samo ne nemoguć. Eto motiva zbog kojega jedna smiona knjiga, kao što je ova Donala Foleyja, ima smisla i koja, uz poštovanje auktorove nakane smirene u svome izlaganju, ne ide za tim da ikoga predobiva a još manje prisiljava. Njego-

va je svrha pridonijeti da se čuje drugo zvono, da kritički izvijesti. Tko želi čitati, moći će iz toga povući vlastite zaključke. Dostojanstvo ljudskoga bića ima temelj u svojoj slobodi da samostalno vrjednuje i odlučuje, bez manipulacija i mistifikacija. Ali takva je sloboda moguća samo ondje gdje postoji potpuna spoznaja činjenica. Ovo je duh iz kojega je nastala knjiga Donala Foleyja.

O UČOVJEČENJU, RASPEĆU I PREOBRAŽENJU

Stolac, 24. studenoga 2017. - U petak, 24. studenoga 2017., u Sarsenterumu, duhovno-kulturnom centru Trebinjsko-mrkanske biskupije u Stocu, priređeno je predstavljanje knjige *Sjeti me se kada u raj dođeš*, koja je izšla u povodu 25. obljetnice ređenja biskupa Ratka Perića, apostolskoga administratora iste dijeceze. Dvoranu je ispunilo više od 70 osoba uglavnom mladih, a među njima i nekoliko svećenika. Kulturnu večer otvorila je djevojačka skupina «Vidoštatska kraljica» pjesmom *Sjeti me se kada dođeš u Kraljevstvo svoje*, kojoj je tekst napisala Ankica Svirač, uglažbio don Pero Marić. Sastav «Vidoštatska kraljica» slavi ove godine 20. obljetnicu svoga postojanja i pjevanja. A prezentaciju zaključila je skupina «Angelus» pjesmom *Bliže o, Bože moj* koju je spjevala engleska pjesnika Sara F. Adams (1805.-1848.), a skladao američki crkveni glazbenik L. Mason (1792.-1872.). Devetočlani «Angelus» ove godine obilježuju 15. obljetnicu svoga osnutka i pjevanja. I jedna i druga djevojačka skupina redovito pjeva za vrijeme sv. Mise u župnoj crkvi sv. Ilike proroka u Stocu. Bilo na slavu Božju i njima na sreću vjekovitu!

Don Ivo Šutalo, biskupski vikar Trebinjske biskupije, koji je odgovoran za Sarsenterum, govorio je o Isusovu križu kako ga je čitao u biskupovoj knjizi. Isticao je i ponekad citirao one dijelove koji su se njega najviše dotaknuli s obzirom na Isusovo peterostruko suđenje, na višestruko kršenje pravila samo da bi Sinedrij eliminirao Isusa, na Kajfinu gramzljivost za velikosvećeničkom službom koju je s pomoću rimske vlasti i vlastite korupcije obnavljao 18 puta.

Vjeroučiteljica u aladinskoj župi i čapljinskoj školi Daniela Raguž prikazala je onaj dio knjige koji govori o Kristovu uskrsnuću, uskrsne biskupove poruke prema godinama od 1993. do danas. Daniela je pozorno knjigu ne samo čitala nego

i vjernički doživljavala, što se osobito vidjelo da je nakon određenih navoda koji su nju izazvali sama nastavila razmišljati i na život primjenjivati.

Na kraju je biskup iznio nekoliko misli o svoje doživljaju križa onako kako Isus naučava da svatko ima svoj vlastiti križ i da svatko treba prihvati taj križ, nositi ga danomice i vježbati se u učeništvu u hodu za učiteljem Isusom. Biskup veli da ga je najviše u životu zaokupljala tema križa, patnje i nevolje, počevši od prvoga govora o *Smislu patnje* na bogoslovnom satu homiletike 1964. u Zagrebu sve do ove posljednje knjige. Možda je razlika samo u tome što se onda glodalo zeleno drvo križa, a danas se gricka suho. Ipak iskazao je Bogu osobitu zahvalnost da kroz sve ovo vrijeme nikakav ga križ nije tako smeо ni smetao da ne bi mogao obavljati svoju vjerničku, svećeničku i biskupsku službu. Napose se usredotočio na Isusovo učovječenje, veličanstven Božji plan kojemu ljudi ni na koji način ne mogu stati u kraj osim po onome što sam Bog objavi. I na Isusov misterij životnoga križa, koji također svijet ne razumije osim po Božjoj objavi.

Prenosimo osvrt don Ive Šatala:

Večeras smo se sabrali u ovom našem centru Trebinjsko-mrkanske biskupije kako bismo predstavili knjigu biskupa Ratka Perića *Sjeti me se kada u raj dođeš*, koju je objavila Crkva na kameru u Mostaru ove 2017. godine.

Iskreno pozdravljam autora oca biskupa, generalnoga vikara don Željka Majića, biskupijskoga kancelara i nevesinjskoga župnika don Antu Luburića, župnika don Rajka Markovića, tajnika don Peru Miličevića, stolačkoga predsjednika Matice hrvatske dr. Mladena Boškovića, sve vas mlade, učitelje, nastavnike, profesore, ravnatelje i sve čestite vjernike. Dobro došli!

Knjiga je izšla u povodu biskupove 25. obljetnice ređenja, pod pavlovskim geslom "Kroz mnoge nam je nevolje u Kraljevstvo Božje", pa mu ovom prigodom i ovdje u Stocu od srca čestitamo i želimo Božju pomoć u odgovornoj crkvenoj službi.

U povodu 25. obljetnice biskupskega ređenja na svečanoj akademiji u Mostaru, 13. rujna ove godine, ovu je knjigu predstavio nadbiskup našega Sarsenteruma, msgr. Petar Rajić, apostolski nuncij u Angoli. I mi ćemo o njoj večeras razmišljati.

Kratak opis. Knjiga je zbirka biskupovih poruka izgovorenih u Mostaru na Veliki petak, na Uskrs, na Uzvišenje Svetoga Križa i na još nekim prigodnim slavlјima. Podijeljena je na tri dijela. Prvi: *Po muci na križu k slavi uskrsnuća* - Veliki petak i Uskrs; drugi: *Častimo te križu sveti* - Uzvišenje svetoga Križa; i treći dio: *Muka gorka Gospodina* - biskupov humski Križni put. U *Dodatku* doneseno još nekoliko biskupovih propovijedi i intervjeta. Sveukupno 413 stranica, tvrda uveza i vrsne tehničke obradbe i dizajna. U Predgovoru generalni vikar don Željko knjigu je sažeto predstavio i biskupu uputio čestitke.

Na naslovnoj korici slika je nepoznata autora koja prikazuje Kristovo raspeće na Golgoti i trenutak u kojem se desni razbojnik Dizma, agoniskim naporima okreće raspetomu Isusu da mu kaže onu sudbonosnu rečenicu, koju često mi svećenici ističemo u propovijedima, i koja je njega - Dizmu - uvela u vječnu radost i prostranstva Kraljevstva Božjega: "Isuse, sjeti me se kada dođeš u Kraljevstvo svoje" (Lk 23,42). To i jest glavna misao i cilj knjige: da potakne čitatelja da se po križu, kao ovaj raskajani razbojnik, obrati, ponizi, skruši, pokaje i izgovori upravo te riječi: *Sjeti me u Kraljevstvu svome*. Biskup je svjestan da smo svi mi samo obični grješni ljudi i da svi na ovom svom životnom putu prolazimo kroz suznu dolinu i "mnoge nevolje". Kao što je prošao i taj razbojnik verući se i krijući se po razbojničkim šiljima! Eh, kada bismo isprosili od Boga takvu milost da barem na kraju svoga života možemo kao ovaj dobar razbojnik izgovoriti zaziv Isusu da nas spasi. Da smo ne znam kako grješni, ako bismo takvu rečenicu skrušeno i ponizno izgovorili na času svoje smrti, sigurno nam ne bi promaknulo Kraljevstvo Božje, i to - "još danas". Ali ne možemo to izgovoriti u posljednjoj minuti, ako to nismo češće ponavljali u životu. Ovaj je naslov - rekli bismo - iskreno autorovo priznanje grješnosti i još iskreniji i ponizniji vapaj da ga se Isus sjeti na času

smrti. Vjerujem da se i svi mi večeras pridružujemo ovakvoj želji i molitvi. I ovaku vapaju!

Knjiga je obogaćena i s 28 slika iz biskupijske Galerije prijateljstva Mostar, na kojima su prikazana vrijedna umjetnička djela raznih likovnih majstora koji dočaravaju Isusovu gorku Muku i slavno Uskrsnuće: Ivo Dulčić, Blaženka Salavarda, Ksenija Kantoci, Želimir Janeš, Ljubo Lah, Josip Bifel i drugi. Također ima i 14 slika križnih postaja koje su postavljene na Križnome putu uz brdo Hum gdje vjernici Mostara i okolice svakoga Velikog petka, zajedno s biskupom i svećenicima, penju se pobožno od postaje do postaje prema vrhu Kalvarije.

Posebni naglasci. Kada biskup propovijeda na Križevo u katedrali, osvrćući se na samu stolnicu na godišnjicu ređenja, na događaje vezane uz to, Blaženu Djericu - Mariju Majku Crkve - kojoj je katedrala i posvećena, na svetkovinu Uzvišenja svetoga Križa, što drugo može biti u središtu govora i razmišljanja, nego - Kristov slavni križ!

Koja knjiga ostavlja poseban dojam na čitatelja? Koji film? Koja priča?! Meni se čini: ona knjiga, film ili priča koju želite još jednom pročitati. Pa onda još jednom, pa još jednom. Ta je, dakle, knjiga ili priča ostavila tolik dojam na tebe da je želiš ponovo čitati. I nikako ti dosta. Nikako iscrpstvi onu njezinu jednostavnost i dubinu, ritmicu i poruku! Jeste li ikada čitali knjigu a da vam je, što ste više isli kraju, sve više bilo žao što knjiga završava? Dobra je knjiga puna dobrih ideja, pouka, informacija, duhovne obnove, duševnoga osvježenja i neke unutarnje duhovne radosti. Isto kao kada vas blagi povjetarac u vruće ljetne dane osvježava tako da ne želite da to prestane.

Evo nekoliko kraćenih opisa iz knjige koji su se mene posebno dojmili.

Gospin Veliki tjedan (str. 57-59). Opis Isusove Majke koja nakon Cvjetnice proživljava teške trenutke jer se sve vrti oko njezina Sina, i to u negativnu smislu. Uživi se psihologiju ljudskih napetosti i zaoštravanja situacije. *Ponedjeljak*: kola pošla nizbrdo, bez kočnice. "U čemu je Isus dan prije doživio najveći trijumf, tu ga upravo sada đavolski bockaju, vrijeđaju, ponižavaju... Od veličanstvena ulaska stvorili lakrdiju." Gospu to duboko u duši vrijeđa, ponižava, ne spava, sva je usplahirena i smetena. Sve dan za danom, šok za šokom. Samo čeka kako će je stresti nova vijest, pljuska, uvrjeda.

Utorak: policija, umjesto da stvara mir, "ona čuva nered da se ne bi pretvorio u red." Sve se zakuhalo i uznemirilo. Svi stadionski viču.

Srijeda: čuje komentare: "Dosta nam je tiranije Nazarećanina i njegovih 12 čobana. Neka se vrate u svoja sela, među ovce!"

Čuje na *Veliki četvrtak* ujutro da su neki vidjeli Kajfu kako oko 8.00 sati izlazi iz Pilatova dvora. «Nikada mu nije otisao imo sedam godina. Jutros je otisao, prekršio sva pravila, sve religiozne zakone, sve židovske običaje.» «Gospa više ne vjeruje nego vjeruje. Svijet i svjetska naklapanja.» Za večerom su svi na jednom mjestu. «Raduje se barem da su Dvanaestorica s njime na večeri. Ako dođe do gusta, lakše je ako su Dvanaestorica. Branit će ga.» Sigurno vas zanima što se dalje dogodilo. Pogledajte film do kraja!

(*Isus pred pet sudišta* str. 39-40, 215-222). Završio sam šest godina teologije u Sarajevu i još dvije godine postdiplomskoga studija duhovnosti u Rimu. To je osam godina teološkog školovanja. Ako ćemo računati i četiri godine sjemenišne gimnazije, onda ih je dvanaest. Da si ti mene, do ove knjige, upitao na koliko je sudova Isus bio suđen, ja bih rekao: zar nije samo pred Poncijem Pilatom osuđen na smrt? Ma što na jednom? Isus je stajao pred pet sudišta i pet puta ispitivan i procesuiran: s četvrtka na petak u noći, kada su ga uhvatili, najprije ga doveli **Ani**, velikom svećeniku u mirovini - njegova je glavna! Zatim ga odveli **Kajfi**, službenom velikom svećeniku, Aninu zetu. Onda ga ujutro najprije priveli **Pilatu**, to je treće suđenje. Kada je Pilat video da se ne radi o političkom problemu, da bi ga se riješio, šalje ga **Herodu**, četvrtomu sudcu, s kim se upravo toga dana spriateljio. Isus ih sprijateljio! Isus se pred Herodom "branio šutnjom". Nijedne nije rekao. A ovaj sudnicu pretvorio u ludnicu: Isusa izruguje, ismijava, vrijeda, ponižava... Kada je video da ni time ne može izvući nijedne riječi, kamoli čuda od Isusa, zaogrće ga bijelom haljinom i vraća ga ponovo vrhovnom sudcu **Ponciju** Pilatu, koji ga osuđuje na smrt. To je pet suđenja! Doduše nije svaki evanđelist spomenuo svih pet procesa, ali se, kada se sve zbroji, točno vidi da ih je toliko bilo. Posebno je jezovito dočarana strast mržnje koja se sasula na Isusa huškanjem svjetine tijekom jutarnjih sati Velikoga petka kada su Gospodina vodali «od Poncija do Pilata», kako kaže narod. A u toj masi vika, metež, psovka...: «Isusa vode od Pilata k Herodu glavnom jeruzalemskom avenijom. Frcaju vrčevi iz pivnica. Jedan veli da mu je majka Idumejka. Psovke i pljuvačke s prozora. On ih oštro pogleda zašto mu psuju majku, nije mu majka Idumejka nego čistokrvna Židov-

ka. A ovaj dobacivač dobaci: Ako nije majka jest baba! Jedan vikne da mu se za oca ne zna, nema zemaljskog oca, izvanbračni. Nema uvrjede koja nije izrečena.»

Kajfina pohlepnost za vlašću (str. 133-140). Puno je Kajfino ime: Josip Kajfa. Kakav je to pohlepan borbaš za vlašću! Rimljani su došli u Palestinu 37. godine prije Krista i ostali u njoj do 67. poslije Krista. Nešto oko 130 godina. Velike svećenike, tj. vrhovne židovske poglavare, postavljali su oni, Rimljani. "Prokurator, sve jednoga s nogu obori, a drugoga na noge osovi", kaže biskup. Postavljaju onoga koji im se sviđa, koji je "politički korektan", a kada im više ne odgovara, skidaju ga. Kroz to vrijeme promijenilo se 38 velikih svećenika u Jeruzalemu. U prosjeku vladali 2 godine i 7 mjeseci. "A naš ti Kajfa - komentira biskup - punih 18 godina, uzastopce, od 18. do 36. poslije Krista. I nikako pasti. Kajfa je do savršena umijeća izučio politikantsku tehniku kako s okupatorima dodvornički kooperirati i na velikosvećeničkim nogama ostati." Trebalо je rimskoga prokuratora dobro podmazati da se ostane na vlasti. Svake godine po jednu dobru vreću zlatnih šekela. To je 18 vreća! Biskup završava: "O, vlastohlepna gramzljivosti neljudska i novčana koja nas činiš neljudima, Kajfama i Judama, bezobzirnim karakterima i karijeristima, izdajnicima pameti i poštenja. O, pohlepo za društvenim stocem i novcem kako te ništa ne može zaustaviti osim napadne i neželjene smrti. I komu ćeš onda, gramzljiva pohlepo i nečovječna, ostaviti sve za što si se borila na svijetu a ti se jednoga dana pojaviš na sudištu Kristovu!"

Židovi svoje zakone krše samo da Isusa sruše (str. 305-311). Dramatičan je opis što su sve Židovi, - židovsko Vijeće, Sinedrij, učitelji Zakona, vrhovna židovska vlast, i religiozna i civilna - poduzeli samo da Isusa skinu, sruše, likvidiraju, uniše, na smrt osude:

"Prvo, Sinedrij nije nikada smio voditi proces i suđenje po noći, nego samo po danu. A ovdje se sastao po noći, i to dva ako ne i tri puta.

"Drugo, Sinedrij nije nikada smio voditi proces u vrijeme Pashe (najvećega židovskog blagdana. To je isto kao da se u Hrvatskoj vodi sudska parnica na Božić, na Uskrs). A u Isusovu slučaju, sve se odvijalo na dan Pashe. Od ponoći do tri popodne.

"Treće, Sinedrij nije nikada smio izreći presudu istoga dana kada je bilo suđenje, neka barem prenoći, osim ako se radilo o izrazito nedužnu čovjeku. A ovdje će sinedrijska smrtna presuda biti izrečena iste noći ili istoga jutra.

Četvrti, nijedna se presuda Sinedrija nije smjela izreći osim u predvorju Raspuklih stijena Hrama. A ovo je sve bilo kod Kajfe, u njegovu stanu, dvoru.

Peto, svjedočenje dvojice svjedoka moralo je biti neovisno jedno o drugome, a ovdje dvojica zajedno daju, i to lažna svjedočanstva.

Šesto, za lažno svjedočanstvo slijedila je smrt. A ova su dvojica vjerojatno nagrađena novim položajima."

Biskup završava: "To su pravila koja je Sinedrij postavio i kojih se morao pridržavati. Ali u njega je mržnja dostigla takav stupanj uzavrelosti da je bio dopušten svaki čin da se Isusa likvidira."

Biskup s puno detalja pripovijeda o Isusu, o križu i suđenju, o Ani, Kajfi i židovskom Vijeću,

o Pilatu, Herodu, Petru, Judi, Malhi i Pilatovici, o Šimunu Cirencu, rimskim vojnicima i svima onima koji su sudjelovali u Kristovoj Muci tako da to smišljeno i poručljivo otvara čitatelju oči, tumači mu stvari, otkriva pojedinosti i cjelokupnost evanđeoskog događaja dovodi do toga da se čitatelj osjeća ne samo zadovoljnim, nego i sretnim, ali istodobno potaknut na razmišljanje, obraćenje, kajanje, promjenu vlastita života, potaknut za novi korak i novo svjetlo na životnom putu. Ne možeš pročitati niti jedan članak a da se ne upitaš: "gdje sam ja?", "tko sam ja?", "što radim ja?", "kako živim?", "kako se više ne obraćam?", "kako ne postajem bolji?" itd., što je inače za nas kršćane jedna od najvažnijih poruka svake duhovne knjige, propovijedi ili nagovora.

VRIJEDNA KNJIGA, ŠTOVIŠE PRIRUČNIK Leksikon odgojno-obrazovnih znanosti, Zagreb, 2017.

Na hrvatskom govornom području nije postojao nijedan leksikon koji se isključivo bavi tematikom odgoja i obrazovanja. Don Ivan Marijanović, član Hrvatske salezijanske provincije, kojoj je glavna karizma odgoj i obrazovanje mladeži, odlučio se s talijanskoga na hrvatski prevesti *Leksikon odgojno-obrazovnih znanosti (LOOZ)*, što ga je priedio i objavio (1997. i 2008.) Fakultet odgojnih znanosti Papinskoga salezijanskoga sveučilišta u Rimu, prvi uopće fakultet takva usmjerjenja i u crkvenim i u civilnim strukturama u svijetu.

Za ovu prigodu organizatori prezentacije *LOOZ-a* pozvali su biskupa Ratka Perića da održi pozdravni govor. Jednako je izrekao pozdrav dekan Fakulteta Prirodoslovno-matematičkih znanosti prof. dr. Mario Vasilj. A Leksikon su predstavili prof. Ante Bežen iz Zagreba s naslovom "Značenje Leksikona za našu prosvjetnu i znanstvenu zajednicu", prof. dr. don Ante Pavlović govorio je na temu "Kršćansko-humanistička vizija LOOZ-a: znanstvenost i humanizam, ne ideologizacija"; te dekan prof. dr. Ivica Musić o "Sadržajnim i metodološkim aspektima LOOZ-a". Svoj ugodan prilog pjesmom dali su glazbenici Studija glazbene umjetnosti. Predstavljanje je upriličeno u srijedu u podne, 6. prosinca 2017., na Filozofskom fakultetu u dvorani "A.B. Šimić" u Mostaru. U prvim redovima bili su dr. Zoran Tomić, rektor Sveučilišta; bivši rektori dr. Ljerka Ostojić, dr. Vlado Majstorović, gradonačenik

Mostara Ljubo Bešlić, drugi profesori i brojni studenti. Na svršetku akademske večeri rektor Tomić podijelio je stipendije najboljim studentima.

Prenosimo osvrt biskupa Ratka Perića na Leksikon:

ODGOJ JE NARAVNI, BOŽJI ZAKON

Latinska poslovica, koja se barem jednim dijelom pripisuje sv. Tomi Akvincu, poručuje: *Timeo hominem unius libri - /ili: Cave ab homine unius libri/ - «Bojim se /čuvaj se/ čovjeka jedne knjige»*. Zašto se bojati čovjeka jedne knjige? - Dva su odgovora: Ako je neki čovjek pročitao samo jednu knjigu, u današnjim milijunima ne: knjigâ, nego knjižnicâ i knjižarâ - što onda ti imаш s njim pričati i on s tobom? Ali ako je **dobar** čitatelj **dobro** pročitao **dobru** knjigu **dobra** pisca, ne ćeš s njim lako izići na kraj s njegovim rezoniranjem i argumentima. Uvjerit će te! Pa što ćeš onda? Bi li ta «jedna knjiga» mogla biti ovaj «Leksikon odgojno-obrazovnih znanosti», barem na odgojno-obrazovnom području? Ovo je knjiga od malo više od 1380 stranica. Da sada ima 13 prezentatora i da svaki preuzme po 100 stranica, imali bi što predstavljati. A vi biste htjeli da danas učine trojica što bi inače trebala prikazati trinaestorica.

Čudna je sudbina ovoga Leksikona, kako čitamo u Uvodu njezina urednika i prevoditelja

don Ivana Marijanovića iz jablaničkih Doljana, salezijanca, u 10 točaka (str. 9-11). Prvo izdanje, 1997., na talijanskem objavio je Fakultet odgojnih znanosti Papinskoga salezijanskog sveučilišta u Rimu. Nakon izlaska Leksikona prije 20 godina, na prevođenje se dao don Ivan, i sâm nekadašnji student Salezijane. Prošlo je više godina kada je on dovršio hrvatski prijevod i naumio ga dati u tisk. Međutim u Rimu najavljeni i 2008. izišlo drugo izdanje prošireno, preinačeno, promijenjeno, popunjeno, kako se već radi u dinamičnu svijetu. Leksikon je u drugom talijanskom izdanju okupio 184 suradnika iz 15 zemalja svijeta, koji su obradili 1591 pojam. Tako se naš prevoditelj morao baciti na reviziju svoga prijevoda, od početka. Pa to su zahvati nekada mučniji od sama izvornog prijevoda. Nakon novih devet godina izišla je ova knjižurina od 1384 stranice u izdanju mlade Akademije odgojno-obrazovnih znanosti, koja je ute-meljena 2015. u Zagrebu. Urednik je knjige prof. Marijanović, a u uredništvu je i dekan ovoga mostarskog fakulteta dr. Mario Vasilj iz Međugorja. A recenzent don Ante Pavlović iz Studenaca.

Što je to Leksikon? To je enciklopedija s većim brojem pojmove i s manjim opsegom sadržaja tih pojmove. Opći se leksikon tiče svega i svačega, a strukovni samo nečega: ovaj je naš Leksikon odgojno-obrazovnih znanosti, strukovni.

U ovom se Leksikonu prikazuje mnoštvo članka s naslovom odgoj, kao što su: Odgajanik, Odgajatelj, Odgoj, O. na ulici, O. za medije, O. za sakramente, Odgojna interakcija, O. ljubav, O. pomagala, O. potpora, O. praksa, O./školska psihologija, O./školska reforma, O./školska zajednica; Izvanškolski odgoj, Odgojne-obrazovne institucije, O./o. znanosti, O./o. metode, O./o. mreže, O./o. nužnosti, O./o. strategije, O. zadaće; Odgojni autoritet, O. čin, O. intervencija, O. izvori, O./obr. kontinuitet, O. odnos, O. prijedlog, O. proces, O. profil, O. sadržaji, O. stilovi, O. ugovor, Odgojno-didaktičko projektiranje, O./obr. pitanje,

O./pedagoško istraživanje, O./školsko ozračje, Odgojno školsko programiranje, Odgojno zala-ganje (str. 685-747). Kršćanska pedagogija, Kršćanski odgoj, Kršćanski odgajatelj, I još k tomu mnoštvo pojmove pod nazivom pedagoški. Zau-stavljam se na trima riječima:

Odgoj - *educatio* ima u sebi riječ gojiti, hrani-ti, *educare* čovjeka, a uzgoj znači gajiti biljku ili životinju. Ljudski odgoj ima dva procesa, jedan je fizički - hrani-ti tijelo, a drugi je duhovno-psihički - oblikovati dušu. Kao što postoje u čovjeku uvjeti

za prehranu, tj. probavni sustav sa svim organi-ma i fizičko-kemijskim procesima, tako postoje u čovjeku uvjeti za razvijanje potencijala slobodne volje i razuma, koji su ugrađeni u tijelo, usađe-ni, i koje treba izvlačiti, *educere* (str. 685). Glagol «izvući» podsjeća na Sokratovu majeutiku, meto-du kojom, po načelu «Upoznaj sama sebe», dija-loški, iz sugovornikove duše izvlači istinu ili neku vrijednost (str. 1101). Opće je poznata činjenica da se čovjek ne rađa odgojen, nego neodgojen, divljan. I sve treba poduzeti da ga se odgoji. Odgoj je naravni postulat, zakon, zato i Božji postu-lat i zakon.

Bog je čak odlučio i učinio da njegov vjeko-vječni Sin po utjelovljenju prođe kroz ljudski odgoj u krugu obitelji, majke Marije i sv. Josipa. Za njega se izričito veli dva puta da je napredovao tjelesno i duševno: "A Dijete je raslo, jačalo [tjelesno] i napunjalo se mudrosti [duševno]- i milost je Božja bila na njemu [religiozno]" (Lk 2,40). I drugi put, kada mu je bilo dvanaest godina, na povratku iz Jeruzalema u Nazaret isti evanđelist bilježi: "bijaše im poslušan" i zaključuje to razdoblje: "A Isus napredovaše u mudrosti, dobi i milosti kod Boga i ljudi" (Lk 2,52). Fizički napredak u dobi, psihički napredak u mudrosti, religiozni napredak u milosti. I to i kod Boga i kod ljudi. Idealan odgoj, idealan napredak, idealan Odgaj-a-nik, idealni Odgajatelji.

Odgoj neodvojiv od izobrazbe. Mi povezuje-mo ili barem ne odvajamo odgoj od izobrazbe ili naobrazbe. Jedan primjer: svaki je od nas odgajan na hrvatskom jeziku ili izobražavao se u jeziku kućnim odgojem. Tako da si kao sedmogodišnjak u školu donio barem 1000 hrvatskih riječi sa zna-čenjem. Tijekom vremena učio si njemački, talijan-ski... Ti se nikada, ni nakon 20 godina studija, ne snalaziš tako dobro, čak ni u onih naučenih 2000 stranih riječi kao u onih 1000 riječi primljenih s odgojem, s roditeljskom edukacijom ili vrtićkom igrom. U tome si siguran, na svome terenu.

Pri Svetoj Stolici postoji Ministarstvo odgoja, koje se zove *Congregatio pro educatione catholica*, koje je utemeljio Siksto V., papa hrvatskoga podrijetla, prije 430 godina, 1588. U svim je jezičnim prijevodima toga naslova zadržan pojam/ značenje *educatio*. *Educatio* obuhvaća odgoj koji se odnosi na čovjekov karakter, i na izobrazbu koja se tiče ljudske intelektualne sposobnosti. Tako su pod pojmom *educatio* u Kongregaciji stoljećima bila dva odjela: katolička sveučilišta za studij filozofije, teologije i drugih znanosti te

bogoslovna sjemeništa u kojima su se odgajali kandidati za svećeništvo. Papa Benedikt XVI. 2013. premjestio je sjemeništa i promicanje duhovnih zvanja u Kongregaciju za kler, a ipak je i dalje Kongregacija za katolički odgoj zadržala isti naziv -*educazione*, iako pokriva samo institute izobrazbe - lat. pro *institutione catholica*.

Odgajanik - *educandus*, onaj koji sebe mora odgajati i koji mora biti odgajan: i on svojim dinamičnim nastojanjem i odgojitelj svojim aktivnim iskustvom i znanjem. Ne možeš bolesniku pomoći ako i on sam ne sudjeluje koliko može. Slično i ovdje hoće se i volja i karakter i razum samoga odgajanika, tako da "sinergijska ravnoteža između odgajatelja i odgajanika jest i mora biti u namjeri i u ostvarenju, u sve većem opadanju prvoga i jačanju drugog člana" (str. 681). Kreativna reakcija.

Imamo izraz piti, pripitomiti, od toga pitomac, pitomište. Pitoma loza ili maslina pretpostavlja divlju lozu ili maslinu. Pitomac pretpostavlja divljaku ili divljana, gdje treba raditi, pripitomiti je, nakalemiti, nacijepiti, navrnuti; odgojiti - uzgojii.

Odgajatelj - *educator*, onaj koji vodi proces oslobađanja životnih potencijala, funkcionalnoga rasta i organskoga dozrijevanja, slobodna i aktivna uključenja u životnu stvarnost (str. 682). Odgajatelji po naravi - roditelji; odgajatelji po profesiji - programeri, metodičari, savjetnici, pedagozi. Kvalitete odgajatelja: da ima dovoljna ne samo znanja razmjerna zadaći, nego i međusobna zalaganja i ozračja; da ima svoju vjerodostojnost. Odgojni stilovi, barem njih 9: *prenositelj* ne dijalogizira; *animator* - više pazi na odnose nego na sadržaje; *posrednik* - suočava odgajanika s vanjskim stvarnostima: prirodom, društвom, tehnikom, kulturom /taj bi bio «potpun», str. 683/; *menadžer* - uređuje planove i programe; *psihopedagog* - zaokupljen je više mentalnim zdravljem, razrješava kliničke situacije; *socijalni djelatnik*- razmatra mrežu uzroka i posljedica; *karizmatik* - teži za tim da postane mjerilo istine i vrijednosti; *centraliziran aktivist* - radi sve od sebe i oko sebe; *sustavan distributer* - traži suradnju na svim razinama. A glavno je pitanje kako odgojiti odgajatelja? - da ima antropološko znanje, pedagošku stručnost, da pokazuje umijeće i taktiku.

Netko duhovito reče: Svi smo mi odgojeni. Samo što je velik dio odgojen - loše.

Moderna kampanja, i ona svjetska i ova kurikulna reforma u Hrvatskoj, ide za tim da pod gesmom izobrazbe iščupa odgoj iz misli, riječi i djela. I da školskom sustavu nametne svoj bezbožan "odgoj", svoju izobrazbu, svoju kulturu.

Kao dokaz tomu navedimo činjenicu da ovih 26 enciklopedija, leksikona i rječnika u hrvatskom jeziku nemaju uopće pojma "odgoj":

Enciklopedija hrvatske umjetnosti

(Zagreb, 1995.-1996.),

Hrvatska likovna enciklopedija (Zagreb, 2005.) i

Likovni leksikon (Zagreb, 2014.) nemaju natuknice: «likovni odgoj», «estetski odgoj», «umjetnički odgoj», ni «odgoj».

Rječnik filozofije (Zagreb, 2006.),

Filozofijski rječnik (Zagreb, 2008.) i

Filozofski leksikon (Zagreb, 2012.).

Šumarska enciklopedija (Zagreb, 1959.-1963.).

Pomorska enciklopedija (Zagreb, 1954.-1964.).

Poljoprivredna enciklopedija (Zagreb, 1967.-1973.).

Muzička enciklopedija (Zagreb, 1971.-1977.).

Enciklopedija fizičke kulture (Zagreb, 1975.-1977.).

Medicinska enciklopedija (Zagreb, 1967.-1986.).

Filmska enciklopedija (Zagreb, 1986.-1990.).

Religijsko-pedagoško katehetski leksikon (Zagreb, 1991.).

Medicinski leksikon (Zagreb, 1992.).

Teološki rječnik (Đakovo: ¹1992., ²2004., ³2009.).

Tehnička enciklopedija (Zagreb, 1963.-1997.).

Hrvatski leksikon (Zagreb: Leksikon, 1996.-1997.).

Statistički rječnik (Jastrebarsko, ¹1999 i ²2003.).

Politološki rječnik (Osijek, 2001.).

Opći religijski leksikon (Zagreb, 2002.).

Psihologički rječnik (Jastrebarsko, ²2005.).

Opći pravni rječnik (Zagreb, 2006.).

Pravni leksikon (Zagreb, 2007.).

Tehnički leksikon (Zagreb, 2007.).

Rječnik sociologije (Zagreb, 2008.).

A možda je najudarnija spoznaja u tom lancu da englesko-hrvatski rječnik "temeljnoga antropološkoga nazivlja" iz 2013. nema natuknice "education", ni pojam "odgoj" u Kazalu hrvatskih naziva. Dakle, odgoj više ne pripada ni u temeljne antropološke pojmove!¹

¹ Cfr. <http://www.vjeraidjela.com/prognani-odgoj/>

Zaključak. Ako je moćni "knez ovoga svijeta" (Iv 12,32) ozakonio kontracepciju protiv začeća, abortus protiv rađanja, eutanaziju protiv hendikepirana oblika postojanja, homoseksualna brakoimitiranja protiv dvospolna braka; ako na svjetskoj razini osvaja partnerstva protiv naravne ženidbe, usvajanje djece u lezbijskim udruživanjima, zašto se on ne bi borio i protiv najošnovnijega postulata naravi odgoja karaktera koji nam je dan kao naturalni repromaterijal koji se treba kulturnalno educirati, usavršavati. Kao da je taj "knez ovoga eona" (Ef 2,2) sebi uzeo razornu zadaću srušiti svih 10 Božjih zakona a sebe postaviti na postolje Božjega kodeksa.

LOOZ znanstveno obrađuje suvremenu odgojno-obrazovnu stvarnost, poštujući ljudsku narav u njezinim urođenim odgojivim potencijalima, i **koristan** je priručnik jer temeljito i u svim varijacijama obrađuje pojам odgoja, koji, ako se i lingvistički iščupa iz škole i društva, otvara vrata kolektivizaciji u kojoj su se čupala djeca iz kuće

da se «odgajaju» u bezbožnim komunističkim radionicama, na primjer u «ateističkoj» Albaniji;

koristan je jer u ovoj «odgojno-obrazovnoj» reformi može dati prave upute;

koristan možda i zato da se sljedećih desetljeća, ili proljeća, ako nestane i posljednjega traga i znaka odgoja i pedagogije u znanosti i stvarnosti u hrvatskom europskom narodu, može izvući ovaj Leksikon koji je u naslovu imao «odgojno-obrazovni» binom, obradio 1591 pedagoški jam i pojavio se u Hrvatskoj davne 2017. godine!

Ovaj LOOZ po sebi nije savršen, to je dokazalo drugo talijansko izdanje koje je popravilo i dopunilo ono prvo. Tako može doći treće izdanie, možda se i spremi - don Ivane, spremaj se i Ti! - koje će usavršiti ovo drugo. Ali danas na hrvatskom govornom području na odgojno-obrazovnom planu pred očima roditelja, učitelja, odgojitelja, čitatelja nemamo ništa bolje od ovoga Leksikona. Uzmi, listaj i čitaj!

ODGOVOR NA FRA ROBERTOV PRIGOVOR

Dr. fra Robert Jolić, župnik u Klobuku, tajnik Uredništva Hercegovina franciscana, časopisa za duhovnost, znanost i umjetnost, u izdanju Hercegovačke franjevačke provincije, br. 12, god. 2016., str. 288-320, napisao je osvrt pod naslovom "Popovi glagoljaši - činjenice i zablude", u povodu izlaska knjige Svećenici glagoljaši na području BiH. Trista godina djelovanja (1551.-1851.), Crkva na kamenu, Mostar, 2016., 472 stranice.

*Prenosimo odgovor biskupa Ratka Perića, auktora recenzirane knjige
Uredništvo*

Poštovani fra Roberte,

na prvih desetak stranica *Hercegovinae franciscanae*, 290-298, svoga osvrta uglavnom prigovaraš zašto nisam prikazao "povijesni kontekst" ili "povijesni okvir" u kojem su se pojavili i dje-lovali svećenici glagoljaši. Koji su uzroci pojave glagoljaša na našim hercegovačko-duvanjsko-li-vanjskim župama?

"Najveći je nedostatak", pišeš, ove "nadasve vrijedne studije" okvir ili, točnije, "opći prikaz djelovanja popova glagoljaša u tursko doba na našim prostorima" (str. 290).

Smatraš da sam "odveć zaokupljen franjevačkim ‚progonom‘ glagoljaša, a da bi[h] pažnju svratio na neke ključne i fundamentalne uzroke i posljedice - koji s franjevcima zapravo imaju malo ili nimalo veze" (str. 290-291).

Čudiš se kako u tom svom prikazu ili uspoređivanju «preskačem» stoljeća te kao primjer «preskakanja» navodiš don Miju Grbavca s Dobroga Sela, filijale župe Ploče-Tepčići, iz 17. stoljeća, i sadašnju anomalnu situaciju u toj istoj župi! (str. 291).

Na moju tvrdnju da su se franjevci više puta "učinkovito suprotstavljalii uvođenju glagoljaškoga klera u dušobrižništvo", opovrgavaš tvrdeći "da se franjevci redovito nisu suprotstavljalii uvođenju glagoljaškoga klera u dušobrižništvo", nego su "teško dopuštali, ili nikako, da bi oni mogli upravljati župama, kao župnici - što nikako nije

isto ,uvođenju glagoljaškoga klera u dušobrižništvo" (str. 291). E jest nepregledna razlika između "upravljanja župama" i "uvođenja u dušobrižništvo"! Pa to što su teško glagoljašima dopuštali, ili nikako, da bi oni mogli upravljati župama kao župnici, to je bila najveća anomalija tih trista godina njihova djelovanja! I Ti tu anomaliju smatraš Bogom danom situacijom i specijalnim privilegijem Svetе Stolice, koja je željela samo franjevce, a ne dijecezanski kler! A kako je isposlovana i čuvana ta anomalija, tj. "privilegij", kako se nijedan svećenik latinaš, koji je studirao u Italiji, nije uspio zaustaviti na području BiH, izuzevši svećenike Trebinjske biskupije, podsjetit ćemo s nekoliko činjenica koje, na žalost, imaju i te kako veze s braćom franjevcima!

Taj "povijesni kontekst", koji sam, navodno, ispuštio, Ti vidiš u tri točke:

Prva, "sukob na relaciji biskup - franjevci (i onda kada su i sami biskupi bili franjevci) dolazio [je] kada su se biskupi psihološki oslanjali na stanje u katoličkim zemljama, zaboravljajući pri tome da ne mogu biti knezovi u Ottomanskom carstvu, kakav je bio slučaj na Zapadu, nego manje-više samo liturzi" (H.f., str. 294).

Odgovor: Kakvi *knezovi*, Bog s Tobom! Samo *liturzi i ništa drugo, i to koliko je provincijski Definitori dopuštao biskupima:* «Vaše bo je Presvjetlosti u ovoj Misiji samo blagosivati i posvećivati, a Definitiorija ravnati i za opće se dobro

brinuti"¹, piše Uprava Bosne Srebrenite presvetjeltomu apostolskomu vikaru i biskupu fra Grgi Hiljiću ili Ilijiću, Varešaku, 1803. godine. Franjevačko je "ravnati" i za "opće se dobro brinuti" - to bi valjda htjeli ti *litrizi - knezovi!* psihološki oslođeni na Zapad, a ne na kanonsko pravo i na kataličku dogmatiku. I željeli bi uvoditi neke crkvene novotarije u Otomansko carstvo! Biskupima Definitorij ne dopušta vršiti *munus regendi* - službu upravljanja, konstitutivno obilježje biskupstva zajedno sa službom naučavanja - *munus docendi* i službom posvećivanja - *munus consecrandi*. To je tako bilo kao da sada Tebi, s biskupovim dekretom župnika, definitorij zabrani u Klobuku ili u nekoj drugoj župi išta raditi osim dijeljenja sakramenata i blagoslova "krunicâ" i "poljâ"! A gradnja i popravak crkvenih objekata? A formiranje pastoralnoga i ekonomskoga vijeća? A okupljanje stručnih osoba iz raznih zvanja i njihovih savjeta za boljši župni zajednici? A briga za duhovna zvanja i slanje u sjemeništa i samostane? A suradnja s pripadnicima drugih obreda ili vjera na području župe, ako ih ima? Itd. U knjizi se zaista navodi više puta i na više načina da biskup franjevac mirno gleda odlazak glagoljaša s terena BiH, da franjevac ponižava svjetovnoga svećenika glagoljaša dokazujući mu da ne može ili da ne zna do kraja ni krstiti, pa mu on dopunjaje "činbe crkovne" mazanjem, a biskupu definitorij dokazuje da ne može upravljati, jer provincija drži isključivo sve župe kao svoj "posjed i vlasništvo".² Priznam da su glagoljaši u Glagoljaškom sjemeništu u Priku kod Omiša imali slabije školovanje nego franjevci koji su mogli otici na studije u Italiju ili u Mađarsku, ali da nisu znali u sakramantu krštenju izmoliti molitve uz mazanje svetim uljem, u to me ne ćeš uvjeriti! Franjevac, jednako župnik i kapelan, sebi rezervira pravo da on dopuni glagoljašu ionako valjano krštenje - svetim uljem! (u knjizi navedeno na str. 163, 169, 170, 298, 304, 311-

312: ovdje fratar dopunja glagoljaša nakon dvije godine!, str. 343, 361 itd.). Sav je povijesni kontekst, okvir, u tome što franjevci - ni apostolski vikari ni župnici - nisu pokazivali crkvene širine i želje da i svjetovni kler ima ista prava i službe kao i oni; da imaju godišnju pomoć od Svetе Stolice kao i oni; da se brinu za zvanja glagoljaša koji slave isti obrazac sv. Mise i drugih sakramenta ali na hrvatskom jeziku, kao i oni na latinskom jeziku. Franjevci su smatrali da su oni preuzeli dušobrižnički monopol, da su njihove župe, vlasnički shvaćeno, kao što je košulja njihovo vlasništvo. Vidiš da ima dobre veze držanje franjevaca prema glagoljašima, a što je opširno i pregledno doneseno u uvodnom dijelu, pa i kod pojedinih svećenika glagoljaša.

Druga točka, "trajne aspiracije dalmatinskih biskupa (makarskoga i splitskoga) na hercegovačko područje" (H. f., str. 294).

Odgovor: Splitski nadbiskupi, pogotovo makarski biskupi, stoljećima su imali neku jurisdikciju nad zapadnom Hercegovinom. Slično kao što je bosanska provincija imala provincialne ovlasti na hercegovačko područje. Tako od 13 apostolskih vikara u skoro 150 godina (1735.-1881.) nije bio nijedan Hercegovac, pardon, jest u vrijeme odcjepljenja fra Andrija Karačić iz Crnča (1807.-1889.), "apostolski pro-vikar" (1847.-1854.), ali kroz tih sedam godina nije mogao postati biskupom! A sve je to književnik fra Ivan Frano Jukić (1818.-1857.) svečanom poetikom i patetikom iskitio: "U ovim privartanama Fratri Ercegovci, koi su odavna na stranu revali, jedva dočekaše odavno željno vrime za odilitise od Bošnjakah, i u svemu se odcipit od manastira Kreševskog. Zato na 8. miseca Sarpnja h. g. [1843.] kollovodje Ercegovacah Ćavar i Kordić, šalju na *Propagandu* molbeno pismo (za koe onog vrimena još Čutura, Kraljević, Beljo sami što su znali) u kom dovode razloge, s' koim nastoje primorat S. Skupp [Kongregaciju] da privolji, i dopusti Ercegovcim, nek

¹ J. JELENIĆ, *Kultura i bosanski franjevci*, II., Sarajevo, 1915., str. 81, bilj. 4 u izvornom latinskom: "Vestrae enim Illustris [sic!] est solumodo [sic!] in hac Missione benedicere et sanctificare, Definitorii autem est regere ac bono communi prospicere. Parochias sacerdotibus, quantum posibile [sic!] sit providere, Vestrae autem Illustritatis est approbare: prout et R[everendissimus] Pater Pius VII. Romae recenter data 7. xbris anni elapsi scripsit Adm.[odusum] R[everendus]do. P[at]ri Ministro Prov[incia]li..."

² "Bosansko-hercegovački fratri iz i od naroda rođeni, s njime odgojeni, ne mogu a da mu jednom i sve svoje ne posvete. Oni doista mogu reći: ovo je naš narod, on je naš posjed i naše vlasništvo, po naslijednom pravu, koje su nam preslavni očevi namrli, našu dakle baštinu ne dugujemo drugomu", izvorni latinski: *Franciscani Bosnae et Hercegovinae in et de populo nati, cum illo educati non possunt, quin semel et omnia sua illi consecrent. Illi vere dicere possunt: hic populus noster est, ille est possessio et proprietas nostra, jure haereditario a clarissimis patribus nobis relicta, haereditatem ergo nostram non dabimus alteri.* Tako franjevci pišu Papinu delegatu Pierreu de Bastienu, u svome Memorandumu, 1911, str. 50. Opširnije u članku "Nadbiskup Stadler i Sveta Stolica", Josip Stadler. *Život i djelo*, Sarajevo, 1999., str. 109-128, citat: str. 115.

mogu za se uzdignut u *Ercegovini* novu *Custodiu, manastir, noviciat* i t.d.³. Ako su dalmatinski biskupi od vremena fra Bartula Kačića Žarkovića (1572.-1645.), koji je buskupovao od 1615. i imao jurisdikciju nad Duvanjskom biskupijom, željeli da Hercegovina bude u sklopu Splitske metropoliye ili barem Makarske biskupije da ne stenje pod turškim zulmom, u čemu se to onda razlikuju od želja bosanskih franjevaca koji nisu olako puštali da se Ercegovci odile ili odcipe od "manastira Kresevskog"? A teške bi afere buknule kada bi biskupi tražili da budu "upravitelji" (*munus gubernandi*) svojih biskupija, a ne samo "četvrta životinja"⁴ koja kima glavom ravnateljskom Definitoriju!

Ako su se, dakle, bosanski franjevci borili da imaju svoju "jurisdikciju" nad hercegovačkim franjevcima, i to do mjere koju smo gore vidjeli, zašto bi se čudio da su se splitsko-makarski biskupi borili da imaju jurisdikciju nad zapadnom Hercegovinom, tj. nad glagoljašima, i što se brinuli za glagoljaše i pomagali ih u školovanju?

Treća točka, želja pape Benedikta XIV. (1740.-1758.), da na zakonit način dovede svećenike glagoljaše u svrhu približavanja Pravoslavnoj crkvi. Ali je apostolski vikar fra Pavao Dragičević odgovorio da je to "nemoguća misija" (H. f., str. 297).

Odgovor: Je li na taj način Apostolska Stolica u prvom redu željela uvesti svjetovni kler? Ali ako je to u startu bilo objektivno "nemoguće" ili namjerno onemogućeno, i to zato da se neke župe ne bi dale glagoljašima, što bi tu trebalo posebno prikazivati "povijesni kontekst"?! Ti si ga prikazao u malom odlomčiću na jednoj stranici. Ti prigovaraš što upozoravam na stanje da biskupijski, svjetovni, latinski, glagoljaški kler nije mogao imati župničke službe, mogao je rasti samo do kapelana ili do kapelana franjevačkomu kapelanu! Pa to je abnormalna situacija! A Ti tako prikazuješ kao da je to nedotaknjiva regula, biblija, i da

samo tako ruže cvatu! Evo nekih primjera koliko je to bila nenormalna situacija:

Uvođenje svjetovnoga klera u dušobrižništvo jest upravljanje župama!

Stoljeće 17. i 18. "Rim je, bez svake sumnje, želio uvođenje i dijecezanskog klera uz redovnički u Bosni kao i u drugim misijama na Balkanu, što dokazuje otvaranje ilirskih kolegija⁵ u Fermu, Loretu i Monte Gargano u XVII st. Pokušaj, makar dugoročan, nije uspio, slomio se uglavnom na otporu bosanske franjevačke Provincije⁶, pod koju je potpadala i današnja zapadna Hercegovina. To je taj bolni kontekst koji je omogućilo Otmansko carstvo, franjevačko traženje privilegija u vječnim izvanrednim uvjetima da se ne bi uveo dijecezanski kler!

Stoljeće 19. - godina 1837. - "Ne čudite se, molim vas, oci kardinali, da u Bosni mogu izbiti svađe između apostolskoga vikara [i franjevaca], pa i sada izbijaju, nego dostoje se imati pred očima da isti Vikar [biskup] mora imati posla s privilegiranim i izuzetim osobama, i da ovdje nema i ne želi se imati svjetovnih svećenika, a povlastice se tumače s najvećom strogošću, proširuju se: stoga se čini nemogućim da ne dolazi češće do sukoba"⁶, tako biskup fra Rafo Barišić, član Bosne Srebrenе, rimskim kardinalima na Kongregaciji za širenje vjere u vrijeme svoje 15-godišnje afere, od 1832. do 1847. To je ta bolna povjesna istina, a Ti sada okolišaš da prikažeš "povijesni kontekst" prebacujući polugu na splitske i makarske biskupe i na sjediniteljsko-kršćanske namjere Svetе Stolice.

Stoljeće 19. - godina 1869. - Kakvu je onda trebalo uvesti crkvenu hijerarhiju? - Evo odgovora iz razdoblja kada je nestao i posljednji glagoljaš s područja BiH, 1851., i godine uvođenja redovite crkvene hijerarhije, 1881. Kada se naime 1869. potaknulo pitanje uvođenja redovite crkvene hijerarhije u Bosni, tj. povjeravanje župa i svjetovno-

³ "Borenje Daržave Bosne Srebrenite s' Biskupom G. Rafom Barišićem (Rukopis u Kr. Sveučilišnoj Knjižnici u Zagrebu", sign. 3917., napisao - kako se misli - fra IVAN FR. JUKIĆ.), objavljeno u J. MATASOVIĆ, *Regesta Fojniciensis*, Beograd, 1930., br. 1531, str. 308-371, citat: 336.

⁴ Tako je pisao hercegovački apostolski vikar biskup fra Andeo Kraljević apostolskomu nunciju u Beč, 16. rujna 1878., u: APF, SOCG, Bosnia, vol. 16, fol. 929 rv, objavljeno u: M. PERIĆ, *Hercegovačka aféra*, Mostar, 2002., str. 60. Vidi također taj "povijesni kontekst" u članku "Čerigajski andeo" (o biskupu Kraljeviću), u: *Službeni vjesnik*, 1/2008., str. 75-79.

⁵ K. DRAGANOVIĆ, "Osvrt na knjigu: S. Džaja, Katolici u Bosni i zapadnoj Hercegovini na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće", u: *Crkva u svijetu*, Split, 2/1972., str. 171-185, citat: str. 180.

⁶ APF, *Acta*, 1837, vol. 200, f. 290. Izvornik: "Ne mirentur obsecro, Patres Eminentissimi, lites possint excitari, in Bosnia inter Vicarium apostolicum, ac etiam nunc excitari, sed prae oculis habere dignentur eidem Vicario rem totam esse cum personis privilegiatis, ac exemptis, neque enim hic sunt, neque haberit volunt presbyteri saeculares, privilegia enim cum summo rigore explicantur, dilatantur: quare videtur impossibile ut non saepius ad conflictum veniatur". Citirano u: P. VRANKIĆ, *La Chiesa Cattolica nella Bosnia ed Erzegovina al tempo del vescovo fra Raffaele Barišić (1832-1863)*, Roma, 1984., str. 129 i 289; *Da im spomen očuvamo*, Mostar, 2000., str. 42.

mu kleru, a spletom okolnosti nije bilo nijednoga biskupijskog svećenika niti ijedne biskupijske župe, franjevci su izašli sa svojim skromnim redovničkim prijedlogom, koji je protumačio fra Mijo Gujić, redodržavnik (1867.-1872.). Ta bi se "hijerarhija", po njegovu mnijenju, sastojala od dva biskupa i jednoga nadbiskupa metropolite. Metropolita bi imao stanovati u središtu Bosne, u Sarajevu, jedan biskup u Banjoj Luci, a drugi u Tuzli. Sva tri bi biskupa imala biti iz Franjevačkoga reda - normalno! Sve bi župe u Bosni bile franjevačke - još normalnije! Pa prema tome i svi župnici franjevci - najnormalnije! "Kler bi i daže odgajao redodržavnik. Ujedno bi redodržavnik vazda bio metropolitov generalni vikar, a dva ostala generalna vikara njegovi delegati".⁷ Bila bi to savršena posvećena franjevačka ne hijerarhija, nego dinastija s posvećenim vlastelinstvima - biskupijama, s posvećenim feudodobrima - župama, s posvećenim franjevcima - župnicima! Nema spomena dijecezanskoga klera ni u primisli ni u Tvome "povijesnom kontekstu"!

Stoljeće 20. - Hoćeš li, fra Roberte, da o tom trajnom «povijesnom kontekstu» natenane pričamo? Prebacimo se onda u 20. stoljeće u kojem ima osvrta i na prošlost. Da ovdje ne prepisujemo duge odlomke, bit će uputnije pročitati u *Hercegovačkoj aferi*, Mostar, 2002., stranice 300-303. Ili da zajed-

nički pročitamo Predstavku koju su 94 potpisana hercegovačka franjevca uputila članovima BKJ, 9. travnja 1980., ABOM, 300/1980., str. 2: "Moralo bi već jednom biti jasno i to da prodati ili predati kuće i crkve ne može ni pojedinac ni svi franjevci zajedno, već samo Kapitul i na Kapitulu izabrana uprava. Isto tako valja imati na umu da izražavanje poslušnosti svetom ocu nije uopće put k rješenju imovinsko-pravnih odnosa: prodaja i predaja vlasništva Provincije." I kada je pred tu zajednicu stavljena dilema 2000.: ili ukinuće Provincije ili katolička Provincija! - najveća se većina opredjelila za katoličku Provinciju! Bogu hvala i slava!

Zaključak. I nije to bio takav mentalitet, tj. "povijesni kontekst" samo pradavne 1551. ili davne 1881. nego, eto, i nedavne 1969. I najnovije 1999. kada je trebalo predati župe "Romanis Pontificibus". A da Ti ne pričam o suvremenim usurpatorima, otpuštenima čak iz Franjevačkoga reda, na Tepčićima, u Čapljinu, u Crnu, u Mostarskom Gradcu i u Grudama! To je taj kontinuitet, a ja pokušao "na preskok", pa mi Ti ne daš, nego tražiš da Ti se iznese sve po redu, u "povijesnom okviru"!

O prigovorima u vezi s pojedinim glagoljašima - nekom boljom voljom!

+ Ratko Perić, biskup

⁷ J. JELENIĆ, *Kultura i Bosanski franjevci*, II., Sarajevo, 1915 ., str. 82-83.

OBAVILI SU DUHOVNE VJEŽBE

EMAUS - PRVI TURNUS

25.-28. lipnja 2017.

1. Don Jozo Blažević	5. Don Ivan Zovko
2. Don Ante Ivančić - Bikić	6. Don Đuro Bender
3. Don Ivan Kordić	7. Don Marin Skender
4. Don Ivan Bebek	8. Do Ivica Puljić

EMAUS - DRUGI TURNUS,

20.-23. kolovoza 2017.

1. Don Andelko Planinić	11. Don Ilija Drmić
2. Don Stjepan Ravlić	12. Don Ivan Štironja
3. Don Ilija Petković ml.	13. Don Ivan Vukšić
4. Don Pero Pavlović	14. Don Ivo Šutalo
5. Don Ante Čarapina	15. Don Krešimir Pandžić
6. Don Ante Đerek	16. Don Luka Pavlović
7. Don Božo Goluža	17. Don Rade Zovko
8. Don Davor Berezovski	18. Don Tomislav Majić
9. Don Dragan Filipović	19. Don Vinko Raguž
10. Don Drago Bevanda	

U DRUGIM DUHOVNIM CENTRIMA

1. Don Željko Majić	8. Don Blaž Ivanda
2. Don Ivan Bijakšić	9. Don Nikola Menalo
3. Don Damir Pažin	10. Don Damjan Raguž
4. Don Niko Luburić	11. Don Ivan Marčić
5. Don Marin Krešić	12. Josip Radoš, Dobrota
6. Don Mijo Klarić	13. Don Rajko Marković
7. Don Bariša Čarapina	14. Don Pero Miličević

HODOČASTILI U SVETIŠTA

1. Don Mladen Šutalo
2. Don Tomislav Ljuban
3. Don Ivan Turudić

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

RUJAN 2017.

18. rujna - predvodio Misu zadušnicu za pokojnoga umirovljenog svećenika don Aleksandra Borasa u Vitini u kapelici na groblju. Sudjelovalo je oko 60 svećenika i brojni vjernici.

22. rujna - U kripti mostarske katedrale podijelio sakrament sv. krizme kandidatima. Bilo ih troje.

23. rujna - subota, na poziv biskupa msgr. Antuna Škvorčevića pošao u Požegu s kancelarom don Antonom Luburićem.

24. rujna - nedjelja, sudjelovao u Trećem Euharistijskom kongresu Požeške biskupije. Sv. Misu na Trgu pred katedralom sv. Terezije Velike predvodio i propovijedao umirovljeni krakovski kardinal Stanislav Dziwisz. Bilo u koncelebraciji više od 20 biskupa, više od 100 svećenika i naznočno mnoštvo naroda.

- Ovlastio don Ivu Šutala, trebinjskoga župnika, da kao biskupski vikar i delegat predvodi sv. Misu u trebinjskoj katedrali za Dan iste biskupije, Miholđan.

27. rujna - svetkovina sv. Vinka Paulskoga, predvodio sv. Misu u mostarskoj katedrali na poziv sestara Milosrdnica i održao prigodnu propovijed.

30. rujna - u dogовору s kard. Vinkom Puljićem, vrhbosanskim nadbiskupom, na poziv braće Ivoša, don Ilike i don Tadije, predvodio sv. Misu u Gračanici - Uskoplju u čast sv. Jeronima, drugoga zaštitnika iste župe.

- Uvečer, na poziv župnika don Mate Križanca, slavio sv. Misu u župnoj crkvi u Bistrici na uočnicu sv. Male Terezije, naslovnice crkve i zaštitnice župe.

LISTOPAD 2017.

1. listopada - slavio sv. Misu u Bistrici, Bujojanski dekanat, Vrhbosanska nadbiskupija, i propovijedao o životu i svetosti sv. Male Terezije i njezine obitelji.

4. listopada - sv. Franjo Asiški, izrazio čestitke fra Miljenku Šteki, provincijalu hercegovačkih franjevaca, i s. Zdenki Kozini, provincijalki sestara franjevaka Mostarske provincije.

5. listopada - primio među sjemeništarce Trebinjsko-mrkanske biskupije Daniela Rajiča iz župe Čeljevo i poslao ga u sjemenišnu gimnaziju u Zadar.

6. listopada - u okviru devetnice prvih petaka, na poziv župnika don Ivana Štironje i rektora svišta Presvetoga Srca Isusova, u Studencima slavio večernju sv. Misu i propovijedao. Nakon misnoga slavlja priređeno predstavljanje knjige *Sjeti me se kada u raj dođeš*. Knjigu predstavio bogoslov Josip Radoš, koji provodi pastoralnu godinu u župi spremajući se na primanje Reda đakonata, bude li volja Božja.

7. listopada - na poziv župnika don Ljube Planinića, blagoslovio kip Gospe od Karmela u župnoj crkvi sv. Ilike u Kruševu. Propovijedao o Blaženoj Djevici Mariji.

8. listopada - nedjelja, slavio večernju sv. Misu u mostarskoj katedrali i propovijedao o Isusovoj prispopobbi o "vinogradarima ubojicama".

11. listopada - na poziv sveučilišnih vlasti u Mostaru predvodio sv. Misu u katedrali u povodu otvaranja akademske godine 2017./2018. i održao propovijed.

14. listopada - zajedno s generalnim vikarom don Željkom Majićem i župnikom don Ljubom Planinićem, slavio sv. Misa za pokojnoga don Marijana Bevandu, školskoga kolegu, u grobljanskoj kapelici na Sretnicama u župi Kruševo u 8.00 sati u povodu prve obljetnice njegove smrti.

15. listopada - slavio sv. Misu na Ordinarijatu u kapelici Duha Svetoga.

16. listopada - zajedno s kancelarom don Antonom Luburićem posjetio msgr. Želimira Puljića, zadarskoga nadbiskupa, susreo se s poglavарима i šestoricom sjemeništaraca iz hercegovačkih biskupija u Sjemeništu "Zmajević". Uvečer stigao u

Ludbreg gdje su počele duhovne vježbe svećenici Varaždinske biskupije.

17.-19. listopada s varaždinskim svećenicima obavio duhovne vježbe po liku i djelu blaženoga mučenika kardinala Alojzija Stepinca.

19. listopada, nakon završetka duhovnih vježbi, zajedno s biskupom Josipom Mrzljakom slavio sv. Misu u zatvorskoj kapelici u Lepoglavi. Pohodio sobu i kapelicu koje su služile zatvoreniku nadbiskupu Stepincu od 19. listopada 1946. do 5. prosinca 1951.

20. listopada, petak, na Jordanovcu susreo se s hercegovačkim bogoslovima, a uvečer posjetio kardinala Josipa Bozanića, zagrebačkoga nadbiskupa.

21. listopada, susreo se s msgr. Stjepanom Kožulom, kanonikom zagrebačkoga prvostolnoga kaptola, a poslije podne predvodio sv. Misu u isusovačkoj župnoj crkvi na Jordanovcu za zajednicu podrijetlom iz Trebinjske biskupije. Nakon toga sudjelovao u predstavljanju knjige Bios u povodu 100. obljetnice župe Rotimla i zbirke dokumenta o župi Nevesinje A. Luburića i A. Šarca.

22. listopada, nedjelja, susreo se s dr. don Vjekom Jarakom u Varaždinu te s biskupom Mrzljakom slavio sv. Misu u Teznu, Slovenija, jednomu od poznatijih stratišta Hrvata nakon svršetka rata, 1945. Održao propovijed.

25. listopada uvečer slavio sv. Misu u čast blaženoga mučenika Stepinca u mostarskoj katedrali, a propovijedao msgr. Juraj Batelja, postulator Stepinčeve kauze. Prezentirao knjigu J. Batelje *Stepinac i Hrvati u BiH*, u kojoj je također napisao predgovor zajedno s ostalom dvojicom ordinarija u BiH.

29. listopada, na poziv dr. Ivana Goluba, umirovljenoga profesora KBF-a u Zagrebu, održao propovijed u župnoj crkvi sv. Luke u Kalinovcu za vrijeme sv. Mise koju je u povodu svoje 60. obljetnice misništva predvodio slavljenik Golub.

- Uvečer slavio sv. Misu na Jordanovcu.

STUDENI 2017.

1. studenoga, svetkovina Svih Svetih, za vrijeme sv. Mise uveo u župničku službu novoimenovanoga župnika don Stipu Galu u župnoj crkvi Svih Svetih na Aladinićima. Čestitao župniku i župljanima 40. obljetnicu župe.

2. studenoga, Dušni dan, slavio sv. Misu u čelevskoj kapelici na groblju gdje su pokopani i njegovi roditelji Grgo (1985.) i Anica r. Raguž (1986.).

3.-4. studenoga sudjelovao u radovima Bi-kupske konferencije BiH u Sarajevu. Uvečer prvo-ga dana u katedrali koncelebrirao u sv. Misi, koju je predvodio kardinal Vinko Puljić, a pri-godnu propovijed održao msgr. Tomo Vukšić, vojni biskup BiH.

Drugoga dana ujutro s ostalim biskupima slavio sv. Misu u kapelici Marijina navještenja u sarajevskoj bogosloviji. Misu predvodio kardinal Puljić, a propovijedao msgr. Tomislav Rogić, šibenski biskup.

4. studenoga, na poziv s. Zdenke Kozine, pro-vincijalke Školskih sestara sv. Franje, u kapelici u Bijelom Polju slavio sv. Misu za sve pokojne sestre od 1899. do danas.

5. studenoga, nedjelja, sv. Misu slavio u kapelici Duha Svetoga na Ordinarijatu.

11. studenoga predvodio u katedrali kome-morativnu Misu za vjeroučenice osmoga razreda Danijelu Sesar i Antoniju Vidović u povodu 23. obljetnice njihove pogibije u predvorju katedralne kripte u Mostaru.

12. studenoga, nedjelja, slavio sv. Misu u kate-drali i homiletski tumačio prispopodbu o pet razu-mnih i pet nerazumnih djevica.

19. studenoga, nedjelja, u dogovoru sa župni-kom don Damjanom Ragužom, slavio sv. Misu u grobljanskoj kapelici u Ljutcima u 9.00 sati, potom u župnoj crkvi u Rotimlji u 11.00 sati i na povratku u Mostar pozdravio roditelje male Ane Rite Puljić, koja je potrebna liječenja.

21. studenoga, na poziv s. Antonele Rašić, predstojnice sestarske zajednice Kćeri Božje lju-bavi u Sarajevu na Banjskom Brijegu u samostan-skoj crkvi Kraljice sv. Krunice predvodio sv. Misu u povodu "Godine Družbe", kojoj se 21. studeno-ga 2018. navršava 150 godina plodna postojanja. Održao propovijed s osvrtom na povijest i djelo-vanje sestara u Bosni od 1882. godine.

23. studenoga primio, na njegovo traženje, talijanskoga ambasadora u BiH Nicolu Minasi-ja.

24. studenoga sudjelovao na prezentaciji knjige *Sjeti me se kada u raj dođeš*. Kulturnu večer pri-ređio je u stolačkom Sarsenterumu don Ivo Šatalo, biskupski vikar, a o knjizi je govorio on i vjerouči-teljica Daniela Raguž. Nazočilo je oko 70 slušatelja.

26. studenoga, nedjelja, Krist Kralj, u dogovoru sa s. Krunoslavom Adžamić, voditeljicom Rehabilitacijskoga centra Biskupijskoga caritasa, slavio sv. Misu u "Svetoj Obitelji" u Mostaru. U koncelebraciji bili pacijenti don Nedjeljko Galić i don Slavko Maslać.

27. studenoga - na poziv župnika don Tomislava Ljubana slavio sv. Misu u župnoj crkvi u Čeđevu za pokojne roditelje i ostale preminule članove svoje obitelji i potom održao predavanje o značajkama prave obitelji prema nauku sv. Pavla apostola Rimljanima.

PROSINAC 2017.

1. prosinca primio, na njezino traženje, veleposlanicu SAD-a u BiH gospođu Maureen Cormack s pratnjom.

2. prosinca, nedjelja, slavio sv. Misu u kapelici Duha Svetoga na Ordinarijatu.

4. prosinca primio veleposlanicu Švicarske u BiH gospođu Andreu Rauber Saxer, na njezino traženje.

6. prosinca sudjelovao u prezentaciji *Leksikon na odgojno-obrazovnih znanosti* na Filozofskom fakultetu u Mostaru. Leksikon je izdala Akademija odgojno-obrazovnih znanosti Hrvatske u

Zagrebu u prijevodu don Ivana Marijanovića, salesijanca.

7. prosinca ovlastio msgr. Luku Pavlovića da u katedralnoj cripti podijeli sakrament sv. krizme dvoma kandidata.

8. prosinca slavio sv. Misu u samostanskoj crkvi sestara Karmelićanki Božanskoga Srca Isusova na Vrhovcu u Zagrebu u povodu 50. obljetnice zavjeta sestara Marcele Maslać, s. Dominike Čarapine i s. Martine Peko, te 25. obljetnice redovništva sestara Josipe i Barbare Šprajc i s. Marine Kosine.

10. prosinca u dogovoru sa s. Krunoslavom, predvodio sv. Misu u Rehabilitacijskom centru u Mostaru. Koncelebrirali don Slavko i don Pero tajnik. Sudjelovali štićenici Centra i osoblje u službi korisnika.

11. prosinca predvodio večernju sv. Misu zadušnicu za pokojne i žive branitelje Domovinskog rata u mostarskoj katedrali, i održao prigodnu propovijed.

